

1. pielikums

Spēkā esošo teritorijas plānojumu
risinājumu un īstenošanas
izvērtējums

Saturs

1. Kopumā par teritorijas plānojumiem.....	3
2. Teritorijas plānojumu struktūra	6
3. Atbilstība spēkā esošajai likumdošanai.....	8
4. Apdzīvojuma struktūra, pilsētu un ciemu robežas.....	13
5. Funkcionālais zonējums un teritorijas izmantošana	22
6. Īpašas nozīmes dabas teritorijas, objekti un to aizsardzība.....	34
7. Kultūras pieminekļi un to aizsardzība	38
8. Lokālpilānojumu un detālpilānojumu izstrādes teritorijas	42
9. Citi risinājumi un nosacījumi teritorijas apbūvei un izmantošanai.....	49
10. Atbilstība ilgtspējīgas attīstības stratēģijai	54
11. Teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringa rezultāti	56
12. Teritorijas plānojumu savstarpējā sasaiste.....	57

* Izvērtējums par ainavu aizsardzības un plānošanas risinājumiem ir ietverts Paskaidrojuma raksta 5. pielikumā „Ainavu novērtējums”

1. Kopumā par teritorijas plānojumiem

► **Madonas novada teritorijas plānojuma** izstrādes galvenais uzdevums bija izveidot visam novadam vienotus, viegli uztveramus Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus, kā arī izstrādāt vienotus funkcionālā zonējuma principus un apzīmējumus, lai tie nākotnē atbilstu valstī ieviestajiem standartiem.

Plānojuma izstrāde tika uzsākta pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas 2009. gadā, kad tika apvienoti 14 pagasti un Madonas pilsēta. Izstrāde veikta atbilstoši MK 16.10.2012. noteikumu Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” prasībām. Daļēji tika ievērotas arī MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 prasības, vadoties no TAPIS projekta ietvaros izstrādātā metodiskā materiāla par teritorijas plānošanā izmantojamo ģeotelpisko datu standartizācijai.

Paskaidrojošā daļā norādīts, ka jaunais plānojums paredz elastīgākus un daudzveidīgākus attīstības iespēju nosacījumus visās atļautajās izmantošanās. Izņemot pilsētas teritorijas un ciemus, plānojums nav izstrādāts ļoti augstā detalizācijas pakāpē, paredzot iespēju izstrādāt lokālplānojumus vai detālplānojumus. Izvērtējot saņemtos priekšlikumus, tika veikta arī attīstības ieceru integrēšana teritorijas plānojuma risinājumos.

► **Lubānas novada teritorijas plānojuma** izstrāde arī tika uzsākta pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas 2009. gadā, kuras rezultātā tika apvienota Lubānas pilsēta un Indrānu pagasts. Plānojuma izstrāde sākotnēji tika veikta saskaņā ar likumu „Teritorijas plānošanas likums”, kas bija spēkā līdz 2011. gadam, un MK 06.10.2009. noteikumiem Nr. 1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”. Taču tās izstrāde tika pabeigta jau atbilstoši „Teritorijas attīstības plānošanas likumam” (13.10.2011.) un MK 16.10.2012. noteikumiem Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas noteikumi”.

Teritorijas plānojuma darba uzdevumā tika ietverti 14 veicamie darbi, kuri cita starpā paredzēja vispārīgus nosacījumus teritorijas attīstības potenciāla izvērtēšanai un uz tā bāzes izstrādājamus priekšlikumu risinājumus. Tas ietvēra vienotu teritorijas izmantošanas nosacījumu noteikšanu visā novada teritorijā, kā arī Lubānas pilsētas robežu precizēšanu.

► **Ērgļu novada teritorijas plānojums** apvieno trīs pagastu teritorijas plānojumus. Jauna teritorijas plānojuma izstrāde netika uzsākta pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas 2009. gadā. Ērgļu, Jumurdas un Sausnējas pagasta teritorijas plānojumi tika izstrādāti, pamatojoties uz 2002. gada likumu „Teritorijas plānošanas likums” un MK 19.10.2004. noteikumiem Nr. 883 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi”. Jāatzīmē, ka pirmie šo pagastu plānošanas dokumenti bija ģenerālpilni, kas tika izstrādāti pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1990. gadā, pirms 2000. gada, un atbilstoši pirmajiem jomu regulējošiem tiesību aktiem – MK 06.09.1994. noteikumiem Nr. 194 „Teritoriālpilnošanas noteikumi”. Tomēr var uzskatīt, ka pirmie pagastu teritorijas plānojumi, kas noteica vispārējas un detalizētas prasības teritoriju plānošanai un izmantošanai, ir tie, kas izstrādāti pēc 2000. gada.

Visos trijos plānojumos ļoti detalizēti analizēta esošā izmantošana, teritorijas sociāli ekonomiskā situācija un to ietekmējoši faktori, kā arī vērtētas attīstības tendences. Teritorijas plānojuma risinājumu pamatā bija katra pagasta attīstības vīzija, pašreizējās situācijas analīzes rezultātā definētie attīstības priekšnoteikumi un izvirzītās prioritātes teritoriju plānošanai.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojuma** 2019. gadā grozījumi tika veikti ar konkrētiem darba uzdevumiem. Tomēr var uzskatīt, ka saistošā daļa „Grafiskā daļa un Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” ir tehniski izstrādāta no jauna, ievērojot Latvijā vienotos plānošanas principus, tostarp normatīvajos aktos noteikto funkcionālo zonējumu iedalījumu un prasības teritorijas izmantošanas un apbūvei. Izstrāde tika veikta atbilstoši MK 14.10.2014. noteikumiem Nr. 628 un MK 13.04.2013. noteikumiem Nr. 240.

Cesvaines novada teritorijas plānojuma 2010. gada grozījumi galvenokārt bija saistīti ar atsevišķu zemes vienību funkcionālā zonējuma izmaiņām, kā arī precizētas un grozītas aizsargjoslas. 2013. gada grozījumu mērķis bija uzlabot grafiskās daļas tehnisko kvalitāti un vizuālo uztveramību. Paskaidrojošā daļā norādīts, ka teritorijas plānojuma pamatdokuments Cesvaines pilsētai tika izstrādāts, balstoties uz nepabeigtu un neprecīzu vienkāršotu topogrāfisko karti, kas radīja plānošanas dokumentā kartogrāfiskā materiāla pārskatāmības problēmas, kā arī tehniskas neprecizitātes aizsargjoslu un citu objektu attēlošanā.

2019. gada grozījumu nepieciešamība bija saistīta ar teritorijas plānojuma darbības termiņā konstatētajām nepilnībām teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos un grafiskajā daļā, kā arī ar ciemu skaita samazināšanu un saglabājamo ciemu robežu mazināšanu. Šīs izmaiņas bija nepieciešamas, jo iedzīvotāju skaits novadā 10 gadu laikā samazinājies par 20 %.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojuma** izstrāde tika uzsākta 2012. gadā uzsākta pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas 2009. gadā, ņemot vērā administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidoto jauno administratīvo vienību – Varakļānu novadu, kas apvieno Varakļānu pilsētu, Varakļānu pagastu un Murmastienes pagastu.

Plānojuma izstrāde tika uzsākta saskaņā ar 2002. gada „Teritorijas plānošanas likums” un MK 06.10.2009. noteikumiem Nr. 1148 „Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” prasībām, bet pabeigta saskaņā ar 2011. gada likumu „Teritorijas attīstības plānošanas likums”, MK 16.10.2012. noteikumu Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” un MK 30.04.2013. noteikumiem Nr. 240.

Plānojumā rakstiski un grafiski ir parādītas novada administratīvās teritorijas attīstības iespējas, virzieni un ierobežojumi, noteikts novada perspektīvais teritorijas funkcionālais zonējums jeb agrāk saukta plānotā (atļautā) izmantošana, kā arī tiek detalizētas likumā noteiktās hierarhiski augstāku plānošanas dokumentu noteiktās prasības. Grozījumi nav veikti.

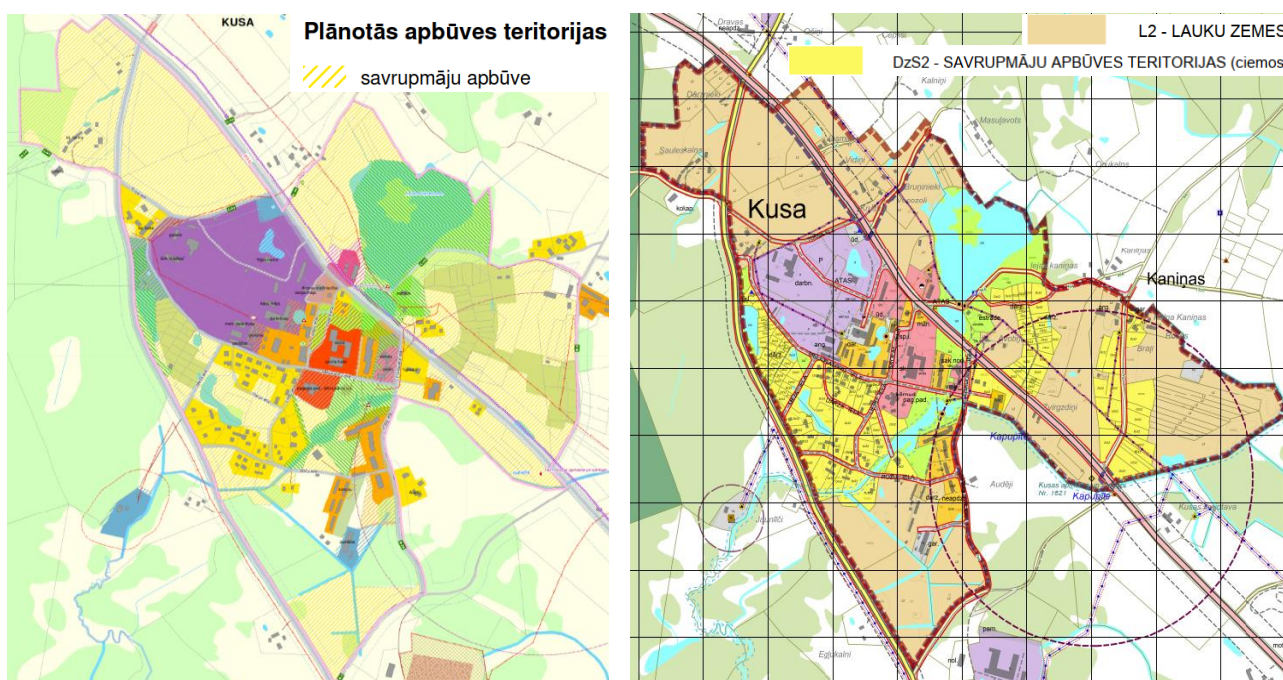
► **Kopumā par teritorijas plānojumu risinājumiem**

Bijušo novadu teritorijas plānojumi tika izstrādāti un apstiprināti laika posmos, kad valstī piedzīvota gan strauja ekonomiskā izaugsme, gan stagnācija, tostarp 2008.–2010. gada finanšu un pārvaldes krīzes laikā. Šajā periodā tika veikti valsts budžeta izmaksu optimizācijas un samazināšanas pasākumi, kā arī samazināts valsts un pašvaldību pārvaldes aparāts, kas 2009. gadā izraisīja administratīvi teritoriālo reformu. Tā radīja nepieciešamību izstrādāt jaunus teritorijas plānojumus un pārskatīt līdz šim pieņemtos risinājumus.

Līdz 2008. gadā ekonomiskā izaugsme bija sasniegusi augstāko punktu, izraisot prognozes par iedzīvotāju skaita pieaugumu un apdzīvojuma palielināšanos, īpaši pieprasījumam pēc jaunas, galvenokārt individuālās dzīvojamās apbūves. Tas ietekmēja ciemu robežu noteikšanu, paplašinot tās uz lauksaimniecības un mežsaimniecības zemju rēķina, ar galveno mērķi veikt zemes vienību sīkāku sadali. Šāda tendence bija vairāk vērojama Pierīgas pašvaldībās, tomēr arī

šobrīd spēkā esošajās Madonas novada ciemu robežās ir paredzētas lielas platības savrupmāju apbūvei.

1.-2. attēlā parādīts piemērs Aronas pagastā esošam Kusas ciemam. Saskaņā ar Aronas pagasta teritorijas plānojuma 2007.–2019. gadam risinājumu (skatīt 1. attēlu) jaunas savrupmāju apbūves plānotas procentuāli lielākās platībās nekā esošajā situācijā. Šīs teritorijas ir iekļautas ciema robežās arī spēkā esošajā Madonas novada teritorijas plānojumā (skatīt 2. attēlu), bet tās nosakot kā „Lauku teritorijas” (lauku zemes ciema teritorijā). Galvenā atšķirība šiem risinājumiem attiecas uz teritorijas atļauto izmantošanu, jo jaunveidojamās zemes vienības platība ir noteikta vienādi – 2000 m². Tas nozīmē, ka „Savrupmāju apbūves teritorijā” (atbilstoši pagasta TIAN) ir atļauta vienīgi individuālā dzīvojamā apbūve saistīta apbūve, savukārt „Lauku zemēs” (atbilstoši Madonas novada TIAN) ir atļauta arī lauksaimnieciska izmantošana.

1.-2. attēls. Teritorijas plānojumos noteiktā funkcionālā zonējuma risinājuma salīdzinājums. Avots: Aronas pagasta teritorijas plānojums 2007.–2019. gadam un Madonas novada TP

Papildus tam, savrupmāju apbūves teritorijas pagastu teritorijas plānojumos tika plānotas arī ārpus ciemu robežām. Aronas pagastā tika izdalītas trīs šādas vietas – dārzkopības sabiedrības teritorija Vidučos, Lielā Līderes ezera piekrastē un Madonas pilsētas pierobežas teritorijā. Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes laikā, izvērtējot iepriekš izstrādātos pagastu teritorijas plānojumus, tika secināts, ka šāds risinājums (piemēram, zemes vienību sadalīšana savrupmāju apbūvei raksturīgās 1200 m² vai ārpus ciemu 5000 m² lielās parcelēs) perspektīvā negatīvi ietekmētu lauku ainavas pievilcību. Tāpat, analizējot Būvniecības informācijas sistēmas datus, secināms, ka pēdējo piecu gadu laikā Kusas ciemā uzsāktas tikai trīs jaunu dzīvojamo māju būvniecības.

2. Teritorijas plānojumu struktūra

Tā kā teritorijas plānojumi tika izstrādāti dažādos laika posmos, šajā apakšnodaļā netiek apskatīts katra plānošanas dokumenta sastāvs, jo daļēji ir mainījušās prasības teritorijas plānojumu sastāvam. Nozīmīgākā atšķirība salīdzinājumā ar šī brīža normatīvo aktu prasībām teritorijas plānojumu saturam ir tā, ka Paskaidrojuma rakstā nav nepieciešams iekļaut pašreizējās situācijas aprakstu. Saskaņā ar MK 14.10.2014. noteikumiem Nr. 628¹ teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē par informatīvu materiālu tiek izmantots pastāvīgi aktualizējams pašreizējās situācijas raksturojums, un visi materiāli tiek datēti un apkopoti atsevišķā sējumā. Bijušo Lubānas un Ērgļu novadu teritorijas plānojumu Paskaidrojumu rakstos (izņemot Madonas novadu, Varakļānu novadu un Cesvaines novadu) liels uzsvars likts uz pašreizējās situācijas raksturojumu un analīzi.

Teritorijas esošās izmantošanas analīze ir nozīmīga, lai konstatētu galvenos novada attīstības priekšnoteikumus un tendences, kalpojot par pamatu teritorijas plānojuma risinājumu pieņemšanai. Teritorijas pašreizējā izmantošana ir analizēta un sagatavots apraksts Madonas novada IAS un Madonas novada AP², tāpēc tajā galvenokārt izmantoti 2020. gada informācija un dati.

Pašlaik visa dokumentācija, kas saistīta ar teritorijas plānojuma izstrādi, tiek ievietota TAPIS un publicēta Valsts vienotajā ģeotelpiskās informācijas portālā GeoLatvija.lv. Līdz ar to vairs nav nepieciešams sagatavot teritorijas plānojuma sējumu „Pārskats par teritorijas plānojuma izstrādi”, kurā līdz šim tika apkopoti visi dokumenti un iekļauti arī ziņojumi. Jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma Darba uzdevums paredz šādas sadaļas sagatavošanu, taču tajā iekļauta tikai tekstuāla informācija par teritorijas plānojuma izstrādes gaitu, tostarp par veiktajiem sabiedrības līdzdalības pasākumiem, informācija par veikto uzdevumu izpildi un ziņojumi par saņemtajiem priekšlikumiem, institūciju nosacījumiem un atzinumiem.

Arī Grafiskajā daļā iekļautie kartogrāfiskie materiāli ir sagatavoti atšķirīgi, ņemot vērā teritorijas plānojumu izstrādes brīža tehniskās iespējas. Cesvaines novada teritorijas plānojums ir vienīgais, kas izstrādāts un pieejams portālā GeoLatvija.lv. Proti, pamatdokuments un tā 2013. gada grozījumi tika izstrādāti laikā, kad spēkā esošie normatīvie neparedzēja teritorijas plānojumu izstrādāt TAPIS, savukārt 2019. gada grozījumi jau tika sagatavoti minētajā sistēmā.

Ērgļu novada teritorijas plānojuma kartēs attēlota gan pašreizējā izmantošana, gan plānotā teritorijas izmantošana (t. i., funkcionālā zonējuma kartē ar atšķirīgiem apzīmējumiem parādīta pašreizējā un plānotā izmantošana, nevis kā citos gadījumos tika izstrādātas atsevišķas kartes), kas neatbilst šī brīža prasībām Grafiskās daļas sagatavošanai, tomēr kopumā informācija ir nolasāma visos teritorijas plānojumos.

Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu (turpmāk – spēkā esošie TIAN) saturs, līdzīgi kā citās pašvaldībās, veidots atbilstoši līdzšinējas plānošanas prakses paraugiem un tolaik spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kas regulēja teritorijas plānojumu izstrādi un saturu.

Kopš MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 stāšanās spēkā, teritorijas plānojumu (arī lokālplānojumu) Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi ir noteikti centralizēti un visā valstī vienādi. Tāpēc bijušo novadu teritorijas plānojumi nav pilnībā piemērojami, izņemot Cesvaines novada TIAN, kas veidoti Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēmā jeb

¹ Minētais attiecas arī uz iepriekšējo tiesību aktu – MK 16.10.2012. noteikumiem Nr. 711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem”

² Skatīt sadaļu „Pašreizējās izmantošanas apraksts” te: GeoLatvija.lv

TAPIS, un apbūves noteikumi iespēju robežās ir sagatavoti, saglabājot pēctecības principu un strukturējot tos atbilstoši iepriekš minētajam tiesību aktam.

Attiecībā uz Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem papildus jāatzīmē, ka vietējām pašvaldībām ir piešķirtas tiesības ar savu teritorijas plānojumu regulēt tikai atsevišķus teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu jautājumus. Pašlaik teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un saturu reglamentē likums „Teritorijas attīstības plānošanas likums” un uz tā pamata izdoti Ministru kabineta noteikumi. Tas nozīmē, ka pašvaldības teritorijas plānojumā var ietvert tikai tās prasības, kurām deleģējums ir paredzēts minētajos normatīvajos aktos. Piemēram, spēkā esošajos TIAN ir iekļautas nodaļas par būvtiesību īstenošanas kārtību. Būvtiesības reglamentē likums „Būvniecības likums” (2013) un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi, tāpēc iepriekš pieņemtā prakse nevar kalpot par deleģējumu pašvaldības teritorijas plānojumā ietvert būvniecības ieceres izskatīšanas, saskaņošanas, projektēšanas un īstenošanas kārtību.

Spēkā esošajos TIAN ir ietvertas deklaratīvas normas, kas satur tikai faktu konstatāciju un norāda, kur pieejama, piemēram, aktuālā informācija par vietējā ģeodēziskā tīkla punktiem, piesārņotām un potenciāli piesārņotām teritorijām u. c.

Kā vēl vienu piemēru var minēt nosacījuma ietveršanu TIAN ceļa servitūta ierakstīšanu zemesgrāmatā. Šajā gadījumā jānorāda, ka ceļa servitūtu nodibināšana un uzraudzība ir civiltiesisks jautājums, kas saskaņā ar likumu „Pašvaldību likums” (2022) nav pašvaldību kompetencē. Nepieciešamību to ierakstīt zemesgrāmatā nosaka Civillikums, un tas nav regulējams apbūves noteikumos. Tādējādi TIAN nevar noteikt, kad dibināms ceļa servitūts. Tāpat pašvaldībai nav tiesības izvirzīt TIAN aizliegumu slēgt esošo servitūta ceļu.³

Lubānas novada, Varakļānu novada un Sausnējas pagasta TIAN pielikumos ir iekļauts spēkā esošo detālplānojumu saraksts, kurā nav norādīts neviens izstrādāts un apstiprināts detālplānojums. MK 14.10.2014. noteikumi Nr. 628 nenosaka prasību iekļaut šādu sarakstu TIAN, jo plānošanas dokumentu primārā darba vide un informācijas avots ir TAPIS. Tāpēc pastāvīgi aktualizējama saraksta iekļaušana Madonas novada TIAN vairs nav nepieciešama. Pielikumos ir iekļauti arī citi materiāli, piemēram, Lubānas novada teritorijas plānojumā – valsts ģeodēziskā tīkla atbalsta punktu saraksts. Šo sarakstu informācija ir mainīga un ir pastāvīgi aktualizējama, tāpēc to pievienošana saistošo noteikumu daļā nav nepieciešama.

Atsevišķos gadījumos spēkā esošajos TIAN trūkst nepieciešamā paskaidrojuma. Piemēram, Cescvaines novada TIAN ir noteiktas vairākas teritorijas ar īpašiem noteikumiem, taču nav sniegta pamatinformācija (skaidrojums) par šīm teritorijām. Tas rada neskaidrību par šo teritoriju statusu un izmantošanas nosacījumiem.

³ [Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas 11.03.2021. vēstule par Cescvaines novada teritorijas plānojuma 2019. gada grozījumu īstenošanu](#)

3. Atbilstība spēkā esošajai likumdošanai

Kā jau iepriekš tika norādīts, Cesvaines novada teritorijas plānojums ir izstrādāts atbilstoši šobrīd spēkā esošajai likumdošanai. Savukārt Madonas novada teritorijas plānojums tika izstrādāts daļēji, jo TAPIS vēl nebija izveidota. Lubānas novada teritorijas plānojums tika pabeigts saskaņā ar 2011. gadā pieņemto likumu „Teritorijas attīstības plānošanas likums”, taču tā izstrāde tika veikta atbilstoši noteikumiem, kas bija spēkā pirms MK 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 un MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 pieņemšanas. Attiecīgi, Lubānas un Ērgļu novada teritorijas plānojumi tika izstrādāti un apstiprināti, kad Latvijā vēl nebija izstrādāta vienota teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes sistēma. Varakļānu novada teritorijas plānojums ir izstrādāts daļēji, ņemot vērā MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 noteikto funkcionālo zonējumu iedalījumu un teritorijas ar īpašiem noteikumiem. Tādējādi pašvaldībām un plānošanas speciālistiem bija atšķirīga izpratne gan par plānošanas procesu kopumā, gan par tādiem principiem kā detalizācijas pakāpe un funkcionālo zonu iedalījums.

Viena no nozīmīgākajām atšķirībām, kas ietekmējusi plānošanas principus, ir **atsevišķu apbūves teritoriju plānošana ārpus pilsētu un ciemu robežām**. Pašreiz spēkā esošie MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 aizliedz funkcionālās zonas „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS), „Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzM), „Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzD) un „Jauktas centra apbūves teritorija” plānošanu ārpus apdzīvoto vietu robežām (lauku teritorijās). Šāds regulējums palīdz novērst situācijas, kurās dzīvojamās apbūves teritorijas tiek veidotas ārpus pilsētām un ciemiem bez nepieciešamās infrastruktūras. Šī problēma īpaši skāra Pierīgas pašvaldības, kad būvniecības “buma” laikā 2000. gados tika dalītas zemes vienības apbūvei.

MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 stājās spēkā laikā, kad tika apstiprināta Madonas novada teritorijas plānojuma gala redakcija. Tomēr plānojuma risinājums paredzēja funkcionālās zonas „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS) plānošanu ārpus Madonas pilsētas robežām. Sākotnēji plānojuma 1. redakcijā bija paredzēts pievienot Madonas pilsētai Aronas un Praulienas pagastā esošās mazdārziņu teritorijas, kuras jau iepriekšējos pagastu teritorijas plānojumos tika noteiktas kā savrupmāju apbūves teritorijas. Tomēr publiskās apspriešanas laikā, ņemot vērā sabiedrības noraidošo viedokli, pašvaldība nolēma šīs teritorijas nepievienot Madonas pilsētai, bet saglabāt iespēju tās perspektīvā attīstīt kā savrupmāju apbūves teritorijas (izpildot prasību izstrādāt detālpilānojumu, lai noteiktu inženiertehniskās infrastruktūras nodrošinājuma risinājumus un detalizētu apbūves noteikumus), tādējādi nosakot arī attiecīgu funkcionālo zonējumu, kas ir pretrunā ar pašreizējo likumdošanu.

Madonas novada teritorijas plānojuma izstrāde noslēdzās 16.07.2013., kad tika pieņemts lēmums par tā apstiprināšanu, savukārt MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 stājās spēkā 22.05.2013. Tas nozīmē, ka izdodot teritorijas plānojuma saistošo daļu, normatīvais regulējums jau bija mainījies. Tomēr pārejas noteikumi paredzēja, ka prasības nepiemēro teritorijas plānojumiem, kuru izstrāde uzsākta līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, ja plānojums tiek apstiprināts sešu mēnešu laikā no šo noteikumu spēkā stāšanās dienas.

Pašreizējai likumdošanai daļēji neatbilst arī spēkā esošo TIAN saturiskā daļa. Pirmkārt, visos noteikumos (Cesvaines novada teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā ir norādīts, ka TIAN sagatavošanā ievērotas normatīvo aktu prasības attiecībā uz dublēšanu) ir **pārkopētas augstāka līmeņa normatīvajos aktos noteiktās prasības**, un spēkā esošajos TIAN ir iekļauti terminu skaidrojumi, kas jau definēti citos tiesību aktos. Piemēram, Madonas novada, Varakļānu novada un Ērgļu novada TIAN ir iekļauti termini “apbūve”, “iedibināta būvlaide”, kuru definīcija jau ir sniegta MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240. Lubānas novada TIAN skaidro terminu “būve”,

kura definīcija sniegta likumā „Būvniecības likums”. Tāpat, izstrādājot jaunus TIAN, jāņem vērā, ka žogs ir inženierbūve (būves iedala ēkās un inženierbūvēs) un līdzīgi aspekti jau ir definēti normatīvajos aktos.

Jānorāda, ka teritorijas plānojums tiek apstiprināts ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem, tādējādi tas ir ārējais normatīvais akts, uz kuru attiecas MK 03.02.2009. noteikumu Nr. 108 „Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi” prasības. Šo noteikumu 3. punkts paredz, ka normatīvā akta projektā neietver normas, kas dublē augstāka vai tāda paša spēka normatīvā akta tiesību normās ietverto regulējumu.

Otrkārt, noteikumos ir iekļautas normas, kas būtu jāregulē citos pašvaldības saistošajos noteikumos. Piemēram, Madonas novada teritorijas plānojuma TIAN ir ietvertas prasības teritoriju un būvju uzturēšanai, taču likuma „Pašvaldību likums” 45. pants nosaka, ka pašvaldība par to izdod atsevišķus saistošos noteikumus, tādējādi uzturēšanas jautājumi nav ietverami apbūves noteikumos. Tas pats attiecas arī uz prasībām atkritumu apsaimniekošanai, kas ir noteiktas Lubānas novada TIAN, prasībām informācijas zīmju un reklāmas izvietojumam Ērgļu novada TIAN u. c.

Kopš līdzšinējo teritorijas plānojumu apstiprināšanas brīža ir stājušies spēkā jauni tiesību akti ar augstāku juridisko spēku. Piemēram, 15.11.2024. stājās spēkā grozījumi MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240, „Būvniecības likums” un ar to saistītie normatīvie aktu būvniecības jomā, „Zemes pārvaldības likums” (2015), tiesību aktu grozījumi (piemēram, likumā „Aizsargjoslu likums” (1997)), 26.10.2021. apstiprināti jauni MK noteikumi Nr. 720 „Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi”, MK 06.07.2021. noteikumi Nr. 465 „Noteikumi par degradēto teritoriju un augsnes degradācijas novērtēšanu, degradācijas kritērijiem un to klasifikāciju” u. c. Spēkā esošajos TIAN ir atsauces uz tiesību normām, kas šobrīd ir izslēgtas no normatīvo aktu regulējuma (piemēram, attiecībā uz meža zemes pārveidošanu) vai kuras normatīvie akti ir zaudējuši spēku vispār.

Ņemot to vērā, teritorijas plānojumos ir iekļauti risinājumi un TIAN ietvertas prasības, kas var radīt pārpratumus. Piemēram, Lubānas novada TIAN 4.3. apakšnodaļā, Madonas novada TIAN 16.2. apakšnodaļā un arī Ērgļu novada pagastu TIAN ir lietots termins “neatbilstošas izmantošanas statuss”, taču tā lietošanu nenosaka teritorijas plānojuma izstrādi reglamentējošie normatīvie akti. Tā kā MK 20.06.2006. noteikumos Nr. 496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība” tiek lietots termins “zemes neatbilstoša izmantojuma statuss” nekustamā īpašuma lietošanas mērķa pirmreizējai noteikšanai, tāpēc šāda termina lietošana teritorijas plānojumā var radīt pārpratumus.

Izstrādājot jaunus Madonas novada TIAN, jāņem vērā arī citas izmaiņas normatīvajos aktos, kas daļēji bija iekļautas līdzšinējos pašvaldības apbūves noteikumos. Piemēram, pašreiz normatīvie akti neparedz TIAN noteikt papildus prasības būvniecības ieceres dokumentācijai un papildu prasības būves nojaukšanai. TIAN ietvertais termins “izvietošana” jāaizstāj ar terminu “ierīkošana”, termins “inženierkomunikācijas” ar “inženiertīkli”, “rekonstrukcija” ar “pārbūve” un “renovācija” ar “atjaunošana”.

Visos bijušo novadu TIAN (izņemot Varakļānu novadu Cēsaines novada) ir noteiktas prasības insolācijai jeb saules radītajam apgaismojums, kas tajā laikā tika iekļautas uz tobrīd spēkā esošajiem MK noteikumiem. Šajā gadījumā jāizvērtē nepieciešamība iekļaut šīs prasības jaunajos TIAN, jo 19.10.2021. tika izdoti jauni Ministru kabineta noteikumi Nr. 683 „Būvju vispārīgo prasību būvnormatīvs LBN 200-21”, kuros ir iekļautas prasības dzīvojamo un publisko ēku

dabiskajam apgaismojumam, un termins "insolācija" Latvijas normatīvajos aktos vairs netiek lietots.

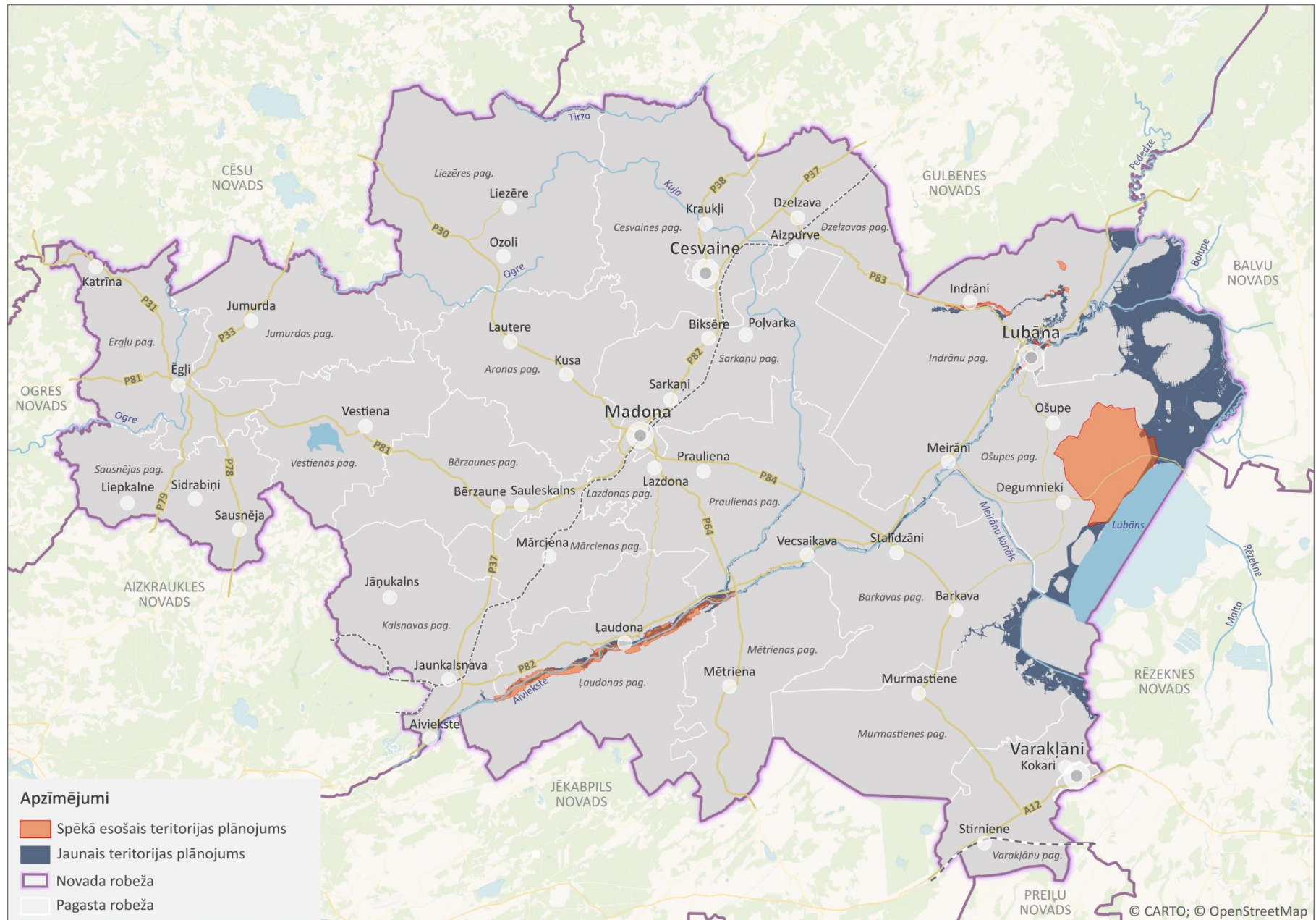
Atsevišķos gadījumos teritorijas plānojuma risinājums nav bijis atbilstošs arī tobrīd spēkā esošai likumdošanai. Piemēram, Cescvaines novada teritorijas plānojuma TIAN noteiktais iedalījums neatbilst MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 2. pielikumam „Ielu un ceļu kategorijas”, kas bija spēkā 2019. gada grozījumu izstrādes laikā. Mainījušās prasības apbūves parametriem un to aprēķināšanai, tādēļ var veidoties konflikti apbūves parametru piemērošanā.

Viens no jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma pamata darba uzdevumiem ir pārskatīt un precizēt esošās pašvaldības apgrūtinātās teritorijas un aizsargjoslas. Izvērtējot tās, var secināt, ka nepieciešama visu aizsargjoslu precizēšana, kā arī jaunu noteikšana (piemēram, uzbūvētām degvielas uzpildes stacijām). Tas attiecas gan uz aizsargjoslu tehnisko attēlošanu, gan to platuma noteikšanu.

2013. gadā apstiprinātie grozījumi likumā „Aizsargjoslu likums” ieviesa izmaiņas ekspluatācijas aizsargjoslas noteikšanā gar elektrisko tīklu gaisvadu līnijām, nosakot, ka ārpus pilsētām un ciemiem aizsargjoslu platums ir atšķirīgs gadījumā, ja gaisvadu līnija šķērso meža teritoriju. Tas nozīmē, ka teritorijas plānojumā jāpārskata arī šīs aizsargjoslas⁴. Bijušā Cescvaines novada teritorijas plānojuma 2019. gada grozījumi tika izstrādāti pēc šo grozījumu stāšanās spēkā, taču, iepazīstoties ar grafiskajā daļā attēloto, jāsecina, ka nav ievērotas prasības šīs aizsargjoslas noteikšanā. Turklāt aizsargjosla pilsētas teritorijas daļā attēlota tikai meža teritorijas daļā.

Spēkā esošajos Madonas un Lubānas novada teritorijas plānojumos ir attēlotas applūstošās teritorijas ar 10 % applūstamības varbūtību. Lubānas pilsētā applūst Aiviekstes upes teritorijas, bet Indrānu pagasta austrumu daļā – Lubāna ezeram piegulošās Aiviekstes augšteces un to pieteku palieņu pļavas, kā arī Liedes upes pļavas pie Indrāniem. Bijušā Madonas novada teritorijas daļā applūst Aiviekstes upes paliene, Aronas upes un Lubāna ezera piegulošās teritorijas, tostarp „Zvidzienes polderis” (skatīt 3. attēlu).

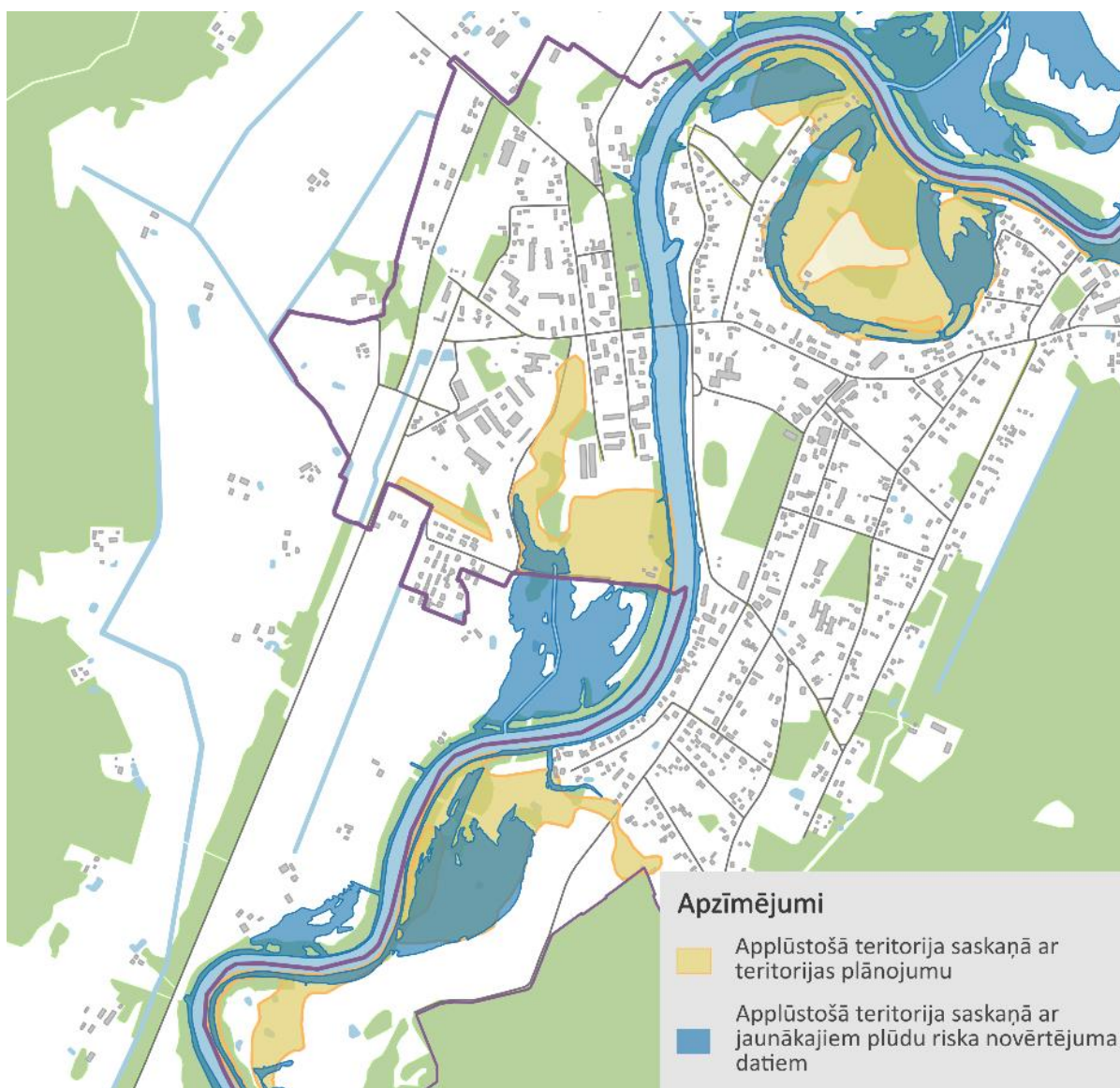
⁴ Ar vizuālu informāciju par ekspluatācijas aizsargjoslām gar elektrisko tīklu gaisvadu līnijām var iepazīties te: [AS „Augstsprieguma tīkls”](#)

3. attēls. Teritoriju ar 10 % applūšanas varbūtību salīdzinājums

Spēkā esošā Lubānas novada teritorijas plānojuma izstrādē tika izmantoti VSIA „Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi” esošā novērojumu stacijas „Nagliņi” hidroloģiskie novērojumu dati, kas modelēti, izmantojot matemātiskās statistikas metodes un pašvaldības rīcībā esošo informāciju. Madonas novada teritorijas plānojumā nav norādīti izmantoto aprēķinu datu avoti, taču TIAN ir norādīts, ka applūstošās teritorijas ir noteiktas, izmantojot inženiertehniskos aprēķinus, un tās precizētas pēc dabā konstatētajām regulāra applūduma pazīmēm.

Saskaņā ar Plūdu Direktīvas prasībām visai Latvijas teritorijai ir sagatavotas Plūdu draudu un plūdu riska kartes, kurās attēlotas arī teritorijas ar 10 % applūšanas risku. Salīdzinot pašreizējos datus⁵ (applūstošo teritoriju robežas pavasara palos ar 10 % pārsniegšanas varbūtību tika iegūtas 2019. gadā, veicot plūdu modelēšanu Lubānas zemienei kā nacionālas nozīmes plūdu riska teritorijai, kā arī pārējām teritorijām ārpus tās) ar spēkā esošajos teritorijas plānojumos attēloto, secināms, ka Madonas novadā ir ievērojami **plašākas teritorijas, kas ir pakļautas applūšanas riskam** (neieskaitot Zvidzianas polderi), savukārt atsevišķās vietās (piemēram, Lubānas pilsētas dienvidu daļā, skatīt 4. attēlu) šīs teritorijas neapplūst.

4. attēls. Applūstošās teritorijas Lubānas pilsētas dienvidu daļā

⁵ 2019. gadā atjaunotos Plūdu draudu un plūdu riska datus; 2025.-2026. gadā tiek veikta atjaunošana

4. Apdzīvojuma struktūra, pilsētu un ciemu robežas

Madonas novadam ir raksturīga daudzveidīga apdzīvotības struktūra, kuru veido pilsētas ar urbāno telpu, dažāda lieluma ciemi un lauku telpa ar tai raksturīgo viensētu apdzīvojumu pagastu teritorijās.

Madonas novada administratīvo teritoriju veido trīs pilsētas: **Madonas Lubānas, Cesvaines un Varakļānu pilsēta**, kā arī **21 pagasts**: Aronas pagasts, Barkavas pagasts, Bērzaunes pagasts, Cesvaines pagasts, Dzelzavas pagasts, Ērgļu pagasts, Indrānu pagasts, Jumurdas pagasts, Kalsnavas pagasts, Lazdonas pagasts, Liezēres pagasts, Ļaudonas pagasts, Mārcienas pagasts, Mētrienas pagasts, Murmastienes pagasts, Ošupes pagasts, Praulienas pagasts, Sarkaņu pagasts, Sausnējas pagasts, Varakļānu pagasts un Vestienas pagasts.

Saskaņā ar likumu „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” (2020) apdzīvotas vietas ir pilsētas, ciemi, mazciemi un viensētas.

Madonas novada IAS ir noteikti četru kategoriju **attīstības centri** (skatīt 5. attēlu), bet Varakļānu novada IAS – divi.

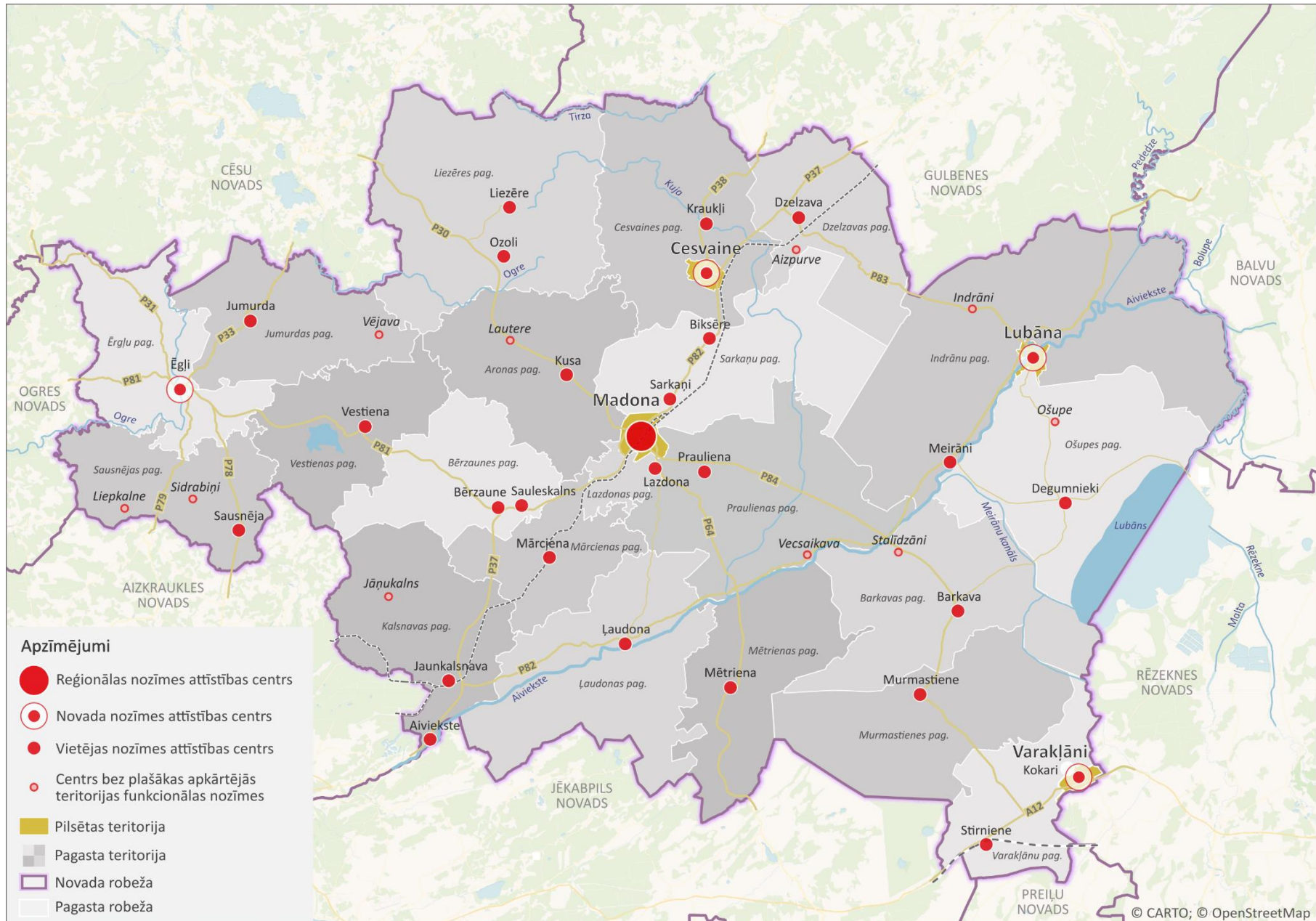
► **Madonas pilsēta** ir novada administratīvais un pakalpojumu centrs, kā arī reģionālas nozīmes attīstības centrs. Pilsētai ir izteikts reljefs, ko šķēļ nogāze, kas no ziemeļrietumiem uz dienvidaustrumiem veido vairākas gravas. Pilsētvides plānojuma struktūras kompozīcija ir izteikti taisnleņķa radiāla. Tās pamatā ir galveno ielu – vēsturiski veidojošos transporta kustības ceļu perpendikulārs izvietojums, vēsturiskais centrs, ap kuru veidojusies tālākā pilsētas struktūra, radiāls pilsētas apvedceļš.

► **Lubānas pilsēta** ir novada nozīmes attīstības centrs un bijušā Lubānas novada centrs. Pilsēta veidojusies pēc trīs galvenajiem nosacījumiem: dabas veidojumi, vēsturiski apdzīvoto vietu teritorijas (muižas) un ceļu struktūra. Aiviekstes upe ir galvenais pilsētas dabu veidojošais faktors, kas sadala teritoriju divās daļās. Slapju mežu teritorijas, applūstošas pļavas un Aiviekstes upes krastu augstums nosaka pilsētas apdzīvojuma teritorijas robežas. Pilsētai raksturīgs salīdzinoši liels neapbūvēto teritoriju īpatsvars.

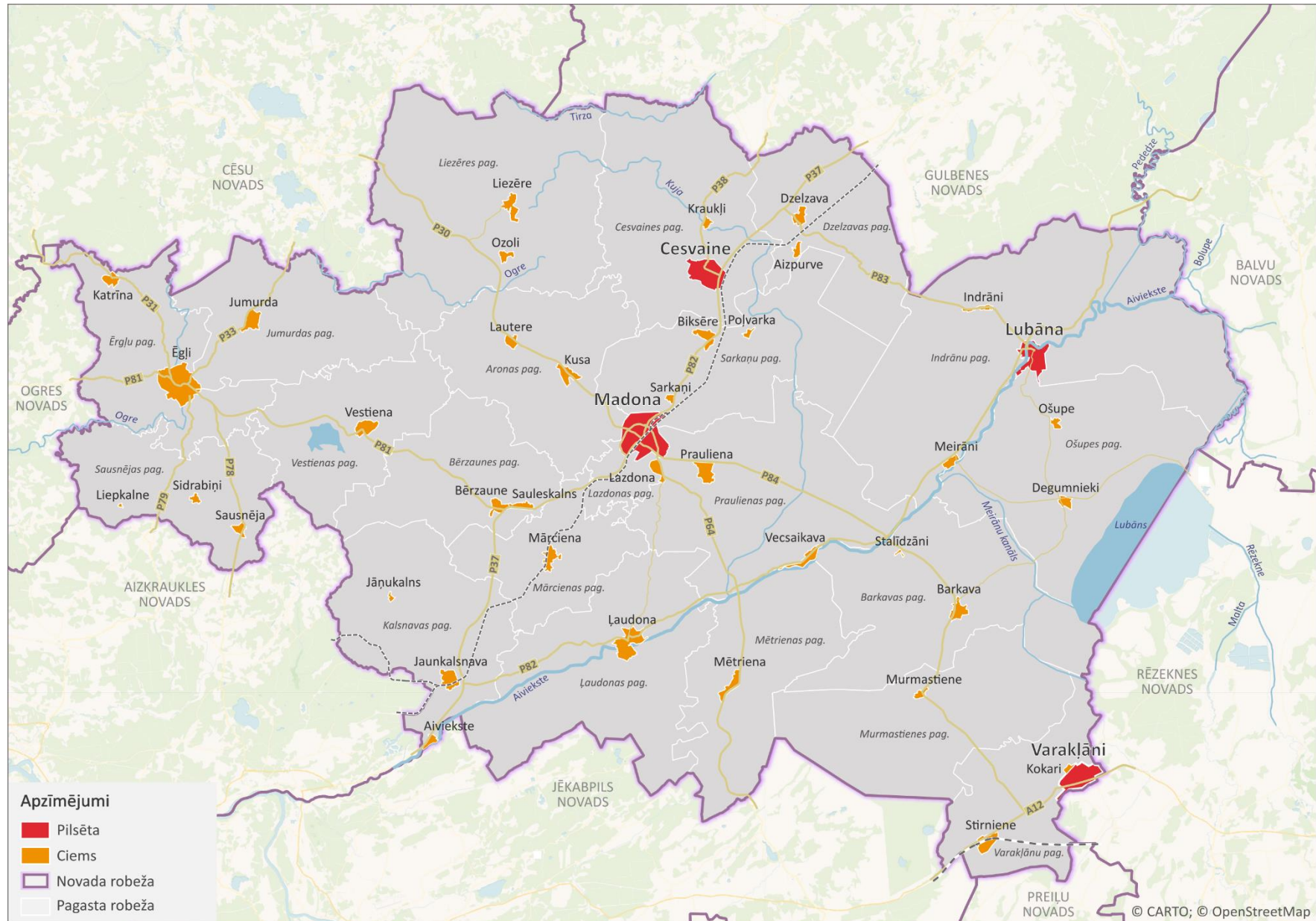
► **Cesvaines pilsēta** ir novada nozīmes attīstības centrs pie Sūlas upītes, kur tās senlejas dziļās aizas labajā krastā slejas Cesvaines pils ar parku, veidojot ainaviski-vēsturisku ansambli. Pilsētas vēsturisko centru veido atsevišķas muižas ēkas un pils parks, Sūlas upes krastu apstādījumi un cita telpiski, vizuāli un ainaviski saistīta vai ietekmējoša apbūve. Cesvaines pilsētā savrupmāju apbūvi veido dzīvojamās ēkas nelielos kvartālos, kurus ieskauj dabas teritorijas un nosaka pilsētas reljefs.

► **Varakļānu pilsēta** ir novada nozīmes attīstības centrs un bijušā Varakļānu novada centrs. Pilsēta atrodas Austrumlatvijas zemienes Jersikas līdzenuma austrumu daļā, netālu no robežas ar Lubāna līdzenumu. Tai ir līdzens reljefs ar nelielām augstuma svārstībām. Cauri pilsētai plūst Kažovas upe, kas ir Malmutas kreisā krasta pieteka. Varakļānu pilsētas centrs izveidojies pilsētas ziemeļrietumu pusē. Pilsētas struktūru nosaka vēsturiskā muižas apbūve un galveno ielu tīkls, ap kuru koncentrējas pilsētas centrs ar sabiedriskajām ēkām, pakalpojumu zonām un vēsturisko apbūvi, savukārt ārpus centra dominē savrupmāju dzīvojamā apbūve un plašākas zaļās teritorijas.

Madonas novada teritorijā **ciema statuss** un robežas ir piešķirtas **37 apdzīvotām vietām** atbilstoši spēkā esošajiem teritorijas plānojumiem (skatīt 6. attēlu).

5. attēls. Teritoriālais iedalījums un attīstības centri

6. attēls. Novada pilsētas un apdzīvotās vietas ar ciema statusu, kurām teritorijas plānojumus noteiktas robežas

- ▶ **Ērgļi – ciems, novada nozīmes attīstības centrs** un bijušā Ērgļu novada centrs. Pēc infrastruktūras atbilst mazpilsētai. Ciema attīstību sekmē tā atrašanās pie Ogres upes. Ērgļu centra apbūves izvietojums atbilst tā laika redzējumam. Ceļu tīkls pamatā sakrīt ar vēsturisko trasējumu, bet ēkas izvietotas, nerēķinoties ar vēsturisko apbūvi.⁶
- ▶ **Ciemi, vietējas nozīmes attīstības centri** – Jumurda, Sausnēja, Vestiena, Liezēre, Ozoli, Kraukļi, Dzelzava, Biksēre, Kusa, Degumnieki, Meirāni, Barkava, Mētriena, Ļaudona, Aiviekste, Jaunkalsnava, Prauliena, Lazdona, Mārciena, Sauleskalne, Bērzaune, Murmastiene, Stirniene un Kokari.
- ▶ **Ciemi, centri bez plašākas apkārtējās teritorijas funkcionālas nozīmes** – Liepkalne, Sidrabiņi, Jāņukalns, Lautere, Aizpurve, Sarkaņi, Indrāni, Ošupe un Stalīdzāni. Jāatzīmē, ka apdzīvotā vieta Vējava arī ir iekļauta šajā kategorijā, taču tai nav ciema statusa.
- ▶ **Ciemi** – Katrīna, Vecsaikava un Poļvarka.

Ciemi apbūves struktūras izvērtējums īsi sniegts Paskaidrojuma raksta 4. nodaļā.

Madonas novadā pašlaik nav noteiktas apdzīvotās vietas, kuras ir noteiktas par **mazciemiem**⁷. Saskaņā ar Vietvārdu datubāzi, Madonas atrodas 305 mazciemi. 20 no tiem ir statusā “nepastāv”, bet 29 statusā – “daļēji izzudis”.

Viensēta ir savrupa viena dzīvojamā ēka vai savrupas vairākas dzīvojamās ēkas, kā arī ar šo ēku vai ēkām funkcionāli saistītās saimniecības ēkas teritorijā, kur zemi primāri izmanto lauksaimniecības vai mežsaimniecības vajadzībām. Likuma „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums” 10.panta (2) daļa nosaka, ka viensētas statusu piešķir pašvaldības dome, piešķirot viensētai nosaukumu.

Pēdējo gadu pārmaiņas ir ietekmējušas Madonas novada dzīvi un vides kvalitāti. Gan novadā kopumā, gan atsevišķi pilsētās un ciemos negatīvu ietekmi ir atstājuši iedzīvotāju skaita samazināšanās dabīgo procesu un migrācijas rezultātā, kam ir tendence turpināties.

Saskaņā ar Centrālās statistikas pārvaldes datiem⁸, 2025. gada sākumā **iedzīvotāju skaits** Madonas novadā sasniedz 29 922, turpinot pakāpeniski samazināties, līdzīgi kā Latvijā kopumā. Piemēram, 2017. gada sākumā pašreizējā Madonas novada teritorijā dzīvoja 34 464 iedzīvotāji, kas ir par 15,2 % vairāk salīdzinot ar 2025. gada sākumu. No šiem iedzīvotājiem 22,0 % jeb 6 575⁹ dzīvo Madonā. Varakļānos (1 619), Lubānā (1 418 iedzīvotāji), Cescvainē (1 197 iedzīvotāji) un pārējās blīvi apdzīvotās vietās (ciemos) dzīvo 29,9 %, savukārt lauku teritorijās (reti apdzīvotās) dzīvo 48,0 % no novada iedzīvotājiem. Kopumā Madonas novadu raksturo vidēji augsta urbanizācijas pakāpe – pilsētās un ciemos koncentrējas 52,0 % iedzīvotāju. Iedzīvotāju skaits pēc lielākajām teritoriālajām vienībām (pilsētām un pagastiem) 2024. gada sākumā ir parādīts 8. attēlā, bet iedzīvotāju skaits ciemos parādīts Paskaidrojuma raksta 4. pielikumā.

⁶ Ērgļu novada Ērgļu pagasta teritorijas plānojuma 2017.-2019. gadam Paskaidrojuma raksts

⁷ Saskaņā ar likumu „Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums”, nosaukumu mazciemiem piešķir un minētās apdzīvotās vietas pārdēvē attiecīgā novada dome

⁸ Oficiālās statistikas portāls IRS051

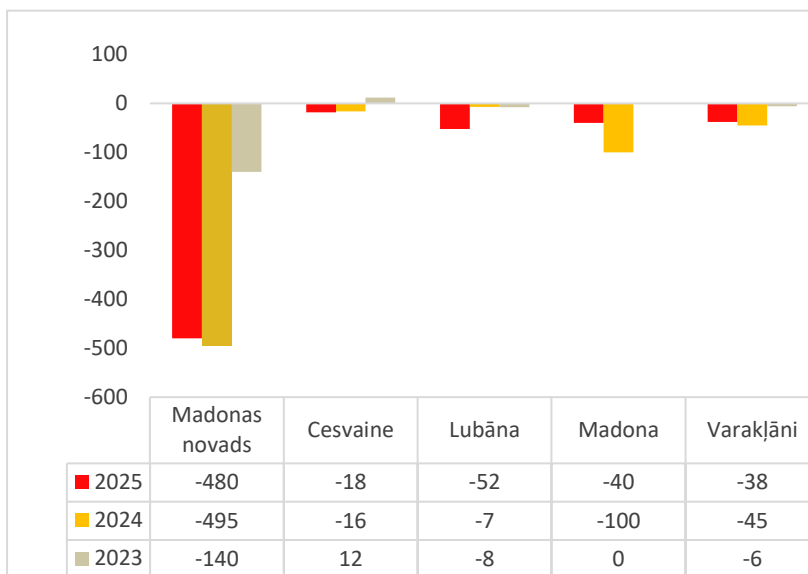
⁹ Oficiālās statistikas portāls IRS031

Lielākais ciems pēc iedzīvotāju skaita ir Ērgļi, kur dzīvo 1 549 iedzīvotāji, kas ir vairāk nekā Lubānas un Cēsaines pilsētā. Citi lielākie ciemi ar iedzīvotāju skaitu virs 400 ir Kusa, Barkava, Sauleskalns, Jaunkalsnava, Lazdona, Ļaudona, Mārciena. Mazākās (iedzīvotāju skaits līdz 50) – Stirniene (50), Sarkaņi, Katrīna, Indrāni, Poļvarka un Liepkalne¹⁰.

Galvenie iedzīvotāju skaita izmaiņu iemesli ir migrācija un dabiskais pieaugums. Novadā dzimušo un mirušo skaita starpība jeb dabiskais pieaugums vismaz pēdējos piecus gadus ir bijis negatīvs. Arī migrācijas saldo bijis nelabvēlīgs – vairāk iedzīvotāju ir izbraukuši (uz citām novadu apdzīvotām vietām vai ārpus valsts), nekā iedzīvotāju, kuri ir pārcēlušies dzīvot uz Madonas novadu.

Lai piesaistītu vairāk iedzīvotāju, ir nepieciešams aktualizēt mājokļu pieejamību, tostarp esošo atjaunošanu un jaunu būvniecību, kā arī atbalstīt daudzdzīvokļu ēku un savrupmāju būvniecības politiku novada teritorijā.

Turklāt **iedzīvotāju migrācijas dinamikā ir skaidri saredzama tendence tuvināties novada centram**, tādējādi nodrošinot iespēju iegūt augstāku dzīves kvalitāti, kā arī pakalpojumiem, izglītībai un darba iespējā. Šāda tendence veicina novada centra iedzīvotāju skaita pieaugumu, taču rada novada attālāko pagastu iztukšošanās risku.¹¹

7. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Madonas novadā, Madonas, Lubānas Cēsaines un Varakļānu pilsētā. Datu avots: [Oficiālās statistikas portāls IRS051](#)

¹⁰ [Oficiālās statistikas portāls RIG010](#)

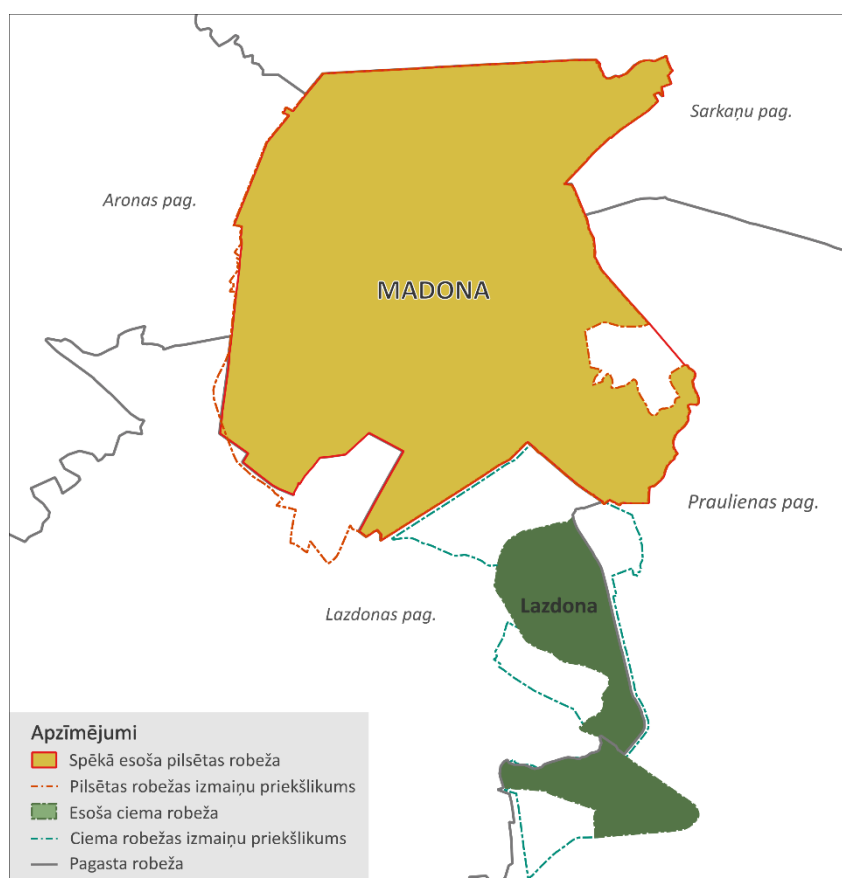
¹¹ [Madonas novada IAS un Madonas novada AP sadaļa „Pašreizējās izmantošanas apraksts”](#)

► **Madonas novada teritorijas plānojumā** ciema statuss novadā tika saglabāts 25 ciemiem, izņemot Ošupes pagastā esošās apdzīvotās vietas – Rupsalu un Kalnagalu.

Plānojuma risinājums paredz Madonas pilsētas robežu izmaiņas, atdalot divas zemes vienības pie Salu ezera ziemeļu puses (iekļaujot tos Praulienas pagasta teritorijā), Karjeriša ūdenstilpnes teritoriju pilsētas dienvidu daļā un pilsētas apvedceļu posmā no „Pļaviņu aplis” līdz Augu ielai (skatīt 9. attēlu). Savukārt robežu izmaiņu priekšlikums Lazdonas ciemam paredz tās paplašināšanu ziemeļu daļā līdz Madonas pilsētas robežai un dienvidu pusē pievienot Praulienas pagasta mazciema „Lazdona-1” un savrupmāju apbūves teritorijas valsts reģionālā autoceļa Madona-Varakļāni labajā pusē (skatīt 9. attēlu). Minētās izmaiņas attiecīgi maina arī pagastu robežas.

Tā kā šīs izmaiņas netika veiktas atbilstoši spēkā esošajai likumdošanai, Madonas pilsētas un Lazdonas ciema robežas joprojām ir atbilstošas tādām, kādas tās bija apstiprinātas pirms šī teritorijas plānojuma apstiprināšanas.

Pārskatītas tika arī ciemu robežas. Teritorijas plānojuma izvērtējumā par iepriekšējā plānošanas periodā izstrādātajiem pagastu teritorijas plānojumiem secināts, ka ciemu robežas bija noteiktas, mākslīgi palielinot plānotās apbūves platības uz lauksaimniecībā izmantojamo zemju rēķina, nosakot tām savrupmāju dzīvojamās apbūves teritoriju. Spēkā esošajā teritorijas plānojumā ciemu robežas tika

9. attēls. Madonas pilsētas un Lazdonas ciema robežu izmaiņu risinājuma priekšlikums

samazinātas vai atsevišķos gadījumos arī palielinātas. Piemēram, Kusas ciema teritorijā iekļaujot ziemeļu daļā (virs valsts reģionālā autoceļa P30) esošo dzīvojamo apbūvi; Lauteres ciemā iekļaujot ziemeļu daļā esošo tehniska rakstura (garāžu)/ražošanas objektu teritoriju, bet dienvidu daļā izslēdzot no ciema robežām neapgūtu lauksaimniecības zemju teritoriju. Savukārt teritorijām, kuras atstātas ciemu robežās un iepriekš plānotas kā savrupmāju apbūves teritorijas, mainīts funkcionālais zonējums, tās nosakot kā „Lauku zemes” (lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas ciemā). Šīs izmaiņas veiktas ar mērķi sniegt plašākas teritoriju izmantošanas iespējas iedzīvotājiem.

Galvenie kritēriji zemes vienību iekļaušanai ciema robežās bija šādi: adresācija esošās ciema ielās, pieejamības risinājumi (piebraucamie ceļi, inženiertīkli), pakalpojumu pieejamība, ciema attīstības iespējas, t. sk. nodarbinātības jautājumu kontekstā, atsevišķu risinājumu pamatotība un atbilstība attīstības prognozēm un reālajai situācijai.

Plānojuma risinājumu paskaidrojošā daļā akcentēts, ka plānošanas procesā nav pētītas ciemu arhitektoniski telpiskās struktūras pilnveidošanas iespējas, vienlaikus secinot, ka tas vairāk ir lokālplānojumu uzdevums, piesaistot zemju īpašniekus un diskutējot par ciema telpiskās vides attīstības iespējām. Pašreiz spēkā esošā likumdošana paredz tematiskā plānojuma izstrādi dažādu specifisku jautājumu vai tematu risināšanai. Turpinot attīstīt ideju par ciemu kopējo telpiskās struktūras izvērtēšanu un priekšlikumu izstrādi to teritoriju attīstībai, Madonas novada IAS paredz, ka pašvaldība perspektīvā pakāpeniski izstrādās ciemu tematiskos plānojumus Madonas tuvumā esošajiem ciemiem – Lazdonai, Kusai u. c. Tomēr uzsvars tiks likts uz to, ka tie galvenokārt tiks izstrādāti, lai *risinātu prioritāro teritoriju attīstību, risinot transporta infrastruktūras pārplānošanu (apvedceļi, veloceļi, ielu sarkanās līnijas), inženiertīklu izvietojumu, ainaviski vērtīgas teritorijas vai riska teritorijas*, nevis ar mērķi uzlabot arhitektoniski telpisko struktūru.

► **Lubānas novada teritorijas plānojumā** robežas ir noteiktas diviem ciemiem – Meirāniem un Indrāniem, kuriem tās tika arī grozītas. Ar teritorijas plānojuma risinājumu, Meirānu ciema kopējā platība samazināta par 45 % (galvenokārt izslēdzot lauksaimniecības zemes no robežām) salīdzinājumā ar iepriekšējo pagasta teritorijas plānojumu, bet Indrānu ciemam tā palielināta par 15 %, precizējot ciema robežas.

Plānojums mainījis arī Lubānas pilsētas robežas, pievienojot tai apdzīvoto vietu „Ozoli”. Šīs izmaiņas pamatojums bija tas, ka apdzīvotā vieta telpiski ir pilsētas apbūves turpinājums, kur atrodas vienģimenes un mazstāvu dzīvojamās mājas ar skaidri definētām telpiskām robežām, un tajā nav publisko pakalpojumu objektu, tāpēc tās nozīme kā pakalpojumu saņemšanas centram ir niecīga. Šai Lubānas pilsētas daļai ir izstrādāts lokālplānojums (skatīt Paskaidrojuma raksta 2.2. apakšnodaļu).

► **Ērgļu novada teritorijas plānojumā** ir pieci ciemi. Ērgļu pagastā tie ir Ērgļi un Katrīna, Jumurdas pagastā – Jumurda (lai gan kā otra lielākā apdzīvotā vieta minēta Vējava, tomēr tai ciema robežas netika noteiktas), bet Sausnējas pagastā – Sidrabiņi, Liepkalne un Sausnēja.

Attiecībā uz Ērgļiem Jumurdas pagasta teritorijas plānojumā tika norādīta problēma, ka daļa Ērgļu ciema ietilpst Jumurdas pagastā, uzsverot nepieciešamību grozīt Ērgļu un Jumurdas pagasta robežas. Pēc administratīvi teritoriālās reformas ietvaros 2006. gadā izveidotā Ērgļu novada, pašvaldības dome lēma arī par Jumurdas un Ērgļu pagastu robežu izmaiņu ierosināšanu (izmaiņu projekts tika attēlots teritorijas plānojuma Grafiskās daļas plānotās (atļautās) teritorijas izmantošanas kartē).

Ērgļu ciema robežas tika paplašinātas, iekļaujot daļu no Jumurdas pagasta teritorijas, tādējādi izmainot pagastu robežas, savukārt Katrīnas ciema robežas netika ievērojami mainītas. Jāatzīmē, ka plānojumos nav norādīts, kādos dokumentos bija attēlotas iepriekšējās ciemu robežas. Tāpat teritorijas plānojumā vērsta uzmanība turpmāk izvērtēt, vai Katrīnai atstājams ciema statuss.

Ērgļu pagasta teritorijas plānojuma paskaidrojošā daļā norādīts, ka tā risinājumi balstās uz 1996. gadā izstrādāto „Ērgļu pagasta Ģenplānu” un „Ērgļu pagasta sociāli ekonomiskās attīstības programmu”. Jumurdas pagasta plānojums balstās uz 1999. gadā izstrādāto Jumurdas pagasta attīstības programmu un ģenplāna pirmo redakciju, bet Sausnējas pagasta plānojuma izstrādē ņemts 1997. gadā izstrādātais projekts „Sausnējas pagasta infrastruktūras attīstības izpēte, apbūves principu noteikšana, ģenerālpilna pirmā redakcija”. Paskaidrojuma rakstos nav

norādīts, vai minētajos ģenerālpānos bija attēlotas ciemu robežas. Visu ciemu robežu apraksti ir iekļauti spēkā esošo TIAN pielikumu daļā.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojuma** 2019. gada grozījumos tika sagatavots priekšlikums ciema statusa likvidēšanai apdzīvotām vietām Kārdaba, Graši un Kārkli, ciema statusu, saglabājot tikai Kraukļu ciemam. Atbilstība ciema statusam tika vērtēta, ņemot vērā pieejamo pakalpojumu klāstu, sasniedzamību un cilvēku skaitu. Pamatojums ciema statusa likvidēšanai bija tas, ka iepriekš minētajās apdzīvotajās vietās dzīvo tikai daži cilvēki. Lai gan arī Kraukļu ciemā ir neliels iedzīvotāju skaits, ciema statusa saglabāšanai kalpoja arguments, ka tajā atrodas tādi objekti kā tehnikas serviss un ar lauksaimniecību saistīts uzņēmums.

Ar teritorijas plānojuma grozījumu risinājumu tika samazinātas Kraukļu ciema robežas par 10,6 ha apdzīvotās vietas ziemeļu/ziemeļaustrumu daļā, jo tās iepriekš tika noteiktas neprecīzi, pa dabā grūti nolasāmām vietām. Cesvaines pilsētas robeža tika saglabāta tāda pati kā līdz šim.

Šajā izvērtējuma posmā, pārskatot spēkā esošajos teritorijas plānojumos noteikto ciemu robežas, secināms, ka tajās iekļauto zemes vienību pašreizējā izmantošana un iespējamās attīstības tendences norāda uz nepieciešamību tās vēlreiz izvērtēt.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojuma** izstrādes laikā netika pārskatītas Varakļānu pilsētas un ciemu robežas, izņemot to, ka no Murmastienes ciema tika izņemta viena rūpnieciskā teritorija.

Neskaitot Varakļānu pilsētu kā novada attīstības centru, novada teritorijas plānojums paredz prioritāri divu ciemu attīstību – Murmastienes un Stirnienes. Tajos tika plānots koncentrēt galvenās ekonomiskās aktivitātes, izvietot pakalpojumus. Teritorijas plānojuma izstrādes laikā tika secināts, ka nozīme mazinās Kokaru ciemam, kas funkcionāli ir saplūdis ar Varakļānu pilsētu un pēc būtības ir pilsētas daļa.

5. Funkcionālais zonējums un teritorijas izmantošana

Lielākā apbūves koncentrācija ir Madonas, Lubānas, Cesvaines un Varakļānu pilsētā un atsevišķos ciemos. Tas, piemēram, ir Ērgļu ciems, kas pēc apbūves struktūras, formas, funkcijām un lomas ir uztverams kā pilsēta.

Pilsētu un arī ciemu apbūvi veido galvenokārt padomju varas gados celtā apbūve, un tikai nelielu īpatsvaru veido arī jaunuzceltās ēkas – privātmājas un atsevišķi publiskie vai komerciāla rakstura, kā arī ražošanas objekti. Īpašu apbūves struktūru Madonas novadā veido mazdārziņu/vasarnīcu teritoriju apbūve.

- ▶ **Dzīvojamās apbūves teritorijas** – koncentrētas pilsētās, Ērgļos un pārējās blīvi apdzīvotās vietās. Bijušo novadu teritorijas plānojumos ir plānotas arī jaunas dzīvojamās apbūves, galvenokārt plašas savrupmāju apbūves teritorijas ciemu robežās. Tā kā to izstrādes brīdī (izņemot Cesvaines novadu) apdzīvoto vietu plānošanā nebija prasība tās neplānot ārpus pilsētu un ciemu robežām, tās plānotas arī lauku teritorijās. Jaunas daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas tika plānotas tikai Madonas pilsētā, piemēram, teritorijas daļā starp Rūpniecības un Raiņa ielu, Priežu ielā. Citur pašvaldības teritorijā nav plānotas daudzstāvu dzīvojamās mājas (ar stāvu skaitu 4 un vairāk).
- ▶ **Lauku apbūves teritorijas** – viensētas un viensētu puduri, kas veidojušies ārpus pilsētām un ciemiem. Atsevišķās vietās atrodas arī vēl pagājušajā gadsimtā būvētās daudzdzīvokļu mājas (dzīvojamās mājas līdz četriem stāviem). Lauku zemes (ar atšķirīgiem apbūves tehniskajiem rādītājiem) novadu teritorijas plānojumos iekļautas arī apdzīvoto vietu robežās, kur atļauta dzīvošanas funkcijai paredzētu māju būvniecība. Izņēmums ir Lubānas pilsēta, kur vienā no šī zonējuma apakšzonām nav atļauta apbūve.
- ▶ **Vasarnīcu apbūves teritorijas** – īpaša loma un tajā pat laikā problēmjautājums ir esošās vasarnīcu/mazdārziņu teritorijas novada teritorijā. Šīs teritorijas veidojušās lielākoties 20. gadsimta 80. gados, kad valsts iedzīvotājiem ierādīja dārzus, lai viņi varētu sevi nodrošināt ar pašu izaudzētiem pārtikas produktiem. Plašākās vasarnīcu/mazdārziņu teritorijas atrodas Aronas un Praulienas pagastā pie Madonas pilsētas robežas, Madonas pilsētas teritorijas robežās (tās ziemeļaustrumu daļā, austrumu daļā – Vēveros, un pie Salu ezera). Mazdārziņu teritorijas atrodas Varakļānu pilsētas dienvidos, pie novada robežas. Novadā nav ciemu, kas būtu veidojušies uz mazdārziņu pamata, taču ciemu apbūve lielākajā daļā ir realizēta to teritorijās.

Pašreiz šajās teritorijās vērojama dārza māju pielāgošana dzīvošanai arī ziemas mēnešos, līdz ar to tās kļūst par visu gadu apdzīvotām vietām. Pārveidojot ciemus par pastāvīgas dzīvošanas vietām, jāreķinās gan ar ļoti blīvo mazo zemes īpašumu struktūru, gan ar neatbilstošu infrastruktūras nodrošinājumu (bez vienota kanalizācijas tīkla; īpašnieki ierīkojuši izsmeļamos rezervuārus). Teritorijas pārveidošana par pastāvīgām dzīvojamās apbūves teritorijām būtu atļaujama tikai gadījumos, ja tiek izpildīti konkrēti nosacījumi attiecībā uz inženierapgādes un transporta infrastruktūras nodrošinājumu.

- ▶ **Publiskās apbūves teritorijas** – galvenie sabiedriskie pakalpojumi un sociāli nozīmīgākie objekti (izglītības, veselības, aizsardzības, kultūras, mazumtirdzniecības, sabiedriskās ēdināšanas u.c. pakalpojumi) atrodas pilsētās, arī Ērgļu ciemā, kas ir galvenās pakalpojumu sniegšanas vietas novadā. Atsevišķi publiski objekti atrodas tajos ciemos, kas savulaik bija pagastu administratīvie centri. Pārējos ciemos nav nodrošināts plašs sabiedrisko pakalpojumu klāsts.

► **Ražošanas un darījumu apbūves teritorijas** – novada teritorijā, it sevišķi Madonas pilsētā un ciemos (kas padomju varas gados bija kolhozu un sovhozu centri), ir uzkrājušies ievērojami ražošanas teritoriju un ēku resursi, kurus būtu iespējams iesaistīt uzņēmējdarbības attīstībā. Indrānu pagastā un Cesvaines pagastā bijušo novadu teritorijas plānojumos kā rūpnieciskās apbūves teritorijas atzīmētas derīgo izrakteņu ieguves vietas (piemēram, Olgas purvs Lubānas novada Indrānu pagastā, kur tajā esošie kūdras krājumi tiek izmantoti rūpnieciskai kūdras ieguvei). Darījumu (komerciāla rakstura objekti) pārsvarā atrodas blīvi apdzīvotajās vietās.

Madonas novadā – plašākās ražošanas teritorijas koncentrētas Madonas pilsētas ziemeļaustrumu daļā (saukts par Rūpniecības rajonu). Pagastu teritorijās tās galvenokārt atrodas ciemos vai to tuvumā, kur vēsturiski atradušās fermas, kokapstrādes uzņēmumi, noliktavas, darbnīcas u. tml. Jauna industriālā parka teritorija tiek attīstīta Sauleskalna austrumu pusē.

Lubānas novadā – lielākā rūpnieciskās apbūves teritorija atrodas dienvidrietumu pusē virs Ozoliem. Teritorijas plānojumā kā jaunas ražošanas teritorijas tika plānotās abpus dzelzceļam, taču minētā darbība nav īstenojusies. Savukārt Indrānu pagasta daļā – Podiņu kokaudzētavas teritorija (AS „Latvijas valsts meži”).

Ērgļu novadā – nav un netika plānotas plašas jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas. Minētais zonējums ir noteikts pārsvarā esošiem rūpnieciska rakstura nelieliem objektiem (piemēram, Ērgļu ciema ziemeļu daļā starp Mehanizatoru un Cēsu ielu, ziemeļaustrumu daļā – Arodvidusskolas darbnīcu teritorija).

Cesvaines novadā – Cesvaines pilsētā kvartālā starp Rūpniecības, Veidenbauma un Nesaules ielu, Cesvaines pagastā uz dienvidiem no pilsētas un uz dienvidaustrumiem (otrpus dzelzceļam, piemēram, Cesvaines kūdras fabrika), Kraukļu ciema austrumu pusē un dienvidrietumu daļā ārpus ciema robežai.

Varakļānu novadā – Varakļānu pilsētā kā jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas tika paredzētas abpus autoceļam A12, netālu esošajām rūpnieciskajām teritorijām. Saglabāta rūpnieciskā zona starp Mehanizatoru ielu un pilsētas robežu ar Varakļānu pagastu, blakus esošajās brīvajās apbūves teritorijās pilsētas ziemeļu daļā, Murmastienes ciemā, pie A12 uz Stirnienes pusi Varakļānu pagastā tika noteiktas rūpnieciskas apbūves teritorijas atbilstoši esošajai situācijai, paredzot arī to paplašināšanu.

Rūpniecisko zonu robežas Stirnienes ciemā un blakus ciema robežai ir mainītas. Paredzētas nevis jauktas apbūves zona – ražošanas un noliktavu apbūves teritorija, bet rūpniecības apbūves teritorija. Esošās rūpniecības apbūves teritorijas atrodas Kokaru ciema tuvumā – uz rietumiem un ziemeļrietumiem no ciema.

Ražošanas teritorijas ir noteiktas galvenokārt zemes vienībām, kur jau ir esošie ražošanas uzņēmumi un tiem blakus esošās teritorijas, ja nepieciešama to darbības paplašināšana – Varakļānu pilsētā.

Viens no Madonas novada teritorijas plānojuma uzdevumiem ir veidot uzņēmējdarbībai pievilcīgu vidi, lai atbalstītu esošos novada uzņēmumus un piesaistītu jaunus darījumu un ražošanas uzņēmumus.

Kopumā Madonas novada teritorijas apbūve vērtējama kā daudzveidīga.

► **Madonas novada teritorijas plānojumā** ir noteiktas 12 funkcionālās zonas, bet 4 pamatzonām ir izdalītas apakšzonas.¹²

Funkcionālā zona „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS) noteikta teritorijām, kur galvenais zemes izmantošanas veids ir savrupmāju un dvīņu māju apbūve, kā arī vasarnīcas un dārza mājas, bet papildizmantošana – citas šajā teritorijās atļautās izmantošanas. Funkcionālā zona iedalīta trīs apakšzonās, kurās ir noteikti atšķirīgi apbūves parametri.

Apakšzona ar indeksu DzS1 ir savrupmāju apbūves teritorijas pilsētās, bet DzS2 ir teritorijas ciemos. Pirmajās jaunveidojamā zemes vienības minimālā platība ir 600 m² (dvīņu mājas daļām – 400 m²), bet otrajās – 1200 m² (dvīņu mājas daļām – 800 m²). Madonas pilsētā jaunas savrupmāju apbūves teritorijas plānotas vietās, kur ir esošas mazdārziņu teritorijas, bet ciemos tās lielākoties ir lauksaimniecības zemes.

Ar indeksu DzS3 atzīmētas teritorijas ir esošās mazdārziņu teritorijas, kurās, izpildot īpašus nosacījumus, atļauta savrupmāju apbūve (tikai tajās zemes vienībās, kas ir lielākas par spēkā esošajos TIAN noteiktajām minimālajām platībām (pārējās atļauta tikai jaunu vasarnīcu, dārza māju un mazēku būvniecība). Tas iespējams, ja tiek izstrādāts lokālplānojums vai detālplānojums ēku funkciju maiņai (aptverot vismaz vienu apbūves kvartālu vai citādi funkcionāli saistītu teritoriju). Vienlaicīgi ar plānošanas dokumenta projektu jāizstrādā arī projekti centralizētiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem un ielu pārbūvei.

„Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas” (DzM) galvenā izmantošana ir līdz trīs stāvu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas un rindu māju apbūve, kā arī savrupmāju un dvīņu māju dzīvojamā apbūve. Esošas plašākās apbūves teritorijas atrodas Madonas pilsētas centrālajā daļā, tāpat kā ciemos (pie centrālajām ielām). Teritorijas plānojumā ir noteiktas jaunas apbūves teritorijas, taču lielākoties vienas zemes vienības robežās (piemēram, Kusas ciemā pie blakus esošās apbūves Rožu ielā), Ļaudonas ciemā pie Aiviekstes ielas un citur. Madonas pilsētā lielākais apbūves kvartāls tika plānots kvartālā starp Pureņu, Dārza ielu, jaunveidojamu ielu un Ridzīti.

Funkcionālā zona „Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzD) ir apbūve ar četriem un pieciem stāviem. Tā atrodas tikai Madonas pilsētā: esošas dzīvojamās mājas teritorijas daļā starp Veidenbauma un Rūpniecības ielu, teritorija abpus Saules ielai, Raiņa ielai, kvartāls Priežu/Ērgļu ielā, kvartāls starp Rīgas, Jauno ielu un dzelzceļu u. c. apbūves kvartāli pilsētā. Jaunas apbūves teritorijas tika plānotas Vēveros (otrpus Rūpniecības ielai atrodas slimnīcas teritorija), neliela teritorijas daļa Priežu ielā pie esošās apbūves un dažas zemes vienības Raiņa ielas kvartālā.

„Jauktas centra apbūves teritorija” (C; skatīt paskaidrojumu apakšvērē) definēta kā funkcionālā zona, kas ir noteikta Madonas pilsētas kodola teritorijas daļai, kur atrodas vai plānotas daudzveidīgas funkcijas – sabiedriskā un komercapbūve, dzīvojamā apbūve, kā arī atļauta videi nekaitīgu ražošanas uzņēmumu darbība. Šādas teritorijas pilsētā atrodas tās vēsturiskajā daļā – teritorijas daļā starp Saules un Blaumaņa ielu, kā arī teritorijas daļā otrpus Blaumaņa ielai.

¹² Uz Madonas novada teritorijas plānojuma apstiprināšanas brīdi bija stājušies spēkā MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240, taču tā kā tā redakcija bija jau izstrādāta un veikta publiskā apspriešana, tajā noteiktajā funkcionālajā zonējumā ir atšķirības (piemēram, funkcionālā zonējuma „Jauktas centra apbūves teritorija” burtu apzīmējums ir „C”, nevis „JC”, funkcionālā zona „Rūpnieciskās apbūves teritorija” saukta „Rūpniecības apbūves teritorija”, bet „Lauksaimniecības teritorijas” sauktas par „Lauku zemēm”. Atšķirības saistītas ar to, ka funkcionālā zonējuma iedalījumā tika ņemts vērā izstrādātais metodiskais materiāls „Prasību izstrāde elektronisko topogrāfisko karšu specifikācijas uzlabošanai teritorijas plānošanas vajadzībām”, kas tika sagatavots pirms MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 redakcijas izstrādes un tā pieņemšanas

Funkcionālā zona „Publiskās apbūves teritorija” (P) ir noteikta tām zemes vienībām vai to daļām, kur atrodas vai plānoti publiski pieejami sabiedrisko iestāžu un komerciāla rakstura iestāžu un uzņēmumu objekti. Šī funkcionālā zona ir noteikta dažādās Madonas pilsētas daļās – gan esošiem publiska rakstura objektiem pilsētas centrālajā daļā un citās teritorijas daļās (piemēram, mototrasei), gan jaunām apbūves teritorijām (piemēram, teritorijai pie Karjera ūdenskrātuves, stadiona teritorijai). Tādas ir noteiktas/plānotas arī ārpus apdzīvoto vietu robežām (piemēram, Smeceres silā pie Madonas pilsētas dienvidrietumu robežas). Publiskā apbūve ciemos plānota lielākoties jau pie esošiem objektiem, paplašinot to teritorijas (piemēram, pašreiz neapbūvēta, bet publiskai apbūvei paredzēta teritorija ir pie valsts reģionālā autoceļa P37 Aiviekstes ciemā, teritorija starp valsts reģionālo autoceļu P83 un Ozolu ielu Dzelzavas ciemā u. c.).

„Rūpniecības apbūves teritorija” (R) galvenais izmantošanas veids ir rūpnieciskās un lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumi, transporta un noliktavu uzņēmumi, derīgo izrakteņu ieguve, kā arī uzņēmumi, kuriem atbilstoši normatīviem ir noteiktas sanitārās aizsargjoslas vai arī īpašas prasības transportam. Ražošanas teritorijas Madonas pilsētā un pārējā novadā ir noteiktas pārsvarā tām zemes vienībām, kur jau ir esošie ražošanas uzņēmumi un tiem blakus esošās teritorijas, ja nepieciešama to darbības paplašināšana. Pie ražošanas teritorijām tiek pieskaitītas arī esošo karjeru un plānoto karjeru – izpētīto derīgo izrakteņu teritorijas. Tas darīts ar mērķi nodrošināt plašākas izmantošanas iespējas, neizdalot tās kā atsevišķu atļauto izmantošanu. Plašākās ražošanas teritorijas atrodas Madonas pilsētas ziemeļaustrumu daļā. Jauna apbūves teritorija turpina attīstīties Sauleskalna austrumu pusē, Jaunkalsnavā un citur. Saīdzinoši plašas plānotas „Patkulē”.

Ar funkcionālā zonējuma palīdzību veidotas buferzonas starp rūpniecības apbūves teritorijām un dzīvojamo/publisko apbūvi, kas vērtējams pozitīvi, taču tas darīts ne visās vietās. Piemēram, Madonas novada teritorijas daļā starp Avotu ielu, Rūpniecības ielu un esošo savrupmāju apbūvi Meža, Maskavas ielā (mainīts ielas nosaukums uz Rožu iela) ir paredzēta jauna apbūves teritorija, tomēr nekāda dabas apstādījumu zona nav attēlota. Vienlaikus, spēkā esošā TIAN ietvertas prasības tās ierīkošanai.

Izņēmums attiecībā uz ražošanas veidu ir attiecināts uz kokogļu rūpniecībā. Tās nav atļauts izvietot ciemos un citās blīvās dzīvojamās apbūves teritorijās, kā arī 1 km attālumā no tām.

Funkcionālā zona „Transporta infrastruktūras teritorija” (TR) un „Tehniskās apbūves teritorija” (TA) paredzēta attiecīgai teritorijas izmantošanai – ceļiem, ielām, inženiertīkliem un ar tiem saistītai apbūvei. Teritorijas plānojuma risinājumi paredz gan jaunu ceļu, gan ielu būvniecību.

„Dabas apstādījumu teritorijas” (DA) ir iedalītas divās apakšzonās. Pamatzona ir definēta kā sabiedrībai brīvi pieejamas dabas vai daļēji pārveidotas un apbūvētas teritorijas ar īpašu kultūrvēsturisko, ekoloģisko un estētisko nozīmi rekreācijas, tūrisma aktivitāšu vai kvalitatīvas dabas vides nodrošināšanai. Apakšzona ar indeksu DA1 ir vietas ar specifiskām funkcijām, kurām nepieciešama regulāra kopšana – tās ir Madonas novadā esošās kapsētu teritorijas.

Madonas novada pagastu teritorijas ārpus pilsētas un ciemiem netika plānotas ļoti augstā detalizācijas pakāpē, tādēļ teritorijas paredz elastīgākus un daudzveidīgākus attīstības iespēju nosacījumus visās atļautajās izmantošanās. Attiecīgi, teritorijas lielākoties plānotas kā „Mežu teritorijas” vai „Lauku zemes”.

Funkcionālā zona „Mežu teritorija” (M) ir iedalīta divās apakšzonās. Ar indeksu M1 ir AS „Latvijas valsts meži” valdījumā un īpašumā esošie meži, kā arī Zinātniskās izpētes meži, Teiču un Krustkalnu dabas rezervātā ietilpstošie meži, bet ar indeksu M2 – pārējās mežu zemes. Saskaņā

ar spēkā esošajiem TIAN, mežu teritoriju galvenais zemes izmantošanas veids ir mežsaimniecība, t. sk. derīgo izrakteņu iegūšana, veicot atmežošanu. Izņēmums attiecas uz meža aizsargjoslu ap Madonas pilsētu. MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka, ka funkcionālajā zonā „Mežu teritorija” atļauta energoapgādes uzņēmumu apbūve, kas ietver tikai vēja elektrostaciju un vēja parku izvietojumu, nosakot tur indeksētu apakšzonu. Tā kā šī izmantošana pievienota ar 13.10.2020. veiktajiem grozījumiem tiesību aktā, Madonas novada TIAN pašreiz nepieļauj vēja parku būvniecību mežos. Tā ir atļauta „Lauku zemēs”.

Funkcionālā zona „Lauku zemes” (L) ir noteikta ne tikai pagastu lauku teritorijas daļā (apakšzona ar indeksu L1), bet arī Madonas pilsētas un ciemu robežās (ar indeksu L2). Šajās teritorijās atļauta daudzveidīga teritorijas izmantošana. Tajās atļauta gan dzīvojamo māju (viensētas, kā arī pie atļautās izmantošanas norādītas savrupmājas un 1-2 stāvu daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas) būvniecība, lauksaimnieciska izmantošana, gan rūpnieciskā apbūve. Papildus prasības izvirzītas vairākiem izmantošanas veidiem. MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka, ka, plānojot jaunas lauksaimniecības dzīvnieku turēšanai paredzētas būves, jāievēro tiesību aktā noteiktie minimālie attālumi no tuvākās esošās dzīvojamās ēkas vai publiskās būves līdz lauksaimniecības dzīvnieku turēšanas būvei (konkrēts attālums piemērojams attiecībā pret dzīvnieku vienībām). Madonas novada TIAN attālumu prasības ir noteiktas tikai attiecībā uz cūku un mājputnu intensīvās audzēšanas kompleksiem. 3 km attālums jāievēro līdz Madonas pilsētas vai ciema teritorijas robežai, bet 1 km – līdz viensētai lauku teritorijā.

„Ūdeņu teritorijas” (Ū) ir Madonas novadā esošās dabiskas vai mākslīgas ūdensteces un ūdenstilpnes, kuru izmantošanai ar apbūvi nav tieša sakara, izņemot piestātnes un krasta nostiprinājumus, kā arī citas tauvas joslā atļautās būves.

► **Lubānas novada teritorijas plānojumā** izdalītas 10 funkcionālās zonas, bet atsevišķām zonām ir noteikts arī sīkāks dalījums. Novada teritorijā neatrodas dzīvojamā apbūve ar četriem un vairāk stāviem, tādēļ tam nav noteikts arī attiecīgais funkcionālais zonējums.

Novadā nav noteikta arī jauktas izmantošanas apbūves veids (MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 definētā „Jauktas centra apbūves teritorija”).

„Savrupmāju apbūves teritorijas” (DzS) ir zemes vienības Lubānas pilsētā, Meirānu un Indrānu ciemos, kas ir noteiktas, lai nodrošinātu mājokļa funkciju ar savrupmāju apbūvi. Funkcionālā zona „Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzM) ir noteikta Lubānas pilsētā, kur koncentrējas daudzdzīvokļu nami līdz trīs stāviem un viena zemes vienība Meirānu ciemā.

Funkcionālā zona „Publiskās apbūves teritorija” (P) ir noteikta, lai nodrošinātu gan komerciālu, gan nekomerciālu publiska rakstura iestāžu un objektu izvietojumu Lubānas pilsētā un ciemos. Tie ir esoši objekti, piemēram, kvartāls Lubānā starp Tilta, Oskara Kalpaka, Jāņa Zābera un Krasta ielu (atrodas skola, kultūras nams u. c.), baznīcas un to piegulošās teritorijas, degvielas uzpildes stacija. Meirānu ciemā – Meirānu stacijā piegulošās teritorijas, Meirānu Kalpaka pamatskola. Jauna publiskas apbūves teritorija tika plānota pilsētā starp Dzelzceļa ielu un Vidzemes ielu (atzīmēta kā vieta, kur plānota degvielas uzpildes stacija; iecere nav īstenota), kā arī apbūves josla Krasta ielā (pretī savrupmāju apbūvei ar adresācijas numuriem 22, 24 un 26). Minētais zonējums ir noteikts arī divām teritorijām ārpus apdzīvotām vietām – sociālās aprūpes centram „Lubāna” Vecumos un netālu esošam dienas aprūpes centram „Eglāji”.

Funkcionālajai zonai „Rūpnieciskās apbūves teritorija” (R) ir noteiktas divas apakšzonas (sniegta kopēja definīcija, bet atšķirīgi ir atļautie teritorijas izmantošanas veidi un nosacījumi). Šī zona ir noteikta, lai nodrošinātu rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai nepieciešamo teritorijas

organizāciju. Apakšzonā ar indeksu R1 ir atļauta daudzveidīga rūpnieciska rakstura objektu būvniecība, savukārt ar indeksu R2 ir atzīmētas derīgo izrakteņu iegūšanas vietas un ar darbību saistītās būves. Pirmā no tām ir noteikta objektiem Lubānas pilsētas dienvidaustrumos pie Latgales ielas un ziemeļaustrumos starp Rūpniecības un Baznīcas ielu, kā arī vēsturiski pastāvošai teritorijai starp Vidzemes ielu un Meirānu ielu un teritorijas abpus Cesvaines ielai pie pilsētas robežas. Otrpus Cesvaines ielai un bijušās dzelzceļa līnijas piegulošajās ielās plānotas jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas.

Vairākas apakšzonas ar indeksu R1 atzīmētas Indrānu pagastā (piemēram, Podiņu kokaudzētavas teritorija), un viena zemes vienība Meirānu ciemā (atrodas šķūnīši, garāžas, darbnīca u. tml.) Kā R2 apakšzona ir attēlota tikai vienai teritorijai, t. i., Olgas purva kūdras ieguves teritorijai.

Funkcionālā zona „Transporta infrastruktūras teritorija” (TR) ir noteikta ceļiem, ielām un citām ar transportu saistītām teritorijām un objektiem, savukārt funkcionālā zona „Tehniskās apbūves teritorija” (TA) ir noteikta ar mērķi nodrošināt inženiertehniskās apgādes tīklu ierīkošanai un objektu būvēšanai, uzturēšanai, funkcionēšanai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju un transporta infrastruktūru. Pēdējā minētā atzīmēta Lubānas pilsētā esošiem objektiem (notekūdeņu attīrīšanas iekārtām katlu mājām u. tml.). Ciemos šāda zona nav noteikta, bet viena ir noteikta pagasta teritorijā – mobilo sakaru tornim.

Funkcionālā zona „Dabas un apstādījumu teritorijas” (DA) ir zemes vienības pilsētā, ciemos un lauku teritorijās, kas ir noteiktas kā sabiedrībai brīvi pieejamas dabas vai daļēji pārveidotas un apbūvētas teritorijas. Tās iedalītas divās apakšzonās. Ar indeksu DA1 attēlotas tās, kas saistītas ar rekreāciju, sportu, tūrismu vai kvalitatīvas dabas un kultūrvides nodrošināšanu, bet ar indeksu DA2 – kapsētas, mežaparki u. c. teritorijas un objekti, kur nav atļauta apbūve (atšķirībā no šīs apakšzonas, DA1 ir atļautas tikai īslaicīgas lietošanas būves un mazēkas). DA1 apakšzona atrodas Meirānu ciemā un Lubānas pilsētas Aiviekstes upei piegulošajās teritorijās, bet DA2 atrodas, piemēram, Lubānas pilsētas dienvidrietumos (mototrases teritorija), estrādes teritorija u. c.

Funkcionālā zona „Mežu teritorija” (M) ir noteikta, lai nodrošinātu apstākļus mežu ilgtspējīgai attīstībai un mežu galveno funkciju – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo funkciju īstenošanai. Mežu teritorijās ir atļauta derīgo izrakteņu ieguve (ārpus Lubānas pilsētas un ciemiem), vēju elektrostaciju būvniecība, taču no būves veidiem atļauti tikai tādi objekti kā kapliča, publiska tualete.

Funkcionālā zona „Lauku zemes” (L) iedalīta trīs apakšzonās: L1, L2 un L3. Pirmās divas atrodas lauku un ciemu teritorijās, bet Lubānas pilsētā – L2 un L3. Šīs apakšzonas atšķiras ar apbūves tehniskajiem parametriem. Ja apakšzonā ar indeksu L1 un L2 ir atļauta dažāda izmantošana, ietverot savrupmājas, tad apakšzonā ar indeksu L3 atļautā izmantošana ir saistīta ar sakņu dārziem.

Funkcionālā zona „Ūdeņu teritorijas” (Ū) ir noteikta ūdensobjektiem (Aiviekstes upe, Mandaugas grāvis u. c.) Lubānas pilsētā, ciemos un lauku teritorijās, lai izplānotu un nodrošinātu racionālu un ilgtspējīgu ūdeņu resursu izmantošanu saimnieciskai darbībai, transportam, rekreācijai un dabas aizsardzībai.

► **Ērgļu novada teritorijas plānojumā** ir pielietota atšķirīga pieeja funkcionālā zonējuma attēlošanā, t. i., Ērgļu un Jumurdas pagasta teritorijas plānojumos ir attēlota gan pašreizējā izmantošana (izdalītas 16 teritorijas izmantošanas) un plānotā (atļautā) izmantošana (izdalītas 8 plānotās (atļautās) izmantošanas teritorijas jeb zonas (bez burtu apzīmējuma), kas saistītas ar apbūvi, un papildus attēlotas tādas teritorijas kā esošās lauksaimniecībā izmantojamās teritorijas, lauksaimniecībā izmantojamās zemes ar drenāžu, mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas, virszemes ūdeņu teritorijas, degradētās teritorijas un potenciāli piesārņotās teritorijas. Tās ir iekļautas kategorijā “neapbūvētas teritorijas vai teritorijas ar zemu apbūves blīvumu”.

Sausnējas pagasta teritorijas plānojumā tas nav pielietots, un attiecīgi ir noteiktas astoņas funkcionālās pamatzonas.

Turpmākās rindkopās sniegts ieskats par Ērgļu novada pagastos noteiktajām teritorijas plānotās (atļautās) izmantošanām, kas definētas pagastu TIAN, uzsvāru liekot uz apbūves teritorijām, jo neapbūvētās teritorijas kā mežsaimniecības un lauksaimniecības teritorijas ir attēlotas kā esošas. Izņēmums attiecas uz „Labiēkārtotām apstādījumu teritorijām”, jo tās ir noteiktas kā plānotās. Tāpat tas attiecas uz funkcionālo zonu „Satiksmes infrastruktūra”. Tā grafiski attēlota kā ceļu (t.sk. perspektīvo pagasta ceļi un Ērgļu ciema apvedceļa josla) kategoriju līnijas, nevis ar atbilstošu zonējumu. Savukārt „Inženiertehnisko būvju teritorijas” ir dažāda veida inženiertīkli un inženiertehniskās apgādes objekti.

Jaunas „Savrupmāju apbūves teritorijas” plānotas visos novada Ērgļu novada ciemos, pārsvarā uz lauksaimniecības zemju rēķina (arī Katrīnas ciemā), kur apbūve nav realizēta. Ievērojami mazāk tās plānotas Sausnējas pagasta Liepkalnes, Sausnējas un Sidrabiņu ciemā, kur attiecīgais zonējums pārsvarā ir noteikts jau esošām apbūves teritorijām. Savrupmāju apbūve Ērgļu ciemā plānota vairāk brīvajās teritorijās ciema robežu tuvumā, esošo savrupmāju kvartālu tuvumā. Tāda teritorija atrodas, piemēram, Avotu un Ratakalna ielas galā. Ņemot vērā, ka šo teritoriju attīstībai nepieciešams izstrādāt kompleksus risinājumus, tās teritorijas plānojumā atzīmētas kā teritorijas, kur obligāti jāizstrādā detālplānojums. Jumurdas ciemā savrupmāju apbūvei paredzētas teritorijas ciema dienvidrietumu daļā, ziemeļos un ciema centrālajā daļā.

„Daudzdzīvokļu ēku apbūves teritorijas” teritorijas plānojumos ir noteiktas, kur atļauta daudzdzīvokļu namu būvniecība ar stāvu skaitu līdz trīs stāviem. Šādas teritorijas atrodas Ērgļu ciemā (kvartāli Priežu ielā, Cēsu ielā, Mehanizatoru ielā un citur). Jaunas apbūves tika plānotas četrās zemes vienībās – Rīgas ielā un Mehanizatoru ielā blakus esošām daudzdzīvokļu mājām, Grotas/Jāņa Grota ielas stūrī un Saules ielā. Pārējos ciemos jauna šī veida apbūve nav plānota (zona Sausnējas un Liepkalnes ciemā aptver lielāku teritoriju, tādēļ teorētiski iespējama arī jauna būvniecība).

Funkcionālās zonas „Sabiedrisko objektu apbūves teritorijas” (Sausnējas pagastā – „Sabiedrisko objektu apbūves teritorija” (PS)) galvenā izmantošana saistīta ar pārvaldes iestāžu un citu nekomerciāla rakstura objektu apbūvi, kas kalpo sociāliem nolūkiem. Tās telpiski koncentrētas ap galvenajām ciemu ielām. Jauna šāda apbūves teritorija plānota Jumurdas ciemā starp Nākotnes un Ezera ielu, Ērgļos – Piebalgas ielā pretī degvielas uzpildes stacijai, kā arī teritorijā starp Oškalna, Lauksaimniecības un Jumurdas ielu (jāveic detālplānojuma izstrāde pirms tās attīstīšanas). Funkcionālā zona nav attēlota Liepkalnes ciemā. Šāds zonējums Sidrabiņu un Sausnējas ciemā ir noteikts esošiem objektiem un to piegulošajām teritorijām, piemēram, Sausnējas ciemā – skolas teritorijai.

Funkcionālā zona „Darījumu iestāžu apbūves teritorijas” (Sausnējas pagasta teritorijas plānojumā tās ir sauktas par „Jauktām darījumu sabiedrisko objektu apbūves teritorijām”) ir

noteiktas ciemu teritorijās, kur tās galvenā izmantošana ir komerciāla rakstura darījumu iestāžu, objektu apbūve, bet kā papildizmantošana atļauts arī dzīvoklis, vienas vai divģimeņu dzīvojamās mājas. Ērgļu ciemā tās atrodas dažādas ciema daļās, vairums tā centrālajā daļā. Vairākas paredzētas jaunai apbūvei (blakus vai jau tuvumā esošiem šādas izmantošanas objektiem), piemēram, teritorijā starp Nīnēnu, Rīgas un Stacijas ielu, teritorijā starp Rīgas un Zaļo ielu). Jumurdas ciemā atzīmēta tikai viena esoša teritorija Andrejkalnos. Šāda funkcionālā zona nav noteikta Liepkalnes un Sidrabiņu ciemā, bet Sausnējā – vienai teritorijai.

Funkcionālā zona „Tūrisma, sporta un aktīvās atpūtas un rekreācijas teritorijas” (tāda zona nav noteikta Sausnējas pagasta teritorijas plānojumā) definēta kā teritorijas, kas izmantojamas tūrisma un atpūtas pakalpojumu sniegšanai, ar tūrisma un atpūtas uzņēmējdarbību saistīto uzņēmumu izvietojumam. Šāda teritorijas pašreizējā izmantošana ir atļauta, piemēram, Jumurdas pagastā (Viesaku šautuves teritorija), bet ir plānota gan Ērgļu un Jumurdas ciemā, kā arī Katrīnas ciemā (tā lielākā daļa un piegulošās teritorijas ārpus ciema robežām ziemeļrietumu daļā), gan pagastu lauku teritorijās. Tās ir teritorijas Ērgļu pagasta Meņģeļos, Brakos, bet Jumurdas pagastā – teritorija pie Pārsteigumu kalna.

„Ražošanas objektu apbūves teritorijas” (Sausnējas pagasta teritorijas plānojumā – „Jauktas ražošanas, darījumu un tehnikās apbūves teritorijas”) paredzētas rūpnieciskās ražošanas, komercapbūves objektu attīstībai kompleksā ar tehnisko objektu apbūvi ciemu un lauku teritorijās. Saskaņā ar pagastu TIAN, šajā zonā ir atļauta kopumā daudzveidīga ar ražošanu saistīta uzņēmumu darbība, t. sk. kā papildizmantošana – sporta, tūrisma un rekreācijas objekts, sabiedriskas iestādes, mazumtirdzniecības un pakalpojumu objekts un pat viensēta/savrupmāja. Pagastu lauku teritorijās tās ir noteiktas lielākoties esošiem objektiem, bet ciemu teritorijās plānotas arī jaunas apbūves teritorijas. Gaismas ielā Ērgļos blakus elektrisko tīklu apakšstacijai un teritorijā starp dzelzceļu un Dzelzceļa ielu, Jumurdas ciemā – uz ziemeļrietumiem no esošās rūpnieciskās teritorijas un uz ziemeļiem no rūpniecisko objektu teritorijas. Šāds zonējums Sidrabiņu un Liepkalnes ciemā noteikts tikai esošiem rūpnieciska rakstura objektiem (piemēram, notekūdeņu attīrīšanas iekārtām un mehāniskajām darbnīcām Sidrabiņos).

„Tehnisko objektu apbūves teritorijas” paredzētas komunālās saimniecības un tehniskās infrastruktūras objektu izvietojumam (piemēram, skābbarības torņu atrašanās vietas, auto apmācības poligons Ērgļu pagastā).

Kā atsevišķa funkcionāla zona Sausnējas pagastā ir izdalīta „Derīgo izrakteņu atradņu teritorija” (I), bet mežsaimnieciskajām teritorijām ir noteikta papildus zona „Apmēžojamā teritorija” (MZ). Šādas perspektīvās mežu zemes plānotas pie Sausnējas ciema dienvidrietumu robežas, teritorijā uz ziemeļrietumiem no valsts reģionālā autoceļa P7 un viena pie Piķa purva.

Funkcionālajā zonā „Labiekārtotu apstādījumu teritorijas” ietilpst mežaparki, parki, skvēri, apzaļumoti laukumi, joslas gar ceļiem, ielām, līnijbūvēm un virszemes ūdensobjektiem un citas apstādījumu teritorijas, kuras tiek intensīvi koptas un apsaimniekotas. Šādas teritorijas atrodas visos bijušā Ērgļu novada ciemos. Apbūve tajās nav atļauta, izņemot tādas kā āra izklaides un atpūtas pasākumu iestāžu saistīta apbūve, kā arī sezonāla rakstura kafejnīcu un līdziņu apkalpes uzņēmumu īslaicīgas lietošanas ēkas.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojumā** ir noteiktas 11 funkcionālās zonas (iepriekšējo 24 vietā). Bijušā novada teritorijā nav noteikta funkcionālā zona „Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzD), jo ne pilsētā, ne lauku teritorijā nav un netiek plānota jauna dzīvojamā apbūve ar četriem un vairāk stāviem. Vairākām funkcionālajām zonām noteiktas apakšzonas. Tās indeksētas kā P1, P2, P3, P4, JC1, R1, R2 un DA1 teritorijas.

Ņemot vērā teritorijas plānojuma īstenošanas uzsākšanas laiku (2021. gada 11. marts), uzskatāms, ka tā risinājumi ir aktuāli un atbilstoši Cesvaines pilsētas, Kraukļu ciema un pārējās Cesvaines pagasta teritorijas telpiskās struktūras iespējamām attīstības tendencēm.

Turpmākajās rindkopās iekļauta spēkā esošā teritorijas plānojuma Paskaidrojuma rakstā ietvertais funkcionālā zonējuma risinājuma apraksts.

Funkcionālā zona „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS) ir noteikta Cesvaines pilsētas un Kraukļu ciema teritorijās, kur atrodas blīvi stāvošas savrupmājas ar tām piegulošajām palīgēkām, kā arī tiešā tuvumā neapbūvētās zemes vienības. Funkcionālā zona „Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzM) ir noteikta Cesvaines pilsētā, kur koncentrējas daudzdzīvokļu nami līdz trīs stāviem.

Funkcionālā zona „Jauktas centra apbūves teritorijas” (JC) ir noteiktas Cesvaines pilsētas un Kraukļu ciema centrā un ap to – tur, kur vēsturiski izveidojies plašs jauktas izmantošanas spektrs vai potenciāli ir iespējas to attīstīt.

Funkcionālās zonas „Jauktas centru apbūves teritorija” apakšzona ar indeksu JC1 ir zona ar ierobežotu teritorijas izmantošanu, kas ir noteikta Cesvaines pilsētā, kur atrodas vēsturiskā centra zona ap valsts aizsargājamiem arhitektūras pieminekļiem „Stallis” un „Mežkungas māja”.

Funkcionālajai zonai „Publiskās apbūves teritorija” ir noteiktas četras apakšzonas. Šī funkcionālā zona ietver komerciāla vai nekomerciāla publiska rakstura iestāžu un objektu apbūvi. „Publiskās apbūves teritorija” (P) ir noteikta Cesvaines pilsētas centrā gar Rīgas ielu no Baznīcas ielas līdz Cesvaines Radio un televīzijas tornim un tam piegulošajām ēkām. Ārpus pilsētas tā noteikta Grašu muižai un teritorijai ap to.

Funkcionālās zonas „Publiskās apbūves teritorija” apakšzona ar indeksu P1 ir noteikta, lai nodrošinātu Cesvaines pils izmantošanu, savukārt P2 ir funkcionālā apakšzona, kas noteikta, lai nodrošinātu esošo Cesvaines luterāņu un katoļu baznīcu izmantošanu. P3 ir noteikta, lai nodrošinātu pašvaldības un valsts pārvaldes iestāžu un objektu izmantošanu, paredzot tam atbilstošu infrastruktūru. Šajā funkcionālajā zonā atrodas pašvaldības administrācijas ēka, bibliotēka, kultūras nams, vidusskolas u. c. ēkas. Savukārt „Publiskās apbūves teritorija” ar indeksu P4 ir noteikta, lai nodrošinātu esošās degvielas uzpildes stacijas izmantošanu Stacijas ielā 22.

Funkcionālajai zonai „Rūpnieciskās apbūves teritorija” ir noteiktas divas apakšzonas. Šī funkcionālā zona noteikta, lai nodrošinātu vieglās un smagās rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju, inženiertehnisko apgādi un transporta infrastruktūru. „Rūpnieciskās apbūves teritorija” (R) ļauj teritoriju izmantot visplašāk, savukārt teritorijas ar indeksu R1 atšķiras ar to, ka tajās nav atļauts veidot ražošanas uzņēmumus, kas nodarbojas ar smago rūpniecību. Pamatzona ir noteikta Cesvaines pilsētas dienvidu daļā Brīvības ielas galā, kur jau vēsturiski ir bijusi attīstīta ražošana, un arī pašlaik tā tur norit, kā arī Kraukļu ciemā teritorijā, iebraucot no Cesvaines puses un Cesvaines kūdras fabrikas teritorijā pie valsts vietējā autoceļa V863 virzienā uz Aizkuju. Apakšzonā ar indeksu R1 atrodas

AS „Cesvaines piens” ražotne, blakusesošā pašvaldības katlu māja un vēl citas zonas pilsētā un pagasta teritorijā. Tās galvenā izmantošana ir derīgo izrakteņu ieguve.

Funkcionālā zona „Transporta infrastruktūras teritorija” (TR) ir visu veidu transportlīdzekļu un gājēju satiksmei nepieciešamā infrastruktūra un ar to saistītās funkcijas, savukārt funkcionālā zona „Tehniskās apbūves teritorija” (TA) ir inženiertehniskās apgādes tīkli un objekti un ar to saistīta izmantošana.

Funkcionālā zona „Dabas un apstādījumu teritorija” izmantojama ar rekreāciju, sportu, tūrismu, kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotās dabas teritorijās, ietverot ar attiecīgo funkciju saistītās ēkas un inženierbūves. Šajā funkcionālajā zonā atrodas Cesvaines pils parka teritorija un Sūlas upes ielejas teritorija Cesvaines pilsētā u. c. Ar indeksu DA1 tiek apzīmētas kapsētas.

Funkcionālā zona „Mežu teritorija” (M) ir noteikta ar mežsaimniecību saistītu darbību veikšanai un dabas aizsardzībai. Papildus šai funkcijai minētajā zonā atļauts veidot savrupmāju un ar tūrismu un darījumiem saistītu apbūvi, kā arī iegūt derīgos izrakteņus.

Funkcionālā zona „Lauksaimniecības teritorija” (L) ir noteikta, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes kā resursa racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visa veida lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem. Galvenā izmantošana ir saistīta ar lauksaimniecību un ar to saistīto apbūvi, atļauta ir viensētu apbūve. Papildus tam funkcionālā zonā atļauta publiskā, darījumu un ar atpūtu saistīta apbūve, kā arī vieglās ražošanas uzņēmumu apbūve un derīgo izrakteņu ieguve. „Lauksaimniecības teritorija” ir paredzēta arī neapbūvētajās lauksaimniecības zemēs Cesvaines pilsētā un Kraukļos, kas aizstāj līdzšinējā teritorijas plānojuma noteikto funkcionālo zonu „Savrupmāju retinātas dzīvojamās apbūves teritorijas”. Nepieciešamības gadījumā šīs zemes ir atļauts sadalīt ne mazāk par 0,5 ha, lai veidotu viensētu vai savrupmāju.

Funkcionālā zona „Ūdeņu teritorija” (Ū) ir novada ūdensobjekti, kurus ir atļauts izmantot saimnieciskai darbībai, rekreācijai un ar to saistītām būvēm, ievērojot dabas aizsardzību. Papildus tam funkcionālajā zonā atļauts veidot dzīvojamo apbūvi uz ūdens, kā arī iegūt derīgos izrakteņus.

Cesvaines un Varakļānu novadā ir noteiktas teritorijas ar īpašiem noteikumiem, kā to paredz MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240. Detalizēta informācija par tām atspoguļota turpmākajās izvērtējuma sadaļās.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojumā** ir noteiktas 11 funkcionālās zonas. Vairākām funkcionālajām zonām noteiktas apakšzonas. Tās ir indeksētās P1, P3, R1, R2, DA1, DA2, M1, M2, M3, M4-M7, L1, L2 un L3 teritorijas.

Funkcionālā zona „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS) ir noteikta zemes vienībās Varakļānu pilsētā un ciemos, kur galvenais izmantošanas veids ir savrupmāju apbūve un nepieciešamās saimniecības ēkas un palīgbūves.

Funkcionālā zona „Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzM) ir noteikta Varakļānu pilsētā, Murmastienes un Stirnienes ciemā, apdzīvotās vietās – Seimuškas, Inčārnieki –, kur koncentrējas daudzdzīvokļu nami līdz trīs stāviem.

Funkcionālā zona „Daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” (DzD) ir noteikta Varakļānu pilsētas austrumu daļā, Murmastienes un Kokaru ciemā, kur izvietota daudzdzīvokļu dzīvojamo namu apbūve. Tie pamatā ir padomju laikā būvēti sērijveida nami.

Funkcionālā zona „Publiskās apbūves teritorija” (P) ir noteikta Varakļānu pilsētas centrālajā daļā. Tā paredzēta pilsētas attīstībai, īpaši veicinot tūrisma, pakalpojumu un tirdzniecības jomu. Komerccapbūve plānota brīvajās teritorijās gar autoceļu Rīga–Jēkabpils–Rēzekne. Publiskās apbūves teritorijas iekļauj komercapbūvi un sabiedrisko apbūvi, kas agrāk tika izdalītas kā atsevišķas zonas. Teritorijas plānojumā saglabātas visas līdzšinējās publiskās apbūves teritorijas, kurās ietilpst izglītības, kultūras, veselības, sociālo pakalpojumu, administratīvie un sporta objekti. Papildus paredzētas jaunas publiskās apbūves teritorijas, lai nodrošinātu jaunu pakalpojumu attīstību, īpaši tranzīta un tūrisma jomā.

Apakšzona P1 ir noteikta publiskās apbūves attīstību ciemos un lauku teritorijās, savukārt P3 – reliģisko organizāciju ēku apbūvi, veicinot sabiedrisko funkciju īstenošanu un kultūrvērtību saglabāšanu.

„Rūpnieciskās apbūves teritorija” (R) ir funkcionālā zona, ko Varakļānu novada teritorijā nosaka lauku apvidos, lai nodrošinātu rūpniecības uzņēmumu darbībai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju, inženiertehnisko apgādi un transporta infrastruktūru. Noteiktas „Rūpnieciskās apbūves teritorijas” atbilstoši esošajai situācijai, nosakot arī to paplašināšanu, ņemot vērā iepriekš izmantotās teritorijas ražošanai un infrastruktūras pieejamību. Tai ir definētas divas apakšzonas.

Ražošanas teritorijas ir noteiktas galvenokārt zemes vienībām, kur jau ir esošie ražošanas uzņēmumi un tiem blakus esošās teritorijas, ja nepieciešama to darbības paplašināšana – Varakļānu pilsētā. Pie ražošanas teritorijām tiek pieskaitītas esošo karjeru un plānoto karjeru – izpētīto derīgo izrakteņu atradņu teritorijas kā atsevišķa apakšzona „Derīgo izrakteņu ieguve” (R1) – galvenais izmantošanas veids rūpniecības apbūves teritorijās lauku apvidū.

Apakšzona „Rūpnieciskās apbūves teritorija pilsētā un ciemos” ar indeksu R2 paredz vieglās rūpniecības, lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu apbūvi un atkritumu apsaimniekošanu. Saglabāta rūpnieciskā zona starp Mehanizatoru ielu un pilsētas robežu ar Varakļānu pagastu, blakus esošajās brīvajās apbūves teritorijās pilsētas ziemeļu daļā, Murmastienes ciemā, pie A12 uz Stirnienes pusi Varakļānu pagastā.

Funkcionālā zona „Transporta infrastruktūras teritorija” (TR) noteikta, lai nodrošinātu visu veidu transportlīdzekļu un gājēju satiksmei nepieciešamo infrastruktūru. Tai izdalīta viena funkcionālā apakšzona – „Dzelzceļš” (TR1) (dzelzceļa līnija Krustpils–Rēzekne II). Funkcionālā zona „Tehniskās apbūves teritorija” (TA) definēta, lai nodrošinātu inženiertehniskās apgādes tīklu ierīkošanai un objektu būvēšanai, uzturēšanai, funkcionēšanai un attīstībai nepieciešamo teritorijas organizāciju un transporta infrastruktūru.

Funkcionālā zona „Dabas un apstādījumu teritorija” (DA) noteikta, lai nodrošinātu rekreācijas, sporta, tūrisma, kvalitatīvas dabas un kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotās dabas teritorijās, ietverot ar attiecīgo funkciju saistītās ēkas un inženierbūves. Ar indeksu DA1 tiek apzīmētas kapsētas (Varakļānu kapi, Ebreju kapi u. c.), savukārt ar indeksu DA2 – parki (Varakļānu pils un parks).

„Mežu teritorija” (M) ir funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu apstākļus mežu ilgtspējīgai attīstībai un ar mežu saistīto galveno – saimniecisko, ekoloģisko un sociālo – funkciju īstenošanai. Tai ir noteiktas septiņas apakšzonas: M1 – Meža aizsargjosla ap pilsētu (Varakļānu pilsētas zaļās zonas meža parki), M2 – Meži pilsētā un ciemos, M3 – Meža ieaudzēšana (apmežojamās teritorijas), kā arī M4–M7 – Meži īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ietilpst M4 – Dabas liegums „Barkavas ozolu audze” (Natura 2000 teritorija), M5 – dabas liegums „Lielais Pelečāres purvs” (Natura 2000 teritorija), M6 – Dabas liegums „Lubāna mitrājs” (Natura

2000 teritorija) un M7 – Teiču dabas rezervāts (Natura 2000 teritorija). Mežu īpatsvars Varakļānu novada teritorijā ir tikai 22,5 %. Gandrīz tikpat aizņem purvu teritorijas, kuru augstais īpatsvars saistīts ar Teiču purvu, kas aizņem plašas teritorijas novada rietumu daļā.

Funkcionālā zona „Lauksaimniecības teritorija” (L) ir noteikta, lai nodrošinātu lauksaimniecības zemes kā resursa racionālu un daudzveidīgu izmantošanu visu veidu lauksaimnieciskajai darbībai un ar to saistītajiem pakalpojumiem. Ar indeksu L1 tiek apzīmētas lauksaimniecības teritorijas ciemos un pilsētās, ar indeksu L2 – lauksaimniecības teritorijas – personīgās palīgsaimniecības, savukārt ar L3 – dārzu māju apbūve.

Funkcionālā zonu „Ūdeņu teritorija” (Ū) ir noteikta ūdensobjektiem Varakļānu pilsētā (Kažovas upei), ciemos un lauku teritorijās (Aukas ezers, Islienā ezers, Mindaugas ezers, Vērtēzis, Lielais Murmasts u. c.), lai izplānotu un nodrošinātu racionālu un ilgtspējīgu ūdens resursu izmantošanu saimnieciskai darbībai, transportam, rekreācijai un vides aizsardzībai.

Īpašo teritoriju funkcionālais zonējums ietver vairākas teritorijas ar noteiktām izmantošanas un aizsardzības prasībām. Citas teritorijas ar īpašiem noteikumiem ietver Murmastienes pagasta teritoriju starptautiski nozīmīgu caurceļojošo īpaši aizsargājamo putnu atpūtas un barošanās vietās (TIN11), mikroiegumus (TIN12) un potenciāli piesārņotas un piesārņotas vietas (TIN13).

Teritorijas, kurām izstrādājams lokālpilānojums, ietver pilsētas teritoriju (TIN21), Varakļānu pilsētas teritoriju (TIN22), Murmastienes ciema teritoriju (TIN23) un Stirnienes ciema teritoriju (TIN24). Teritorijas, kurām izstrādājams detālpilānojums, ir apzīmētas ar indeksiem TIN31–TIN36.

Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija (TIN41) ir noteikta Stirnienes muižai ar parku. Ainaviski vērtīgās teritorijas ietver teritorijas gar valsts galveno autoceļu A12 (TIN51), gar valsts reģionālo autoceļu (TIN52), gar ceļu uz Siksalu (TIN53), ap Varakļānu pils parku (TIN54), ap Stirnienes muižas parku (TIN55), ap kapsētām (TIN56) un pilsētas centru (TIN57).

Vietējas nozīmes lauksaimniecības teritorijas ietver teritorijas ar bonitātes vērtību 45–50 balles (TIN61) un virs 50 ballēm (TIN62). Nacionālas un vietējas nozīmes infrastruktūras attīstības teritorijas ir noteiktas iebrauktuvei no valsts galvenā autoceļa A12 pilsētā no austrumiem (TIN71) un iebrauktuvei no A12 pilsētā no rietumiem (TIN72).

Viens no teritorijas plānojuma īstenošanas kritērijiem ir **būvniecības aktivitātes** Madonas novadā, jo notikušie un plānotie būvniecības procesi kopumā liecina par novada attīstību.

Izvērtējot iepriekšējo teritorijas plānojumu īstenošanu, secināms, ka Madonas novada teritorija kopš 2012. un 2013. gada ir attīstījusies atbilstoši valstī notiekošajiem ekonomiskajiem procesiem. Pēc 2009. gada ekonomiskās krīzes ļoti samazinājās būvniecības aktivitāte. Ja laikā no 2001.–2010. gadam novada teritorijā tika uzceltas 144 dzīvojamās mājas, tad laikā no 2011. gada līdz 2021. gadam – 27 dzīvojamās mājas (20 pēc 2015. gada).¹³

Saskaņā ar Būvniecības informācijas sistēmas datiem Madonas novadā laika periodā no 2022. gada līdz 2025. gada oktobrim ir reģistrētas 2 466 būvniecības lietas. No tām, 1241 lietas attiecas uz jaunu būvniecību, bet 97 – jaunu ēku būvniecību, no kurām 25 plānotas Madonas pilsētā un pārējās būvniecība ierosināta pagastu teritorijās. Visvairāk: Lazdonas, Sarkaņu un Liezēres pagastā katrā ierosinātas četras jaunas būvniecības ieceres, savukārt Indrānu pagastā – trīs jaunas ieceres.

¹³ Avots: Centrālā statistikas pārvalde: MAS070. Tradicionālie mājokļi un tajos dzīvojošās personas pēc ēkas tipa un uzcelšanas laika reģionos, republikas pilsētās, novados un apkaimēs 2011–2021 (resurss skatīts 22.10.2025.)

Madonas pilsētā pārsvarā veikta vai noris jaunu dzīvojamo māju būvniecība, piemēram, Parka ielā 8, Liepājas ielā 13, Dumpu ielā 6 u. c. Arī pagastu teritorijās būvniecības aktivitātes saistītas ar dzīvojamo māju, kā arī saimniecības ēku būvniecību. Salīdzinot būvniecības aktivitātes ar citām pašvaldībām, var uzskatīt, ka tā ir mērena Madonas novadā. Piemēram, Cēsu novadā reģistrēta 241 būvniecība lieta jaunu ēku būvniecībai, Rēzeknes novadā – 326. Līdzīgs skaits ir Aizkraukles novadā (147), Jēkabpils novadā (105), Balvu novadā (96).

Citas būvniecības lietas saistītas ar ceļu/ielu būvniecību vai pārbūvi, dzīvojamo vai citu būvju (t. sk. inženiertīklu) pārbūvi vai atjaunošanu.

6. Īpašas nozīmes dabas teritorijas, objekti un to aizsardzība

► **Madonas novada teritorijas plānojumā** grafiski attēlotas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti, kā arī to funkcionālās zonas, mikroliegumi, dabas pieminekļi (aizsargājamie koki – dižkoki, aizsargājama aleja, dendroloģiskie stādījumi, ģeoloģiskie objekti).

No novada TIAN prasībām izriet, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās ir iespējama vēja elektrostaciju izvietošana, ja vien to darba rata diametrs nav lielāks par 5 m vai augstākais punkts nepārsniedz 30 m augstumu. Minētā prasība jau ir noteikta MK 16.03.2010. noteikumos Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

TIAN vispārīgo prasību daļā ir noteikts, ka vēja un saules elektrostacijas virs 10 kW izvietošana ir pieļaujama saskaņā ar detālpilnvarojumu, t. sk. ar ieceres publisko apspriešanu saskaņojot ar jomu atbildīgajām institūcijām un pašvaldību, bet būvējot vēja elektrostacijas ar maksimālo jaudu 10 kW un vairāk, nepieciešams veikt citas priekšizpētes. Piemēram, gadījumā, ja būves augstums ir 20 un vairāk metri – veikt sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu, veikt ainavas izpēti u. c. Šajā gadījumā jāatzīmē, ka MK 30.04.2023. noteikumi Nr. 240 noteic jaunus vēja elektrostaciju izvietojuma ierobežojumus, ņemot vērā to jaudu, nevis augstumu. Tiesību akts nedod pilnvarojumu pašvaldībai ierobežot vēja elektrostaciju, kuru jauda ir līdz 20 kW, izvietošanu, nosakot augstuma ierobežojumu (augstums, attālums līdz objektiem u. c.), jo šādus aprēķinus pilnvarotas veikt institūcijas.

Jaunā teritorijas plānojuma ietvaros nav integrējams esošais nosacījums, ka, plānojot būvniecību ārpus īpaši aizsargājamo dabas teritoriju neitrālajām zonām, Dabas aizsardzības pārvalde ir tiesīga prasīt attīstītājam izstrādāt lokālpilnvarojumu vai detālpilnvarojumu.

► **Lubānas novada teritorijas plānojums** paredz pēc iespējas saglabāt neskartas un nepārveidotas esošās dabas pamatnes teritorijas. Nozīmīgu bijušā novada teritorijas daļu aizņem īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, tādēļ to izmantošanu reglamentē gan vispārējie, gan individuālie aizsargājamās teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī dabas aizsardzības plāni. TIAN iekļautajām prasībām to aizsardzībai ir vairāk informatīvs raksturs, norādot, kādas un cik aizsargājamas teritorijas, dabas pieminekļi un mikroliegumi atrodas novadā, kā arī atsauces uz augstāka līmeņa normatīvajiem aktiem.

Grafiskajā daļā ir attēlotas dabas lieguma „Lubānas mitrājs” zonas atbilstoši MK 10.02.2009. noteikumos Nr. 135 „Dabas lieguma „Lubāna mitrājs” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” noteiktajām zonām, taču ar TIAN pieļaujot veikt būvniecību dabas lieguma zonā regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, kā arī ievērojot ietekmes uz vidi novērtējumu regulējošos normatīvos aktus. Individuālie noteikumi to atļauj, jo tajos noteikts, ka būvniecība pieļaujama atbilstoši vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam. Tomēr jāsecina, ka

būvniecības iespējas šajā zonā ir ierobežotas, jo atbilstoši aktuālajiem datiem tajā ietilpstošās teritorijas ir pakļautas applūšanas riskam.

► **Ērgļu novada teritorijas plānojumā** ir izdalītas „Speciālās teritorijas”. Tās plānotās (atļautās) izmantošanas kartē attēlotas kā īpaši aizsargājamās teritorijas, kā arī mikroliegumi un to buferzonas, lai informētu zemes īpašniekus un to kaimiņus par aizsardzības režīmu un izmantošanas noteikumiem. Paskaidrojošā daļā norādīts, ka īpašas prasības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanai Ērgļu un Jumurdas pagastu TIAN nav noteiktas.

Pagasta TIAN ir noteikta jaunveidojamā zemes vienības platība aizsargājamās ainavu apvidū „Vestiena” – 1 ha. Spēkā esošā likumdošana, tāpat kā spēkā esošais teritorijas plānojums, neaizliedz būvniecību šajā teritorijā, taču, lai saglabātu esošās ainavas raksturu un vērtību, TIAN ir noteikta jaunveidojamās zemes vienības minimālā platība 1 ha platība (ja mazāk, tad ir piemērojama papildus prasība veikt saskaņojumu ar būvvaldi un teritorijas plānotāju). Tā kā ainavu apvidus lielākoties atrodas lauksaimniecības un mežu teritorijas funkcionālajā zonā, minētais parametrs nav atbilstošs šobrīd spēkā esošajam regulējumam, jo jaunveidojamās zemes vienības minimālā platība lauku teritorijā ir 2 ha.

Sausnējas pagastā esošajam dabas parkam „Ogres ieleja” bija izstrādāts individuālo izmantošanas un aizsardzības noteikumu projekts, taču līdz šim brīdim tiesību akts nav apstiprināts. Dabas aizsardzības plāna darbības termiņš – 2023. gada 31. decembris, kas nav pagarināts (situācija uz 2024. gada 5. aprīli). Teritorijas plānojumā attēlotajām funkcionālajām zonām bija vairāk informatīvs raksturs, jo tā sagatavošanas laikā dabas aizsardzības plāns vēl nebija izstrādāts (zonas attēlotas balstoties uz iepriekš veiktu dabas vērtību izpēti). Teritorijas plānojuma risinājums atļauj jaunu apbūvi dabas parkā atbilstoši plānotajai (atļautajai) teritorijas izmantošanai, maksimālo apbūves blīvumu ierobežojot ar jaunveidojamās zemes vienības platību, kas ir noteikta 10 ha platībā. Tāda tā ir noteikta arī dabas liegumam „Jumurdas ezers”, „Palšu purvs”. Tā atbilst MK 16.03.2010. noteikumiem Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Ērgļu pagasta teritorijas plānojumā norādīts, ka īpaša vērtība veltāma zemes izmantošanas struktūrai un tās izmaiņu ietekmei uz ainavu aizsardzības apvidus „Vestiena” teritorijā. Tolaik tika atzīts, ka aizsargājamās teritorijas statuss daļai pagasta teritorijas ļāvis saglabāt latvisku ainavu, kaut gan arī šeit ir notikušas zemes lietošanas veidu izmaiņas. Lai arī plānojuma paskaidrojošā daļā norādīts, ka apvidum ir izdalītas vairākas funkcionālās zonas (Ērgļu pagastā – aizsargājamā kultūrvēsturiskā dabas teritorija ap Pulgošņa ezeru, ietverot Brakus un Meņģeļus), taču no materiāliem nav secināms, uz kāda pamata (ir norāde, ka 1983. gadā AAA „Vestiena” tika atkārtoti izpētīts, lai noskaidrotu radušās izmaiņas un veiktu funkcionālā zonējuma analīzi. 1985. gadā rezultāti tika apkopoti un atspoguļoti rekomendācijā), nav arī informācijas karšu materiālos.

Minēto Braku un Meņģeļu teritorija zonēta kā „Tūrisma, sporta, aktīvās atpūtas un rekreācijas teritorijas” pašreizējā situācijā (skatīt 10. attēlu).

Teritorijas plānojuma risinājumi izstrādāti laikā, kad aizsargājamam ainavu apvidum nebija izstrādāts dabas aizsardzības plāns. Tas apstiprināts 2011. gadā (termiņš pagarināts līdz 2025. gada 31. decembrim), taču individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nav apstiprināti.

Pārpratumus var radīt Ērgļu un Jumurdas pagasta TIAN noteiktās jaunveidojamās zemes vienību platības aizsargājamā ainavu apvidū „Vestiena”.

TIAN 1.11. apakšnodaļā „Prasības jaunveidojamo zemes vienību minimālajām platībām” apvidus teritorijā noteiktā minimālā platība ir 3 ha, vienlaikus atļaujot sadali mazākās platībās. Tas pieļaujams saņemot pašvaldības būvvaldes saskaņojumu. Funkcionālās zonas „Tūrisma, sporta, aktīvās atpūtas un

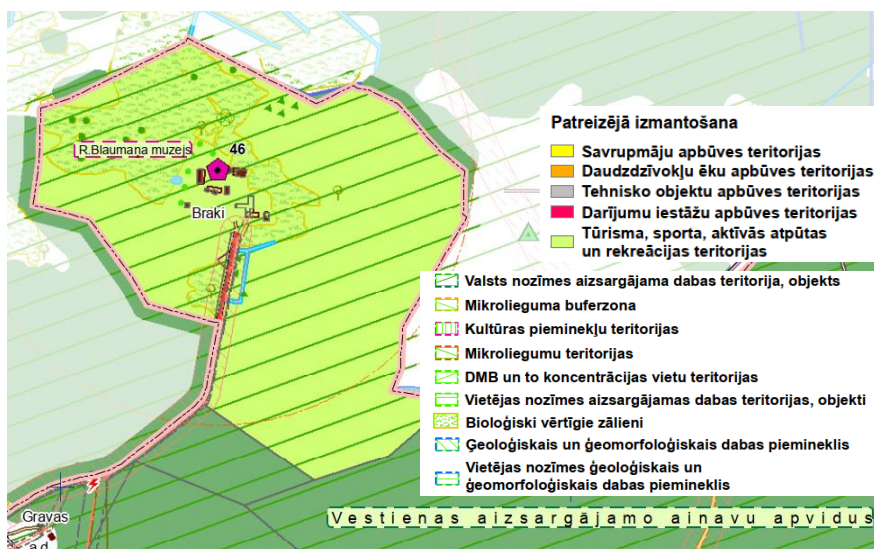
rekreācijas teritorijas” aprakstā tāpat ir norāde par iepriekš minēto, bet ar papildus informāciju. Proti, saņemot būvvaldes saskaņojumu, pieļaujams mazāks daļījums par 3 ha, bet tas nevar būt mazāk par 1 ha. Ērgļu, Katrīnas un Jumurdas ciemā – minimālā platība ir 1200 m². Savukārt 2.5.4. apakšnodaļā „Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un objekti” – 1 ha, bet, ja mazāk, tad saskaņojums ar būvvaldi un teritorijas plānotāju.

Teritorijas plānojumā ir attēlotas vietējas nozīmes aizsargājamās teritorijas. Vietējas nozīmes parkam „Rata kalns”, „Zvaigznītes” Ērgļu pagastā, „Pārsteigumkalns” Jumurdas pagastā, parkiem „Vecpriekšēnu parks”, „Liekkalnes baznīcas parks”, „Sidrabiņu (Ozolu) parks” un „Ķurzēnu parks” Sausnējas pagastā ar teritorijas plānojumu nav piešķirts aizsargājamas dabas teritorijas statuss, taču TIAN nosaka nepieciešamību saimnieciskās darbības un zemju transformēšanu saskaņot ar pašvaldību un Valsts meža dienestu.

Ērgļu un Jumurdas pagastu teritorijas plānojumos grafiski parādītas bioloģiski vērtīgo zālāju atrašanās vietas (skatīt piemēru iepriekšējā attēlā), TIAN daļā nosakot prasības kontekstā ar ainavu aizsardzību. T. i., tajā ietverts punkts, kas nosaka: *Neapbūvēt ainaviski un bioloģiski vērtīgās vietas, kā arī palieņu pļavas, bioloģiski vērtīgos zālājus, ja tas nav atļauts ar šo plānojumu.* Lai arī paskaidrojošā daļā uzsvērtā nepieciešamība saglabāt šos zālājus (atsakoties no augsnes apstrādes, apbūves un apmežošanas), tomēr minētais noteikumu punkts vērtējams neviennozīmīgi un ir interpretējams.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojums** neparedz risinājumus īpaši aizsargājamām teritorijām, jo bijušā novada teritorijā tādas nav izveidotas. Īpaši aizsargājamo sugu vai biotopa aizsardzībai ir izveidoti mikroliegumi, reģistrēti arī aizsargājami koki (dižkoki). Prasības TIAN nav noteiktas.

Analizējot pašreiz spēkā esošos novadu attīstības plānošanas dokumentus, jomas atbildīgā institūcija – Dabas aizsardzības pārvalde, secinājusi, ka dabas vērtību (t. sk. Natura 2000 teritoriju) saglabāšanas nepieciešamība tajos atzīta vispārīgi, primāri uzsvērts īpaši aizsargājamo dabas teritoriju ainaviskums, to nozīmīgā loma tūrisma veicināšanā, ir paredzēta tūrisma infrastruktūras attīstība. Tomēr trūkst skatījuma, kā dažādās jomās izvirzītās prioritātes

10. attēls. Aizsargājamā ainavu apvidus „Vestiena” teritorijas daļā noteiktais funkcionālais zonējums (Braki)

Avots: Ērgļu pagasta teritorijas plānojuma Grafiskās daļas kartes „Teritorijas plānojumā (atļautā) izmantošana” fragments

ietekmēs Natura 2000 teritoriju, kā arī ārpus Natura 2000 vietām esošo dabas vērtību saglabāšanos.¹⁴

Tā kā, institūcijas ieskatā, paustie nodomi rūpēties par novada dabas vērtībām/dabas mantojumu galvenokārt vērtējami kā samērā nekonkrēti apgalvojumi, kuriem nav izvirzītas atbilstošas rīcības, tā aicina Madonas novada plānošanas dokumentos izvirzīt gan vadlīnijas, mērķus un rīcības novada dabas daudzveidības, gan integrēt dabas aizsardzības interešu ievērošanu tādās jomās kā lauksaimniecība, mežsaimniecība, derīgo izrakteņu (smilts, grants) ieguve, kūdras ieguve, tūrisms. Papildus vērsusi uzmanību uz jautājumu par tūristu un dabas aizsardzības interešu saskaņošanu un nepieciešamību pēc visu iesaistīto pušu sadarbības šo jautājumu risināšanā.

Lai veicinātu dabas kapitāla saglabāšanu, institūcija aicina jaunajā Madonas novada plānošanas procesā apsvērt tādus aspektus kā (1) Nepalīelināt ciemu robežas un nesamazināt dabas pamatnes, mežu un lauksaimniecības teritorijas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un (2) Ņemt vērā projekta „Dabas skaitīšana” rezultātus un neplānot jaunu apbūvi īpaši aizsargājamo biotopu teritorijās (it īpaši tajās, kas ietilpst īpaši aizsargājamās dabas teritorijās).

Dabas liegumam „Lubāna mitrājs” dabas aizsardzības plāns apstiprināts 2025. gada 25. februārī, un, atbilstoši Dabas aizsardzības pārvaldes informācijai, turpmākajos gados prioritāri izstrādājamo plānu saraksta augšgalā ir vairākas īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas atrodas Madonas novadā: aizsargājams ainavu apvidus „Vestiena”, Teiču dabas rezervāts un Krustkalnu dabas rezervāts.

Lai mazinātu saimniecisko un antropogēno ietekmi uz Teiču dabas rezervāta ekosistēmām, ap rezervātu ir paredzēta aizsargjosla. Tās platums ir noteikts no jauna, pamatojoties uz 2021. gadā veiktu pētījumu. Teiču dabas rezervāta individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu grozījumu sagatavošana vēl nav pabeigta, tādēļ arī aizsargjosla nav stājusies spēkā.

2023. gada 21. novembrī Ministru kabinetā pieņemti jaunie noteikumi Nr. 674 „Noteikumi par dabas liegumiem”, pamatojoties uz kuriem, Madonas novadā ir izveidoti divi liegumi – „Ilzina un Zosina ezeru meži” un „Davelnīša ezera meži”.

Gan rezervāta aizsargjosla un jaunizveidotie dabas liegumi ņemami vērā plānošanas gaitā. Jāizvērtē arī Dabas aizsardzības pārvaldes aicinājums saglabāt un veidot vietējas nozīmes īpaši aizsargājamās teritorijas vietās, kur ir koncentrēti īpaši aizsargājami biotopi un sugas, lai veicinātu dabas un kultūras vērtību aizsardzību un apsaimniekošanu, kā arī bioloģisko daudzveidību, nodrošinot sugu migrāciju starp valsts nozīmes īpaši aizsargājamām dabas teritorijām pa “zaļajiem koridoriem”.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojumā** ir sniegta informācija un kartogrāfiskajā materiālā ir attēlotas īpašu aizsargājamo dabas teritorijas un mikroliegumi. Tāpat ir noteiktas un attēlotas aizsargjoslas ap purviem.

Kopumā secināms, ka Varakļānu novada teritorijas plānojumā nav paredzētas darbības, kas tiešā veidā negatīvi ietekmētu īpaši aizsargājamās dabas teritorijas.

¹⁴ Dabas aizsardzības pārvaldes sniegtā informācija/nosacījumi Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādei

7. Kultūras pieminekļi un to aizsardzība

► **Madonas novada teritorijas plānojumā** ir attēloti un TIAN sarakstā iekļauti 158 (12.1. apakšnodaļā norādīta informācija par 157 objektiem) uz to brīdi esoši valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi, kā arī to aizsargjoslas (aizsardzības zonas). Visvairāk tie atrodas Liezēres, Aronas, Vestienas un Bērzaunes pagastos.

Īpašas prasības Madonas novada TIAN nav noteiktas. Noteikts, ka teritorijās ap kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem aizliegts apmežot lauksaimniecības zemes, taču tas attiecināts uz tiem gadījumiem, ja rezultātā tiek aizsegti nozīmīgi skatu punkti vai mainīts kultūrainavas raksturs.

Teritorijas plānojumā ir noteiktas un grafiski attēlotas novada nozīmes (tolaik saukti par pašvaldības nozīmes) aizsargājamās kultūrvēsturiskās un dabas teritorijas un objekti, kopskaitā – 26 objekti. Bērzaunes pagasta teritorijā tie ir divi objekti – Laumas likteņa loki un Aizsargājama aleja, kas apstiprināti 2009. gada pagasta padomes lēmumu, bet Madonas pilsētā tie 11 arhitektūras pieminekļi pilsētas centrā – vairākas vēsturiskās ēkas Blaumaņa ielā (piemēram, apriņķa priekšnieka ēka, mirtiesneša māja, baznīca Oskara Kalpaka ielā u. c.), trīs ēkas (muižnieka nomnieka dzīvojamā ēka, stallis un magazīnas klēts) Skolas ielā, kā arī viesnīca un traktieris Poruka ielā un zirgu pasta stacija un vārti Saules ielā. 12 objekti atrodas pagastos, piemēram, Veckalsnavas baznīcas parks Kalsnavas pagastā, Mācītāja muiža Praulienas pagastā, Vilnas fabrika Ļaudonas pagastā u. c.

Saskaņā ar spēkā esošo TIAN prasībām, šiem objektiem saglabājams raksturīgais reljefs, apstādījumu, apzaļumojuma un apbūves raksturs, koku grupas un alejas, puķu audzes u. c., kā arī raksturīgie skatupunkti uz kultūrvēsturiskajiem objektiem un dabas ainavām. Savukārt attiecībā uz kultūrvēsturiski nozīmīgu būvju atjaunošanu akcentēta nepieciešamība saglabāt vēsturiskās apbūves mērogu un izvirzot augstas prasības gan telpiskajiem risinājumiem, gan arhitektoniskajām kvalitātēm. Saskaņā ar noteikumu prasībām, novada nozīmes apbūves nojaukšana jāsaskaņo ar būvvaldi.

Individuālās aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ap kultūras pieminekļiem nav noteiktas. Visiem valsts aizsardzībā esošiem kultūras pieminekļiem attēlota 500 m aizsargjosla gan lauku teritorijā, gan ciemos. Vienīgajam Madonas pilsētā esošam kultūras piemineklim atbilstoši likumam „Aizsargjoslu likums” ir attēlota 100 m aizsargjosla. 50 m lielas aizsargjoslas (aizsardzības zonas) ir noteiktas novada nozīmes dabas, kultūrvēsturiskajiem objektiem un teritorijām.

► **Lubānas novada teritorijas plānojumā** grafiski attēloti 17 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi un to aizsargjoslas (aizsardzības zonas), izņemot trīs mākslas objektus Lubānas pilsētā. Tā kā visi pārējie kultūras pieminekļi atrodas lauku teritorijā, tiem attēlota 500 m liela aizsargjosla. Individuālās aizsargjoslas nav noteiktas. TIAN lielākoties iekļautas prasības regulē jau citos, augstāka līmeņa normatīvajos aktos noteiktais. Piemēram, 6.5. apakšnodaļā „Alternatīvā energoapgāde” iekļauts punkts ar prasību *valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu vizuālās uztveramības zonā papildus izvērtēt ietekmi uz ainavu*, ko jau nosaka MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 163.4. apakšpunkts.

Teritorijas plānojuma TIAN un Paskaidrojuma rakstā nav sniegta informācija, bet Grafiskās daļas kartē „Lubānas pilsētas plānotā (atļautā) izmantošana ir atzīmēti divi novada nozīmes kultūrvēsturisks objekti: „Lubānas vecie kapji” un piemiņas akmens komunistiskā terora upuriem

(zemes vienībā Krasta ielā 4). Atzīmējams, ka spēkā esošajā teritorijas plānojumā netika saglabāts iepriekšējā Lubānas pilsētas teritorijas plānojuma 2008.-2020. gadam risinājums (skatīt 11. attēlu), ar kuru tika noteiktas pilsētas kultūrvēsturiskā centra robežas.

11. attēls. Vēsturiski noteiktā pilsētas kultūrvēsturiskā centra robeža
Avots: Lubānas pilsētas teritorijas plānojuma 2008.-2020. gadam Grafiskā daļa

► **Ērgļu novada teritorijas plānojuma** tekstuālajā daļā iekļauti un grafiski attēloti 30 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi, kā arī to aizsargjoslas (aizsardzības zonas). TIAN daļā ir noteiktas vispārīgas prasības to saglabāšanai un aizsardzībai.

Atzīmējams, ka Sausnējas pagastā atrodas UNESCO mantojums „Strūves meridiāns”, kas atrodas Ziesta kalnā, un ir Latvijā otrais objekts, kas iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā (pirmais – Vecrīga kā pilsētībūvniecisks ansamblis). Šī objekta atrašanās vieta ir norādīta teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā, ap to noteikta funkcionālā zona „Labiekārtotu apstādījumu teritorija”, bet paskaidrojošā daļā norādīts, ka tā aizsardzības režīms nosakāms turpmākajā plānošanā atbilstoši Nacionālās kultūras pieminekļu pārvaldes ieteikumiem.

Visās trīs pagasta teritorijās grafiski attēlotas novada nozīmes kultūrvēsturisko objektu atrašanās vietas. Piemēram, Ērgļu pagastā tā ir Ērgļu Romas katoļu baznīca, kapu vietas un pieminekļi, piemiņas vietas. Jumurdas pagastā kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti ir Jumurdas pils, Kalna Rūšiņi, Brilles krogs, Kalna Dibenu robežakmens. Savukārt Sausnējas pagastā – Liepkalnes baznīca un rakstnieka Valda muzejs „Līdumi” (Strūves meridiāna mantojums grafiski

attēlots kā UNESCO mantojuma objekts, taču papildus iekļauts arī TIAN ietvertajā kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu sarakstā).

Pagastu teritorijas plāņos uzsvērts, ka šie objekti pārsvarā iekļauti mežsaimnieciskajās teritorijās.

Valsts aizsardzībā esošiem kultūras pieminekļiem nav izstrādāti individuālo aizsargjoslu (aizsardzības zonu) projekti. Attiecībā uz Sausnējas pagastā esošo kultūras pieminekli „Liepkalnes baznīcas senkapi” norādīts, ka, nosakot tam individuālo aizsardzības zonu, tajā nepieciešams iekļaut arī Liepkalnes baznīcas un luterāņu kapu teritoriju.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojuma** TIAN sarakstā iekļauti 34 valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi, kā arī grafiski attēlotas to aizsargjoslas (aizsardzības zonas).

Plānojuma Paskaidrojuma rakstā norādīts, ka, lai mazinātu iespējamo ietekmi uz kultūras pieminekļiem un tiem piegulošo teritoriju, teritorijas plāņos funkcionālais zonējums veidots ar tādām funkcionālām zonām, kas rūpīgi iezīmē kultūrvēsturisko teritoriju izmantošanu, neļaujot tās izmantot darbībām, kas var šīs teritorijas apdraudēt vai degradēt. Minētais attiecināts uz teritorijas plāņos noteikto teritoriju ar īpašiem noteikumiem „Cesvaines vēsturiskā centra zona” (TIN1), tajā esošo kultūrvēsturisko mantojumu. TIN1 aptver visu valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa „Parks” (aizsardzības Nr. 6469) teritoriju.

Lai to nodrošinātu, teritorijas plāņos Cesvaines pils izmantošanai ir noteiktas funkcionālās zonas „Publiskās apbūves teritorija” apakšzona ar indeksu P1 un „Jauktas centra apbūves teritorija” apakšzona ar indeksu JC1.

Atšķirībā no pamatzonas, apakšzonā ar indeksu P1 galvenie izmantošanas veidi ir noteikti atbilstoši tās pašreizējā izmantošanai, nenosakot apbūves parametrus (izņemot palīgbūves, kuru augstums nedrīkst pārsniegt 6 m).

Apakšzona JC1 ir noteikta Cesvaines vēsturiskā centra zonā, kur vēsturiski ir izveidojies plašs jauktas izmantošanas spektrs. Apakšzonā ir nedaudz atšķirīgi apbūves augstuma parametri, kā arī šajā zonā nav atļauta teritorijas sīkāka sadalīšana.

Kultūrvēsturisko teritoriju un objektu nozīmīga daļa ir ainaviskā uztvere. No Cesvaines pils paveras plašs skats uz lauku zemju pusi valsts reģionālā autoceļa P37 virzienā. Par ainaviski vērtīgu atzīmēta spēkā esošajā teritorijas plāņos arī teritorija Ūbānos (iekļaujas valsts aizsargājamā kultūras pieminekļa „Šķilteru senkapi”) aizsargjoslā. Šīs teritorijas grafiski attēlotas kā teritorija ar īpašiem noteikumiem (TIN5) „Ainaviski vērtīga teritorija” (skatīt 1.1.8. apakšnodaļu).

Spēkā esošajos TIAN nav sniegta šīs teritorijas ar īpašiem noteikumiem pamatinformācija jeb skaidrojums, bet ir izvirzīti papildus noteikumi attiecībā uz vēsturiskā plānojuma sistēmas saglabāšanu, fasādēm un jumtiem, žogiem, skatlogiem, apgaismojuma elementiem un saimniecības ēkām.

Teritorijas plāņos ir atzīmēti arī 20 novada nozīmes kultūrvēsturiski objekti, no tiem 5 atrodas Cesvainē. Šo objektu, tāpat kā valsts esošu, vizuālās uztveramības zonā, aizliegta tāda apbūve, kas ar savu apjomu, arhitektonisko izveidojumu, augstumu, materiālu lietojumu un tonalitāti rada vizuālās uztveres traucējumu kultūras pieminekļiem un to ieverojamajai dabiskajai un tradicionālajai ainavai.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojuma** ir attēloti un TIAN sarakstā iekļauti deviņi valsts aizsardzībā esoši kultūras pieminekļi, kā arī grafiski attēlotas to aizsargjoslas (aizsardzības zonas).

Varakļānu pils apbūvei un parka zonai un Stirnienes muižas apbūves zonai TIAN ir noteiktas īpašas prasības un regulācijas zonas. Varakļānu pils un parka apbūves regulācijas zona nosakāma ar mērķi noteikt muižas funkcionālo struktūru un saglabāt kultūrainavas un parka kvalitāti, saglabājot un aizsargājot Varakļānu pils apbūvei un parkam raksturīgās, vēsturiskās ēkas, respektējot Varakļānu plānojuma struktūru un apbūves mērogu, tradicionālās būvformas un materiālus un precizējot aizsargzonu. Apbūves regulācijas zonas robežas noteikt izstrādājot lokālpilnojomu, detālpilnojomu vai tematisko pilnojomu, atbilstoši publiskas nozīmes objektu, raksturīgu vietējās būvmākslas paraugu (tradicionālās arhitektūras piemēru) un kultūras pieminekļu izvietojumam.

Stirnienes muiža ar parku ir noteikta kā „Vietējas nozīmes kultūrvēsturiskā un dabas teritorija” (TIN41). Saskaņā ar spēkā esošo TIAN prasībām Stirnienes muižas apbūves regulācijas zona ir nosakāma ar mērķi pilnveidot muižas funkcionālo struktūru, izkopt arhitektoniski telpisko kompozīciju, saglabāt kultūrainavas un būvvides kvalitāti, saglabājot un aizsargājot Stirnienes raksturīgās, vēsturiskās ēkas (arī tās, kurām nav kultūras pieminekļa statuss), respektējot Stirnienes muižas un parka plānojuma struktūru un apbūves mērogu, tradicionālās būvformas un materiālus.

Teritorijas plānojuma grafiskajā daļā parādītas aizsardzības zonas ap kultūras pieminekļiem (pilsētā – 100 m ap pieminekli, laukos – 500 m). Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos izvirzītas prasības valsts aizsargājamiem kultūras pieminekļiem, vēsturiskajām ēkām un to tuvumā esošajām vēsturiskajām ēkām.

TIAN noteikts, ka plānojot tādu vēja elektrostaciju izvietojumu, kuru jauda ir lielāka par 20 kW, ievēro nosacījumus valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu vizuālās uztveramības zonā, izvērtējot vēja elektrostaciju ietekmi uz ainavu, ņemot vērā konkrēto situāciju un kultūras pieminekļa specifiku.

Tāpat noteikts, ka arheoloģisko pieminekļu teritorijās nav plānojama jaunu objektu būvniecība un ar zemes reljefa pārveidojumiem saistīti darbi – smilts vai grants karjeri.

Veicot vietējas nozīmes kultūrvēsturisko objektu atjaunošanu saglabājams to apjoms, proporcijas, stilistika, raksturīgās detaļas, fasāžu apdare, funkcionālie un dekoratīvie elementi. Ja vēsturiskas ēkas saglabāšana nav mērķtiecīga, tās vietā būvē laikmetīgu ēku, saglabājot oriģinālās ēkas apjoma proporcijas.

Varakļānu novadā ir apzināti un noteikti 28 novada nozīmes kultūrvēsturiski, piemēram, Murmastienes krucifiksa namiņš, dzejnieces M. Bārbales dzimtā māja „Skalbjudambji”, Siksalas apdzīvotā vieta, Piemiņas akmens represētajiem Stirnienes dzelzceļa stacijā, Stirnienes muiža u. c. TIAN ir noteiktas prasības novada nozīmes kultūrvēsturisko objektu aizsardzībai. Grafiskajā daļā nav attēloti visi novada nozīmes kultūrvēsturiski objekti.

2018. gada 13. jūnijā ir stājušies spēkā grozījumi likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” (1992), kas maina kultūras pieminekļu pārvaldības kārtību, palielinot pašvaldības atbildību par tās teritorijā esošu kultūras pieminekļu pārraudzību. Atbilstoši likumdošanas izmaiņām, pašreiz kultūras pieminekļus atbilstoši to vēsturiskajai, zinātniskajai vai citādi kultūras vērtībai **iedala valsts, reģiona un vietējās nozīmes kultūras pieminekļos**. Vietējas nozīmes kultūras pieminekļu saglabāšanas uzraudzību no 2023. gada 1. janvāra nodrošina pašvaldības.

Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde ir pārskatījusi valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļauto kultūras pieminekļu statusu¹⁵, izslēdzot no tā trīs Madonas novadā esošus arheoloģijas pieminekļus. Tie ir: Lejasgremu senkapi Cesvaines pagastā, Baznīcas kalniņš – kulta vieta Indrānu pagastā, kā arī Stūrmeža kapi Ošupes pagastā. Tādējādi jaunajā teritorijas plānojumā šie objekti nav vairs jāattēlo.

Papildus, balstoties uz to, ka līdz šim novadā tika noteikti novada nozīmes kultūrvēsturiski objekti, kā arī Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes ieteikumi, **jāpārvērtē un jāizskata priekšlikums novada nozīmes kultūrvēsturisku objektu iekļaušanai teritorijas plānojumā.** Ja šādi objekti, kam piemīt kultūrvēsturiska vērtība – ainaviski vērtīgas kultūrvēsturiskās vides un dabas teritorijas, ēkas, kultūrvēsturisku norišu vietas u.c., tiks noteikti, tad sadarbībā ar atbildīgo institūciju nepieciešams izvērtēt šo objektu atbilstību vietējās nozīmes kultūras pieminekļu statusam. Plānojot šiem objektiem piemērotu izmantošanu, jāparedz tos iesaistīt novada teritorijas kultūras mantojuma potenciāla papildināšanā un pilnveidošanā.

8. Lokālplānojumu un detālplānojumu izstrādes teritorijas

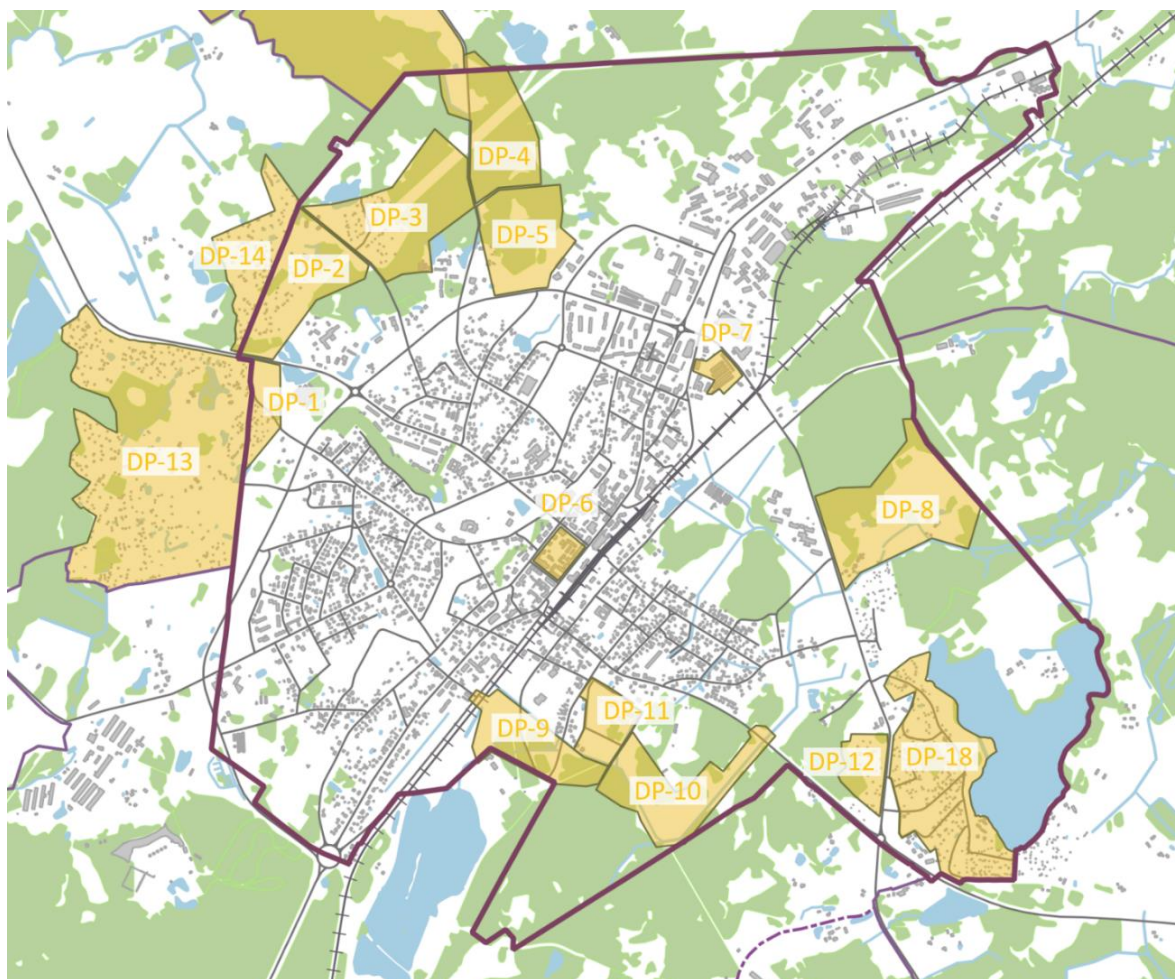
► **Madonas novada teritorijas plānojumā** ir grafiski attēlotas teritorijas, kurām nepieciešams izstrādāt lokālplānojumus vai detālplānojumus. Saskaņā ar spēkā esošo TIAN iekļauto sarakstu, tās ir 17 detālplānojumu teritorijas, no tām 12 – Madonas pilsētā un 5 pagastos (divas – Aronas pagastā un pa vienai Sarkaņu pagastā, Kalsnavas un Liezēres pagastā). Attiecībā uz Aronas, Liezēres, Sarkaņu un Kalsnavas pagasta teritorijām norādīts, ka ir jāizstrādā lokālplānojums/detālplānojums, bet uz pārējiem – detālplānojums (vienlaikus, TIAN 4.1. apakšnodalā norādīts, ka Liezēres un Sarkaņu pagastā noteiktās turpmākās izpētes teritorijas ir lokālplānojuma teritorijas). Divi detālplānojumi 12. attēla kartoshēmā un norādēs nākamajās rindkopās ar numuru Nr. DP-16 un DP-18 ir norādīti uz to brīdi spēkā esoši detālplānojumi.

Pamatojoties uz spēkā esošajos TIAN noteikto, tās noteiktas kā turpmākās izpētes un plānošanas teritorijas, kurām nepieciešami turpmākie izpētes un plānošanas darbi, kā galveno darba uzdevumu uzstādot satiksmes infrastruktūras izveidi un pārbūvei, t. sk. esošo autoceļu braucamo joslu paplašināšanai, pieslēgumu izveidei pie valsts autoceļiem kā arī velosipēdu ceļu un gājēju ceļu būvniecībai.

TIAN ir noteikti arī citi gadījumi, kad ir jāizstrādā detālplānojums. Piemēram, pašvaldības dome var pieņemt lēmumu par detālplānojuma izstrādi, ja apbūvei paredzētas vairāk kā 10 zemes vienības vai gadījumā, ja plānotā zemes vienību sadalīšana vai apbūve rada nepieciešamību pēc kompleksiem transporta infrastruktūras vai inženiertīklu ierīkošanas risinājumiem.

Teritorijas plānojuma paskaidrojošā daļā uzsvērtā nepieciešamība izstrādāt detālplānojumu, ja perspektīvā tiek plānots esošās mazdārziņu teritorijas attīstīt kā savrupmāju apbūves teritorijas, līdz ar to uz tām attiecināmas iepriekš minētās noteikumu prasības.

¹⁵ Ar Latvijas Republikas Kultūras ministrijas 2022. gada 23. decembra rīkojumu Nr. 2.5-1-202 „Grozījumi Kultūras ministrijas 29.10.1998. rīkojumā Nr. 128 „Par Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu” ir veikti grozījumi Kultūras ministrijas 1998. gada 29. oktobra rīkojumā Nr. 128 „Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu”

13. attēls. Teritorijas Madonas pilsētā, kurām jāizstrādā detaļplānojums (atzīmētas ar dzeltenās krāsas toni)
Avots: Bijušā Madonas novada teritorijas plānojums

DP-1 – mazzārziņu teritorijas „Pavasaris” daļā Madonas pilsētā.

DP-2 – mazzārziņu teritorija Madonas pilsētā, iepretim „Liepām”.

DP-3 – mazzārziņu teritorija „Draudzība” Madonas pilsētā.

DP-4 – teritorija Madonas pilsētas ziemeļu daļā, iepretim DP-15 teritorijai (skatīt 13. attēlu). Saskaņā ar Madonas novada teritorijas plānojumu, tā plānota kā dabas un apstādījumus teritorijas (šobrīd visa teritorija ir bez apbūves) un atsevišķās teritorijas daļās kā savrupmāju apbūves teritorijas. Tās robeža nelielā daļā atrodas ārpus pilsētas robežām (valsts vietējā autoceļa V858 labajā pusē, pilsētas daļā – Kalna iela).

DP-5 – teritorija uz dienvidiem no DP-4 teritorijas (skatīt 13. attēlu). Arī šī teritorija pašlaik ir neapbūvēta, bet atbilstoši teritorijas plānojumam, plānotas gan jaunas ielas, gan paredzēta jaunas apbūves veidošana. Papildus savrupmāju apbūvei, šajā teritorijā plānota arī publiskā apbūve.

DP-6 – teritorija Madonas pilsētas centrā – kvartāls starp Blaumaņa, Raiņa, Saules un Poruka ielu. Teritorijā atrodas dažādi publiska rakstura objekti, galvenokārt tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas objekti. Šajā kvartālā atrodas vairāki objekti, kas teritorijas plānojumā noteikti kā pašvaldības nozīmes kultūrvēsturiski objekti.

DP-7 – garāžu teritorija Madonas pilsētā starp Rūpniecības un Cēsaines ielu.

DP-8 – teritorija Madonas pilsētas austrumu daļā, Vēveros. Saskaņā ar spēkā esošā teritorijas plānojuma risinājumu, teritorija pārsvarā paredzēta savrupmāju apbūves attīstībai. Vienā daļā arī jaunai daudzstāvu dzīvojamās mājas apbūvei, bet pie valsts reģionālā autoceļa P62 (pretī slimnīcas teritorijai) – publiskai apbūvei. Pašreizējā situācijā attīstība kopumā nav notikusi.

DP-9 – teritorija uz ziemeļiem no Karjera ezera, pie dzelzceļa līnijas, apverot arī teritoriju abpus Jaunajai ielai. Teritorijā pašreiz atrodas atklāta smago auto novietne (apkalpes angāri atrodas Lazdonas pagasta pusē). Visa teritorija plānota publiskās apbūves veidošanai, izņemot teritoriju, kas aptver dzelzceļa infrastruktūru (tai noteikta funkcionālā zona „Dabas un apstādījumu teritorija”).

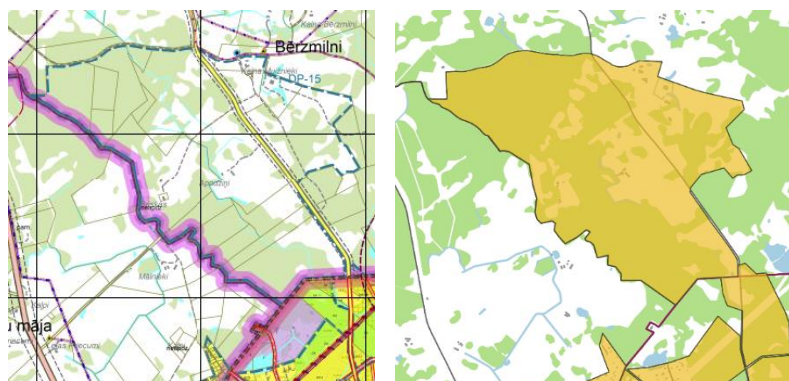
DP-10 – teritorijas DP-9 turpinājumā, aptverot teritorijas ap Jaunās ielas plānoto turpinājumu, kas veidotu savienojumu ar Oskara Kalpaka ielu.

DP-11 – pašlaik neapbūvēta teritorija starp Ridzītes upīti, Pureņu, Dārza un plānotu ielu (savieno Jauno un Lazdonas ielu). Teritorijā pirms spēkā esošā teritorijas plānojuma jau bija esoša apbūve divās zemes vienībās. Iepazīstoties ar Valsts zemes dienesta kadastra datiem, konstatējams, ka uz šo brīdi apbūve veikta vēl vienā nekustamā īpašumā (pie Dārza ielas). Teritorija plānota kā mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija.

DP-12 – mazdārziņu teritorija Madonas pilsētā, krustojuma daļā starp Rūpniecības un Oskara Kalpaka ielu (valsts reģionālo autoceļu P84). Perspektīvā tika plānota kā savrupmāju apbūves teritorija.

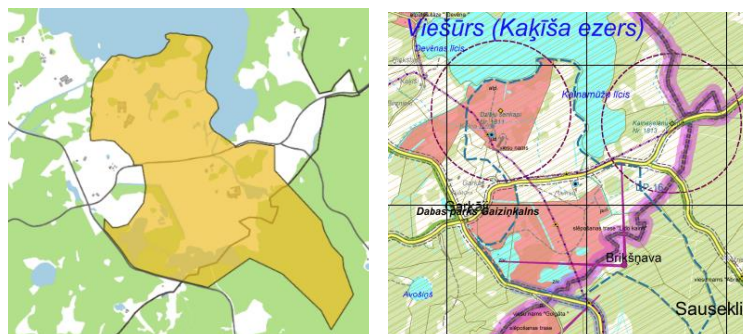
DP-13 ir esošas mazdārziņu teritorijas „Pavasaris” un „Liepas” un Rosme”, Aronas pagastā, bet **DP-14** – mazdārziņu teritorija „Liepas”.

DP-15 – platības ziņā liela teritorija Sarkanu pagastā, pie Madonas pilsētas ziemeļrietumu daļā. Tā ir lauku teritorija ar plašu teritorijas izmantošanas veidu klāstu, kura Madonas novada teritorijas plānojumā atzīmēta kā Sarkanu pagasta iniciatīva par perspektīvā apdzīvotu vietu. Šī, tāpat kā teritorija ar DP-19, teritorijas plānojumā ir noteiktas kā turpmākas izpētes teritorijas – perspektīvās kompleksas dzīvojamās apbūves teritorijas ārpus pilsētām un ciemiem. Madonas novada IAS (56. punkts) neparedz šo vietu noteikt kā ciema teritoriju, bet ir noteikta kā pilsētas dzīvojamās apbūves attīstības virziens.

14.-15. attēls. Teritorijas, kurām jāizstrādā detālplānojums ar numuru DP-4 un DP-5
Avots: Spēkā esošais Madonas novada teritorijas plānojums

DP-16 – ar Bērzaunes pagasta domes 2007. gada 27. jūlija lēmumu (sēdes protokola Nr. 9.7§) apstiprināts detālplānojums „Lido detālplānojums: „Lejas Dzīšļi”, „Duriņi”, „Kališs”, „Riekstu kalns”, Bērzaunes pagastā. Detālplānojums ar Madonas novada pašvaldības 2009. gada saistošajiem noteikumiem Nr. 10 ir atzīts par spēku zaudējušu.

16.-17. attēls. Teritorija Bērzaunes pagastā, kurai jāizstrādā detālplānojums ar numuru DP-16
Avots: Spēkā esošais Madonas novada teritorijas plānojums

DP-17 – detālplānojuma izstrādes teritorija Kalsnavas pagasta Aiviekstes ciemā, kas ir esoša un perspektīvā plānota savrupmāju apbūves teritorija.

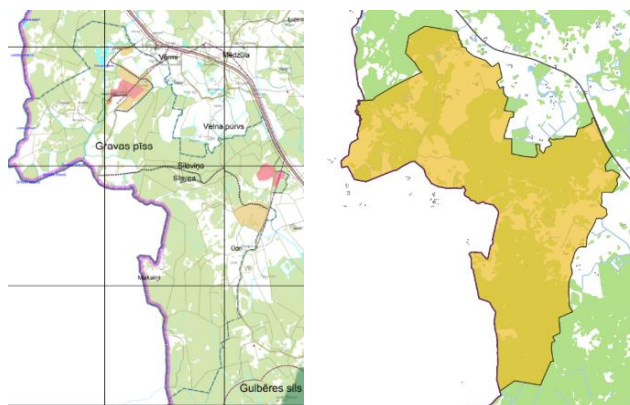
18.-19. attēls. Teritorija Aiviekstes ciemā, kurai jāizstrādā detālplānojums ar numuru DP-17
Avots: Spēkā esošais Madonas novada teritorijas plānojums

Ar numuru **DP-18** Grafiskās daļas kartē ir attēlota uz to brīdi spēkā esoša detālplānojuma robeža (**Detālplānojums Madonas pilsētas teritorijai pie Salu ezera**). Šis detālplānojums ir spēkā arī pašreiz. Informāciju par detālplānojumu un tā izvērtējumu skatīt 1.3. apakšnodaļā.

Norādāms, ka Madonas novada TIAN un Grafiskās daļas kartē nesakrīt šī un detālplānojuma ar DP-19 informācija. T. i., TIAN sarakstā ar DP-18 ir iekļauts iepriekš minētais detālplānojums, taču Grafiskajā daļā ar šo numuru – lokālplānojuma/detālplānojuma (saukts „Hercogistes”) izstrādes teritorija Liezēres pagastā (spēkā esošais detālplānojums teritorijai pie Salu ezera zemāk pievienotajā attēlā norādīts ar numuru DP-19).

DP-19 teritorija ir teritorija Liezēres pagastā (pie Cēsu novada Inešu pagasta robežas), kur jāizstrādā lokālplānojuma vai detālplānojums. Tā ietver plašu kalnainu meža (20. attēlā atzīmēts kā „Gravas pīss”) teritoriju uz austrumiem no bijušās Grāves muižas, un perspektīvā kā turpmākās izpētes teritorija, lai veidotu jaunu apbūves teritoriju.

Teritorijas plānojumā nav ietverts pamatojums šādam risinājumam (skatīt 20.-21. attēlu), taču Madonas novada IAS (55. pants) vairs neparedz šo vietu attīstīt kā jaunu blīvas apbūves teritoriju.

20.-21. attēls. Teritorija Liezēres pagastā, kurai jāizstrādā detālplānojums ar numuru DP-19
Avots: Bijušā Madonas novada teritorijas plānojums

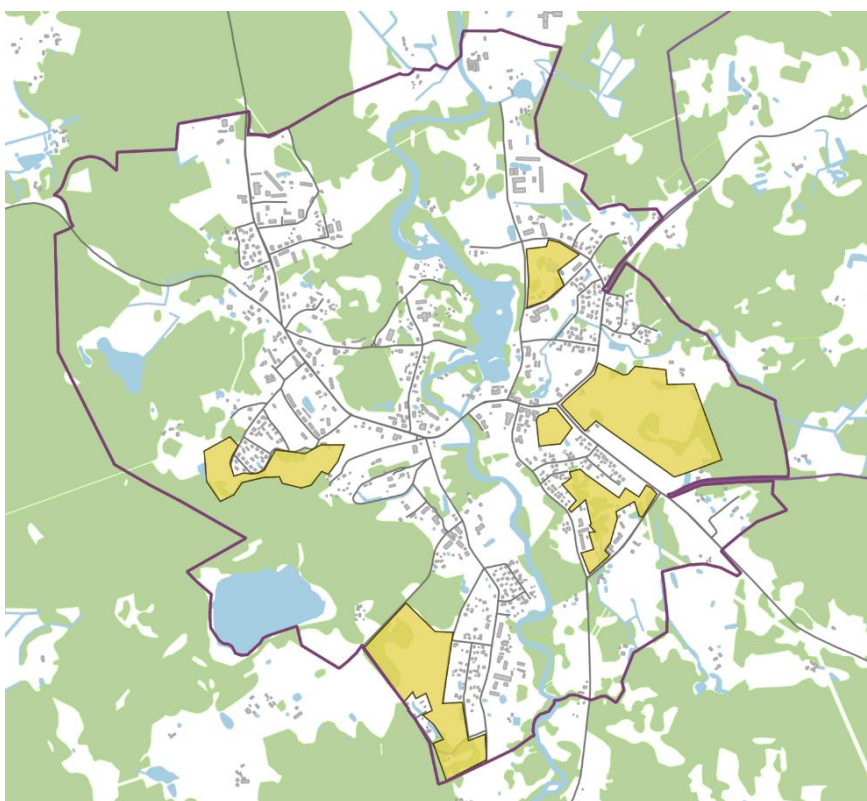
Ar numuru **DP-20** – ar pašvaldības domes 2004. gada 24. marta lēmumu uzsāktā detālplānojuma Bērzaunes pagastā „Gaiziņa Kaimiņš” robeža grafiski nav attēlota teritorijas plānojumā.

► **Lubānas novada teritorijas plānojumā** obligātās lokālplānojumu un detālplānojumu izstrādes teritorijas nav noteiktas un attēlotas. Spēkā esošajos TIAN iekļauts punkts par to, ka detālplānojums jāizstrādā, ja teritorijā, kurā paredzēta zemes vienību sadalīšana, apvienošana vai būvniecība, plānotā zemes vienību sadalīšana vai apbūve rada nepieciešamību pēc kompleksiem transporta infrastruktūras vai inženiertīklu ierīkošanas risinājumiem. Minētais gadījums jau bija noteikts tā brīža tiesību aktā, kas regulē noteikumus par teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādi. Citas prasības TIAN kopumā attiecas uz detālplānojuma izstrādes prasībām.

► **Ērgļu novada teritorijas plānojums.** Lokālplānojums kā teritorijas attīstības plānošanas dokuments ir noteikts līdz ar 2011. gadā pieņemto likumu „Teritorijas attīstības plānošanas likums”, tādēļ Ērgļu novada teritorijas plānojums neparedz gadījumus, kad tāds ir jāizstrādā.

Ērgļu novada pagastu daļās teritorijas plānojuma Grafiskajā daļā nav attēlotas teritorijas, kurām jāizstrādā detālplānojums, taču vairākas noteiktas Ērgļu ciemā (skatīt 22. attēlu). Tā Paskaidrojuma rakstā nav sniegts skaidrojums par to, kāpēc tās par tādām noteiktas, taču izvērtējot to atrašanos vietu un robežas, var secināt, ka tās primāri ir plašas plānotās savrupmāju apbūves teritorijas (piemēram, ciema dienvidrietumu daļā pie Dambakalna, teritorija Vidzemes ielas galā un starp Senču un Nīnēnu ielu).

Visai platības ziņā lielas detālplānojumu teritorijas ir noteiktas arī teritorijām, kas plānotas kā „Tūrisma, sporta, aktīvās atpūtas un rekreācijas teritorijas” (teritorija starp Zaļo, Gaismas un Rīgas ielu, kā arī teritorija Ērgļu ciema austrumu pusē starp Rīgas ielu un pilsētas robežās esošo mežu). Vēl viena detālplānojuma teritorija ir noteikta plānotajai „Sabiedrisko objektu apbūves teritorijai” – teritorijas daļa starp Oškalna un Lauksaimniecības ielu. Detālplānojumu izstrāde šajās teritorijās nav uzsākta.

22. attēls. Teritorija Ērgļu ciemā, kurai jāizstrādā detālplānojums (atzīmētas ar dzelteno krāsas toni). Avots: Ērgļu novada teritorijas plānojums

Spēkā esošajos TIAN ir noteikti arī citi gadījumi, kad jāizstrādā detālplānojums, proti, *pirms būvniecības virszemes ūdensobjekta aizsargjoslā* un gadījumā, ja pēc sadalīšanas veidojas trīs vai vairāk zemes

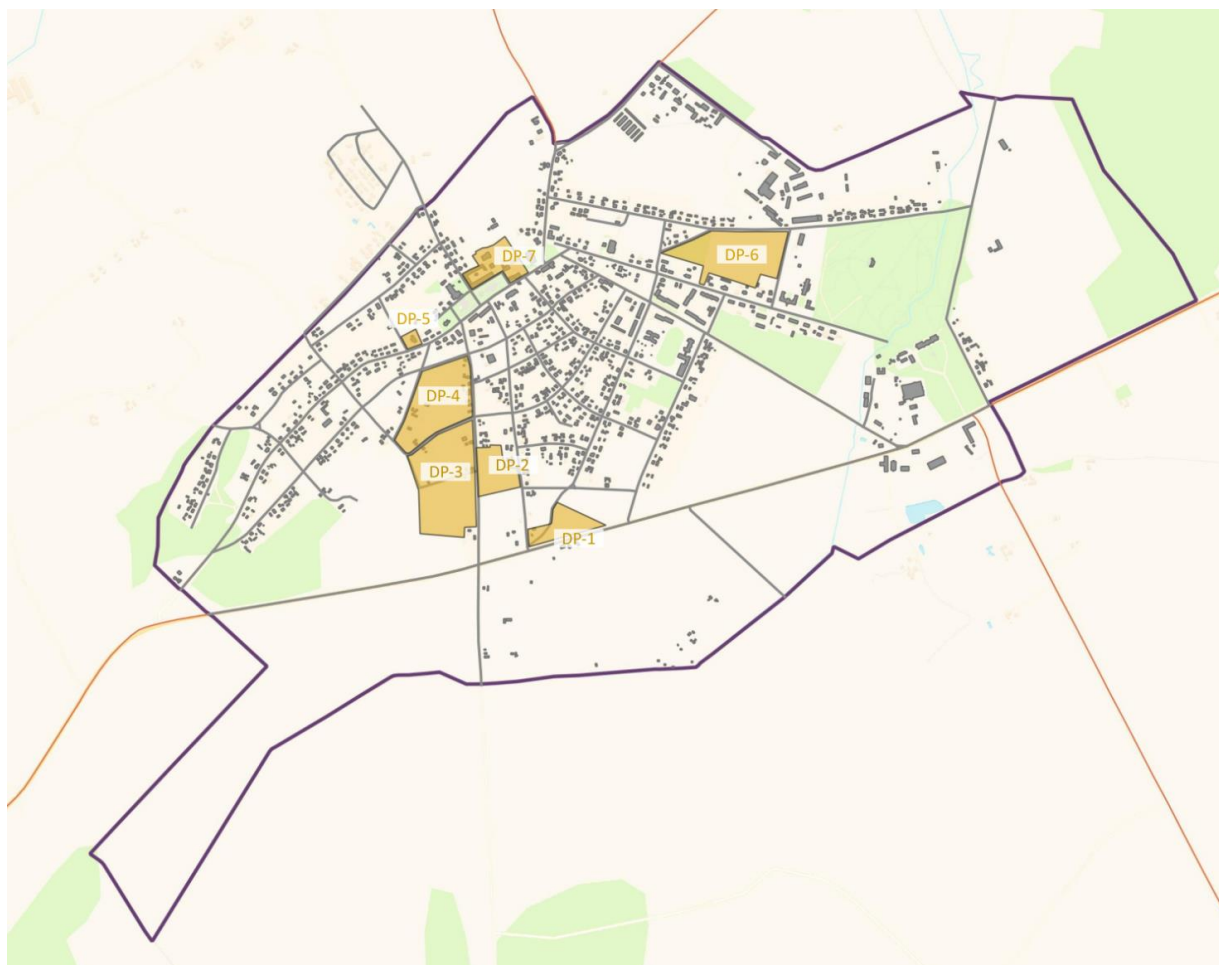
vienības. Papildus noteikts, ka pašvaldība var pieprasīt detālplānojuma izstrādi arī citos gadījumos. Izvirzītās prasības nav uzskatāmas par samērīgām, jo, nosakot šādu prasību, nav izvērtēta detālplānojuma nepieciešamības lietderība, kā arī tiek uzlikts nepamatots administratīvais slogs nekustamo īpašumu īpašniekiem.

Jumurdas pagasta un Sausnējas pagastā teritorijas plānojumos nav attēlotas detālplānojumu izstrādes teritorijas, bet prasības gadījumiem, kad tie ir jāizstrādā ir vienādi ar Ērgļu pagasta TIAN (Jumurdas pagasta gadījumā) vai līdzīgi. Tā, Sausnējas pagasta TIAN par būvniecību virszemes ūdensobjekta aizsargjoslā norādīts arī izņēmuma gadījums. Detālplānojums nav jāizstrādā, ja būvniecība tiek paredzēta privātām vajadzībām viena īpašnieka īpašumā vai, ja izstrādāts zemes vienības sadalīšanas (apvienošanas) plāns, bet tikai gadījumos, kuros veido trīs un mazāk jaunas zemes vienības apbūvei ar ēkām.

► **Cesvaines novada teritorijas plānojumā** nav noteikta (attēlota) neviena teritorija, kurai izstrādājams lokālplānojums vai detālplānojums.

► **Varakļānu novada teritorijas plānojumā** teritorijas, kurām izstrādājams lokālplānojums, ietver pilsētas teritoriju (TIN21), Varakļānu pilsētas teritoriju (TIN22), Murmastienes ciema teritoriju (TIN23) un Stirnienes ciema teritoriju (TIN24).

Teritorijas, kurām izstrādājams detālplānojums, ir apzīmētas ar indeksiem TIN31–TIN36.

23. attēls. Teritorijas Varakļānu pilsētā, kurām jāizstrādā detālplānojums (atzīmētas ar dzeltenās krāsas toni)
Avots: Bijušā Varakļānu novada teritorijas plānojums

DP-1 – noteikta „Rūpniecības apbūves teritorijas pilsētā un ciemos” (R2) teritorijai starp Zemgales ielu un A12 šoseju.

DP-2 – neapbūvēta „Publiskās apbūves teritorija” (P) starp Preiļu ielu un Zemgales ielu.

DP-3 – publiskās apbūves un savrupmāju apbūves teritorija starp Brīvības un Preiļu ielu.

DP-4 – „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS) starp Preiļu, Krustpils, Ganību, Kalēju un Brīvības ielu.

DP-5 – „Mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija” starp Rīgas un Sporta ielu.

DP-6 – neapbūvēta dārziņu teritoriju ar noteiktu funkcionālo zonu „Savrupmāju apbūves teritorija” (DzS).

DP-7 – publiskās apbūves un transporta infrastruktūras teritorija starp Barkavas ielu un 1. maija laukumu. Atrodas vairāki veikali, aptieka un Tirdzniecības Centra Viesnīca.

Spēkā esošie TIAN nosaka arī citus gadījumus, kad nepieciešams izstrādāt detālplānojumu: ja Varakļānu pilsētā vai Kokaru, Murmastienes un Stirnienes ciemos paredzēts sadalīt zemes vienības, kurām nav nodrošināta piekļuve no pašvaldības ielas; ja ārpus pilsētas vai ciema paredzēts sadalīt zemes vienības ar piekļūšanu no valsts autoceļa; ja zemes vienība tiek sadalīta, lai atdalītu teritoriju pašvaldības ielas vai valsts vai pašvaldības autoceļa būvniecībai, kā arī citos gadījumos, ko paredz Latvijas Republikas normatīvie akti.

9. Citi risinājumi un nosacījumi teritorijas apbūvei un izmantošanai

► **Apgrūtinātās teritorijas un citi aprobežojumi**

Teritorijas plānojumos ap Madonu, Varakļāniem un Lubānu ir noteikta/attēlota **meža aizsargjosla ap pilsētām**, lai nodrošinātu pilsētas iedzīvotājiem atpūtai un veselības uzlabošanai nepieciešamos apstākļus, kā arī lai samazinātu vai kompensētu pilsētas negatīvo ietekmi uz vidi.

Lubānas novada teritorijas plānojumā aizsargjosla ap pilsētu attēlota kā neliels poligons, līdz ar to diez vai pilda šo savu nozīmi, jo meža aizsargjoslai ap pilsētu būtu jāaptver pilsēta, lai nodrošinātu patieso meža aizsargjoslas funkciju. T. i., lai nodrošinātu pilsētas iedzīvotājiem atpūtai un veselības uzlabošanai nepieciešamos apstākļus, kā arī, lai kompensētu pilsētas negatīvo ietekmi uz vidi. Lubānas pilsētas robežās iekļautas plašas meža teritorijas, iespējams tādēļ esošā aizsargjosla ir noteikta šādi. Kā viens no iespējamiem risinājumiem varētu būt esošo mežu izslēgšana no pilsētas teritorijas un tos ietvert meža aizsargjoslā ap pilsētām.

Meža aizsargjoslu ap pilsētu noteikta Varakļānu pilsētai Varakļānu pagasta teritorijā saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 63 „Meža aizsargjoslu ap pilsētām noteikšanas metodika” zemes vienībām ar kadastra Nr. 70940040080 un 70940040081.

Attiecībā uz aizsargjoslu ap Lubānu TIAN papildus ierobežojumi nav noteikti, bet Madonas novada TIAN ir noteikts, ka meža zemēs, kas iekļautas meža aizsargjoslā ap pilsētu, aizliegta kailcirte. Šajā gadījumā norādāms, ka likuma „Meža likums” (2000) 2. panta ceturtajā punktā noteikts, ka aprobežojumus vai papildu nosacījumus meža apsaimniekošanai pašvaldību saistošajos noteikumos var noteikt tikai pilsētu un ciemu teritorijām.

► **Piesārņotās un potenciāli piesārņotās teritorijas**

Novadu teritorijas plāņos ir attēlotas minētās teritorijas un objekti vadoties no VSIA „Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā (Madonas novadam tās attēlotas tikai teritorijas pašreizējās izmantošanas kartē). Jāpiemin, ka reģistrā dati par to novietojumu (konstatējams vairumā Latvijas pašvaldību) nereti neatbilst faktiskajai situācijai, tādēļ arī teritorijas plāņos attēlotais var maldināt. Otrkārt, atsevišķos gadījumos (attiecas vairāk uz potenciāli piesārņotajām vietām), statuss ir piešķirts uz pieņēmuma pamata, bet dažos – veikti piesārņotās vietas sanācības darbi, bet izmaiņas reģistrā nav veiktas.

Lubānas novada TIAN ir iekļauts noteikumu punkts, nosakot, ka potenciāli piesārņotajās vietās (piesārņotas vietas nav reģistrētas) jāveic piesārņojuma analīze pirms jaunas būvniecības vai saimnieciskās darbības uzsākšanas, un saimnieciskā darbība (atšķirīga no esošās) pieļaujama tikai pēc piesārņojuma novēršanas.

Cesvaines novada TIAN nosaka, ka tuvāk par 50 m no piesārņotām un potenciāli piesārņotām vietām nav atļauts izvietot dzīvojamo apbūvi.

Ērgļu novada un Madonas novada TIAN prasības šo teritoriju izmantošanai nav izvirzītas.

► **Paaugstinātas bīstamības objekti**

Pie riska objektiem teritorijas plāņos tiek pieskaitītas vairumā gadījumu esošās degvielas un gāzes uzpildes stacijas, kas ir sprādzienbīstamie objekti. Madonas novada teritorijas plāņos kā rūpniecisko avāriju riska teritorijas un objekti ir noteiktas 110 kV augstsprieguma elektropārvades līnijas un hidroelektrostaciju hidrotehniskās būves, pasakot, ka šiem objektiem noteiktas aizsargjoslas, bet izmantošanas aprobežojumus nosaka likums „Aizsargjoslu likums” un citi normatīvie akti. Šajā gadījumā norādāms, ka šo objektu novērtēšanas kārtība ir mainījusies, tāpat kā veicamie pasākumi riska samazināšanai. MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240 nosaka, ka tiem teritorijas plāņos jānosaka minimālie drošības attālumi, bet apbūves noteikumos nosaka prasības, nosacījumus vai aprobežojumus drošības attālumos iekļauto teritoriju izmantošanai atkarībā no konkrētā objekta specifikas. Jāņem vērā, ka minētais drošības attālums nav tas pats, kas likumā „Aizsargjoslu likums” noteiktā drošības aizsargjosla.

Saskaņā ar oficiālo sarakstu, Madonas novadā atrodas tādi paaugstinātas bīstamības objekti kā degvielas uzpildes stacijas, viena gāzes uzpildes stacija un divi graudu pirmapstrādes kompleksi, taču neatrodas rūpnieciskā riska objekti.

► **Transporta un inženiertehniskā infrastruktūra**

Visos bijušo novadu teritorijas plāņos plānota jauna transporta infrastruktūra, t. sk. noteiktas ielu kategorijas un attēlotas sarkanās līnijas. Tā kā visos teritorijas plāņos ielu iedalījums neatbilst MK 30.04.2013. noteikumos Nr. 240 noteiktajam, tas attiecīgi ir jāpārskata. Pašlaik vienāds ielas platums starp sarkanajām līnijām ir noteikts Lubānas un Cesvaines novada teritorijas plāņos, t. i., tās iedalās maģistrālajās (20 m), pilsētas (ciemu) ielās (16 m) un vietējas nozīmes ielās (12 m).

Ielu sarkanās līnijas nepieciešams pārskatīt Madonas pilsētā, kur tās attēlotas atbilstoši tā brīža prognozēm par teritoriju attīstību, bet attīstības ieceres nav īstenojušās. Piemēram, Madonas pilsētas austrumu pusē starp Rūpniecības ielu un pilsētas robežu.

Ērgļu ciemā un citos bijušā novada ciemos ielu sarkanās līnijas nav attēlotas. Tas nozīmē, ka tas jāizdara jaunā teritorijas plānojuma izstrādes ietvaros.

Prasības inženiertehniskās apgādes risinājumiem paredz apbūves teritoriju nodrošināšanu gan ar centralizētiem, gan lokāliem risinājumiem. Problemātisks jautājums ir to teritoriju nodrošināšanā ar centralizēto ūdensapgādi un kanalizāciju, kur ir mainīta faktiskā teritorijas izmantošana, bet tāda nav pieejama, un nodrošināšana ir gan tehniski sarežģīta, gan bez ekonomiska pamatojuma. Pirmkārt, tās ir vasarnīcu teritorijas, kur iedzīvotāji izvēlējušies dzīvot pastāvīgi.

Bijušā Madonas novada teritorijas plānojums paredz daļu šo vasarnīcu teritoriju attīstīt kā savrupmāju apbūves teritorijas ārpus pilsētas robežām, izvirzot prasību obligātu pieslēgšanos centralizētās inženierapgādes tīkliem (risinājumi jāizstrādā lokālplānojumā/detālplānojumā).

MK 30.04.2013. noteikumu Nr. 240 prasības nosaka, ka plānojot esošo pilsētu vai ciemu teritoriju paplašināšu tās veido paredzot inženiertehniskās apgādes nodrošinājumu, un savrupmāju apbūves teritorijās jāparedz obligāts pievienojums (pieslēgums) pie minētajiem inženiertīkliem. Tā kā savrupmāju apbūve kā funkcionālā zona nav atļauta ārpus apdzīvoto vietu robežām, Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes gaitā jāpārskata esošie risinājumi, izvērtējot iespējas šo teritoriju izmantošanas attīstībai kā savrupmāju apbūves teritorijām, kā arī iespējamos vides riskus.

Valsts vides dienests izsniedzot nosacījumus teritorijas plānojumam, norādījis, ka: *izvērtējumā jāņem vērā tādi aspekti kā ietekmes no piesārņotajām un potenciāli piesārņotajām vietām, kapsētu ietekmes (to sanitārajās aizsargjoslās) uz lokālo ūdensapgādi, decentralizēto sistēmu ietekmes uz pazemes ūdens ņemšanas vietām un to bakterioloģiskajām un ķīmiskajām aizsargjoslām, ietekmes uz virszemes ūdeņu kvalitāti un jutību no piesārņojuma, t. sk. riska ūdensobjektiem (ņemot vērā Daugavas un Gaujas upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plānus), ietekmes uz pazemes ūdeņu kvalitāti un aizsargātību no piesārņojuma, paaugstināta gruntsūdens līmeņa un applūšanas risku iespējamās ietekmes uz lokālajām ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām, ietekmes uz meliorācijas sistēmām, ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju attīstības plānus, kā arī apzinoties līdzšinējo pieredzi – lokālo ūdensapgādes un sadzīves kanalizācijas ierīču apsaimniekošanas problēmas, kurš būs atbildīgs par centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūvi no iespējamās pieslēguma vietas līdz detālplānojumā/lokālplānojumā plānotajiem jaunajiem zemes gabaliem un ar kādiem līdzekļiem reāli tiks panākta māsaimniecību u.c. objektu pieslēgšanās pašvaldības centralizētajām ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmām pēc to izbūves.*

Tas tiek attiecināts uz risinājumu, ja pilsētu un ciemu teritorijās, kur ir esoša vai tiek plānota savrupmāju, mazstāvu, daudzstāvu, publiskās apbūves un jauktas centra apbūves teritoriju paplašināšana, bet netiek iekļauta teritorijā ar īpašiem noteikumiem (TINI). Līdz ar to, ņemot vērā vides risku izvērtējumus, šīm teritorijām TIAN jāparedz prasības decentralizētajām sistēmām, kas samazina vides riskus.

► Kapsētas

Kapsētas paplašināšana tika paredzēta Madonas pilsētā esošiem Lisaskalna kapiem, taču līdz ar lokālplānojuma izstrādi (skatīt 1.2. apakšnodaļu), tās robežas tika pārskatītas un grozītas.

Lubānas novada teritorijas plānojumā paredzēta teritorija Jauno kapu paplašināšanai.

Ērgļu novada un Cesvaines novada teritorijas plānojumos nebija paredzēts ierīkot jaunas kapsētas vai paplašināt esošās, jo bija konstatēts, ka novados ir brīvas teritorijas jauniem apbedījumiem.

Varakļānu novada teritorijas plānojumā norādīts, ka perspektīvā tiek paredzēta kapsētas teritorijas paplašināšana Varakļānu kapsētai.

► **Derīgo izrakteņu ieguve**

Novada teritorijā atrodas vairākas lielākas un mazākas vietas, kur tiek iegūti dažāda veida derīgie izrakteņi. Novadu teritorijas plānojumos attēlotas pārsvarā pirmās, tām nosakot funkcionālo zonu „Rūpnieciskās apbūves teritorija” (vai tās apakšzonu, tādējādi norādot uz atšķirīgu atļauto teritorijas izmantošanu un izmantošanas nosacījumiem). Tā tas tika darīts Lubānas un Cesvaines novada teritorijas plānojumā (otrajā – to pārstrāde ārpus ieguves vietām ir atļauta arī pamatzonā). Varakļānu novada teritorijas plānojumā pie ražošanas teritorijām tiek pieskaitītas esošo karjeru un plānoto karjeru – izpētīto derīgo izrakteņu atradņu teritorijas kā atsevišķa apakšzona ar indeksu R1. Paredzētas jaunas derīgo izrakteņu ieguves vietas un krājumu izpētes teritorija. Izpētītās atradņu un ieguvju vietas ir attēlotas (orientējoši, bez precīzām to robežām) Ērgļu un Jumurdas pagasta teritorijas plānojumos, taču, ņemot vērā to faktisko izmantošanu, tās ietvertas lauksaimniecības un mežu teritoriju izmantošanas zonās. Sausnējas pagasta teritorijas plānojumā izdalīts atsevišķs teritorijas izmantošanas zonējums – „Derīgo izrakteņu ieguves teritorija”.

Derīgo izrakteņu ieguve, izpildot konkrētas normatīvo aktu prasības, tiek atļauta arī funkcionālajā zonā „Lauksaimniecības teritorijas”, „Mežu teritorijas” un „Ūdeņu teritorijas” (sapropeļa ieguvei) Madonas, Cesvaines, Varakļānu un Lubānas novada teritorijas plānojumā, taču kā atļautā izmantošana nav noteikta Ērgļu un Jumurdas pagasta teritorijas plānojumos – lauksaimniecības zemēs. Kā atļautā izmantošana tā nav norādīta arī mežsaimniecībā izmantojamās zemēs, taču pie citām prasībām zemes pārveidošanai ir punkts, ka derīgo izrakteņu ieguvei atļauts transformēt meža zemes, un punkts par to, ka purviem, kuros izstrādā kūdru, ir attiecināms derīgo izrakteņu ieguves karjeru statuss. Lai arī tās nav iekļautas, taču būtībā to ieguve ir atļauta (ar izņēmumiem, piemēram, īpaši aizsargājamās dabas teritorijās) arī citās, grafiski neattēlotajās teritorijās. Pagastu teritorijas plānojumi neaizliedz lauksaimniecības un meža zemju pārveidošanu derīgo izrakteņu ieguvei.

Perspektīvo derīgo izrakteņu ieguves vietu attēlošana teritorijas plānojumos ir problemātiska, jo ir sarežģīti noteikt atradņu robežas. Šāds secinājums izskanēja jau bijušā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes gaitā. Dokumentā norādīts, ka *vairumā gadījumu tas skar tikai zemes gabala daļu, bet pārējā teritorijas izmantošana līdz ar to tiek apgrūtināta – tās turpmāko izmantošanu nosaka esošā situācija, bet cita veida izmantošanu, piemēram, rūpniecisko objektu apbūvi blakus esošam karjeram izejvielu pārstrādei teritorijas izmantošanā, tas nepieļauj. Tas ir būtisks teritorijas attīstībai noteicošais faktors.* Ņemot vērā šo apsvērumu, spēkā esošajā teritorijas plānojumā pielietota atšķirīga pieeja no iepriekš minētā. Proti, Madonas novada teritorijas plānojumā pie ražošanas teritorijas pieskaitītas arī esošo un plānoto (izpētīto) derīgo izrakteņu ieguves teritorijas ar mērķi nodrošināt plašākas izmantošanas iespējas. Tas pamatots ar to, ka tas dod iespēju derīgo izrakteņu teritorijās veidot to pārstrādes uzņēmumus, radot produktu pievienoto vērtību.¹⁶

¹⁶ Avots: Madonas novada teritorijas plānojuma Paskaidrojuma raksts

No normatīvajos aktos atšķirīgām prasībām, atzīmējamas Madonas novada teritorijas plānojuma TIAN prasības derīgo izrakteņu ieguvei īpašas nozīmes ainavu telpās (t.sk. pie ainaviskajiem ceļiem). Tajos ir noteikts, ka minētajās ainavu telpās ir aizliegta jaunu derīgo izrakteņu ieguve (vienlaikus, citā punktā ir noteikts, ka ainaviskās vietās pieļaujama ar Pašvaldības saskaņojumu), taču Madonas novadā uz to brīdi nebija veikta visaptveroša ainavu analīze. Grafiski atzīmētas trīs īpašas nozīmes ainavu telpas, uz kurām attiecīgi attiecas iepriekš minētās darbības aizliegums. Paskaidrojuma rakstā ir norādīts, ka plānojuma īstenošanas gaitā pašvaldībai jāizstrādā tematiskais plānojums, kas kļūtu par instrumentu tālākai teritorijas attīstībai, bet tāds joprojām nav sagatavots. Kā alternatīva līdz brīdim, kad tādas tiek noteiktas, var būt pašvaldības izvirzīta prasība veikt ainavisko izvērtējumu (atzinumu), ko sniedz speciālists ar atbilstošu izglītību.

Pārējos bijušo novadu teritorijas plāņos nav noteiktas īpašas prasības derīgo izrakteņu ieguves vietu attīstībai.

► **Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantojamās teritorijas** – bijušo novadu teritorijas plāņos neaizliedz lauksaimniecības zemju apmežošanu. Neattēlojot vai neizvirzot ierobežojumus tās veikšanai, tas var negatīvi ietekmēt esošās meliorācijas sistēmas, traucē veikt lauksaimniecisko darbību, kā arī veidot pievilcīgu ainavu.

Papildus nosacījumi ir izvirtīti Cesvaines, Varakļānu un Madonas novada teritorijas plāņos, kas vērtējams pozitīvi, jo tādējādi tiek saglabāti īpaši vērtīgie lauksaimniecības zemju areāli un kopumā novadā esošā mozaikveida ainava. Cesvaines novada TIAN ir noteikts, ka nav pieļaujama bioloģiski vērtīgo zālāju un ainaviski vērtīgo teritoriju apmežošana. Madonas novada TIAN ir izvirzīti kritēriji, uz kuru pamata tiek izvērtētas apmežošanas iespējas. Piemēram, apmežot nav atļauts, ja lauksaimniecībā izmantojamās zemes auglība ir 38 balles un augstāka, zeme atrodas vērtīgo ainavu teritorijās, uz zemes atrodas bioloģiski vērtīgie zālāji u.c. Varakļānu teritorijas plāņos paredzēti vietējas nozīmes vērtīgu lauksaimniecības teritoriju (TIN61 un TIN62) zemju apsaimniekošanai īpaši nosacījumi: pie sadales ne mazākus zemes gabalus kā 5 ha pie zemes auglības novērtējuma 45 balles un vairāk, nedrīkst apmežot un veidot plašu viensētu apbūvi. Lauksaimniecības zemju racionālas izmantošanas nodrošināšanai optimāli izmantot augšņu potenciālu, uzlabojot augšņu auglību, izvēloties atbilstošu augu sēkai vai apmežot lauksaimniecībā neizmantojamās un nemeliorētās platības ar piemērotām koku sugām, pirms tam izvērtējot iespējamo ietekmi uz vērtīgo dabisko pļavu saglabāšanu. Mazvērtīgās lauksaimniecības zemes iespējams apmežot, nepieļaujot ainavisko skatu perspektīvu un kultūrvēsturiski nozīmīgu objektu aizsegšanu.

Madonas novada IAS iezīmē lauksaimniecības attīstībai nozīmīgu areālu novada teritorijā, nosakot, ka jaunajā teritorijas plāņos minimālās jaunveidojamo zemes vienību platības vērtīgajās lauksaimniecības zemēs jānosaka lielākas nekā ārpus tām. Savukārt, lai novērstu situāciju, ka apbūvei tiek transformētas vērtīgas lauksaimniecības un mežu zemes, stratēģiskais dokuments rekomendē teritorijas plāņos noteikt un grafiski atzīmēt novadā vērtīgās lauksaimniecības un meža zemes.

Papildus jāizvērtē arī citas bijušo novadu TIAN ietvertās prasības teritorijas plānošanai un izvērtēšanai, kas uzskatāmas par aktuālām un rezultātā integrējamām jaunajā plāņos. Piemēram, Cesvaines novada TIAN iekļauta prasība pilsētā esošām zemes vienībām, nosakot, ka tajos nekustamajos īpašumos, kas ir mazāki par 0,3 ha, nav atļauta lielo mājlopu turēšana ne saimniecības ēkās, ne ārpus tām, pilsētā un ciemos nav atļauta perimetrāla apbūve u.c.

10. Atbilstība ilgtspējīgas attīstības stratēģijai

Lubānas un Ērgļu novada teritorijas plānojumi tika apstiprināti pirms bijušo novadu ilgtspējīgas attīstības stratēģiju izstrādes (apstiprinātas 2013. gadā), bet pārējie – atbilstoši spēkā esošām stratēģijām. Novadu līdzšinējās attīstības vīzijas jeb ilgtermiņa attīstības redzējums vairāk bija vērsts un individuālām iezīmēm – to, kā tas laika gaitā attīstījies, un izvēli – vai virzīties tādā pašā virzienā. Piemēram, Ērgļu novada vīzija 2027. gadam – novads zaļā vidē ar “zaļu” dzīvi. Cesvaines novada vīzijas pamatā bija atpazīstamība ar viesmīlīgu un skaistu tūrisma pilsētu ar tam raksturīgiem ražošanas uzņēmumiem. Varakļānu novada vīzija 2030. gadam balstīta uz cilvēkresursu pilnveidošanos, kvalitatīvu dzīves telpu, kvalitatīvu pārvaldi un uzņēmējdarbības izaugsmi. Lubānas un Madonas novadu vīzijas atspoguļoja tieksmos būt tādām vietām, kur gribas dzīvot, strādāt, tur, kur gan pašam cilvēkam, gan apkārtējai videi ir iespēja attīstīties saglabājot esošās vērtības.

Apvienotajam Madonas novadam 2022. gadā (situācija pirms apvienošanas ar Varakļānu novadu 2025. gadā) ir apstiprināta jauna ilgtspējīgas attīstības stratēģija. Tā definē pašvaldības politiku periodā līdz 2035. gadam un atspoguļo to, kādu novada iedzīvotāji vēlas redzēt pašvaldību, kāds ir novada attīstības mērķis un virziens. Jaunā novada IAS nosaka, ka novads būs attīstījies balstoties uz daudzcentru attīstības modeli, radot līdzsvaru starp dabas, kultūrvēsturiskiem un ekonomiskiem resursiem.

Saskaņā ar Madonas novada IAS noteikto vispārējo ilgtermiņa redzējumu Madonas novads teritorijas attīstības kontekstā turpina attīstību šādos virzienos:

- ▶ Daudzcentru apdzīvojuma sistēma, akcentējot apdzīvotās vietas pakalpojumu nozīmi, pēc funkcionālās nozīmes.
- ▶ Novads ar izglītotu, sociāli nodrošinātu, veselīgu un aktīvu sabiedrību, kultūras daudzveidību.
- ▶ Ekonomiski attīstīts novads.
- ▶ Sasniedzams novads, novads ar vides resursu ilgtspējīgas izmantošanas iespējām.

Bijušo novadu teritorijas plānojumi kopumā atbilst jaunā novada vīzijai un stratēģijā noteiktajām pamatnostādņēm, nodrošinot gan ekonomisko, gan sociālo jomu attīstību. Galvenā neatbilstība attiecināma uz apdzīvojuma struktūru – apdzīvotajām vietām, kurām esošajā situācijā ir ciema statuss, taču tās kā ciemi nav paredzēti augstākā līmeņa dokumentā. Otra neatbilstība – blīvi apdzīvoto vietu plānošana ārpus pilsētu/ciemi robežām, par ko jau iepriekšējās nodaļās tika akcentēta neatbilstība likumdošanai.

Teritorijas plānojumi ir veidoti ņemot vērā tā brīža aktuālo normatīvo regulējumu, vienlaicīgi saglabājot pēctecības principu. Novada lauku teritorijām ir noteikta pietiekami elastīga teritorijas izmantošana (mazāk ierobežojoša ir jaunākajiem teritorijas plānojumiem: Cesvaines un Madonas novadam), kas to neierobežo mazas un lielas saimnieciskās darbības attīstīšanai, tajā pat laikā domājot arī par dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanu.

Madonas novada IAS iezīmē vietas, kur jau ir esoša infrastruktūra un resursu pieejamība, veiktām investīcijām teritorijas attīstībā, līdz ar to jaunā teritorijas plānojuma risinājumi skatāmi kontekstā ar šīm daudzfunkcionālajām teritorijām. Piemēram, Cesvaines pilsēta ir definēta kā vieta, kur arī turpmāk paredzēts attīstīt tās potenciālu: kultūrvēsturisko vietu saglabāšana un tūrisma infrastruktūras radīšana un attīstīšana, kā arī uzņēmējdarbības veicināšana. Tādējādi, ievērojot jau spēkā esošā teritorijas plānojuma risinājumus, Cesvaines pilsētas funkcionālais

zonējums jāveido ar tādām funkcionālām zonām, kas rūpīgi iezīmē kultūrvēsturisko teritoriju izmantošanu, neļaujot tās izmantot darbībām, kas var šīs teritorijas apdraudēt vai degradēt.

Uzņēmējdarbības attīstība ir cieši saistīta ar visas novada sociāli ekonomisko attīstību, jo tā nodrošina jaunu darbvieta rašanos, citu nozaru uzplaukumu, iedzīvotāju ienākumu palielināšanos, pakalpojumu un preču kvalitātes paaugstināšanu un tā rezultātā – iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanos. Madonas novada IAS iezīmēts rūpniecisko teritorijas attīstības virziens, kas vērsts virzienā no Madonas pilsētas uz Biksēres pusi abpus dzelzceļam. Rūpnieciskās ražošanas apbūve ir vēsturiski veidojies pilsētas ziemeļaustrumu daļā (Rūpnieciskā rajona apkaime), kur spēkā esošajā teritorijas plānojumā ir noteikts attiecīgais funkcionālais zonējums, ar papildus jaunām attīstības teritorijām.

Lielu daļu no Madonas novada teritorijas aizņem īpašas nozīmes (aizsargājamās) dabas teritorijas, kuru izmantošanu regulē vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī bijušo novadu TIAN izvirzītās prasības. Ņemot vērā apsvērumu, ka novadā samazinās lauksaimniecībā izmanto zemju īpatsvars, Madonas novada IAS telpiski atzīmē diskutējamās teritorijas (aizsargājamā ainavu apvidus „Vestiena”, kā arī dabas lieguma „Nesaules kalns” teritorija līdz Cesvaines pilsētai) par dabas un saimnieciskās attīstības līdzsvaru. Līdz ar to, izstrādājot jauno teritorijas plānojumu, jāizskata jautājums par saimnieciskās darbības atvieglojumiem šajos areālos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Izvērtējums, par to, kādā veidā ar jaunā teritorijas plānojuma risinājumiem tiek veicināta Madonas novada IAS noteikto mērķu sasniegšana, atspoguļots gan attiecīgajās Paskaidrojuma raksta nodaļās par teritorijas plānojuma risinājumiem, gan 5. nodaļā.

Varakļānu novada teritorijas plānojuma atbilstība Varakļānu novada IAS tika atspoguļota teritorijas plānojumā. Turpmākajās rindkopās ir iekļauts īss apraksts, kas ir iekļauts Paskaidrojuma rakstā.

Teritorijas plānojuma risinājumi nodrošina novada nozīmes attīstības centra Varakļānu pilsētas attīstību kā novada aktivitāšu centru, bet novada vietējo attīstības centru – ciemu specializāciju pakalpojumu sniegšanā.

Teritorijas plānojumā ir risināti transporta infrastruktūra un sasniedzamības jautājumi. Tāpat ir risināti ekonomikas attīstības jautājumi, lai panāktu investoru un uzņēmējdarbības aktivizēšanos, saglabātu un atjaunotu novada nozīmes kultūrvēsturiskos objektus un saglabāt lauksaimniecības galveno resursu augstvērtīgu lauksaimniecībā izmantojamo zemi.

Teritorijas plānojumā paredzētas jaunas rūpnieciskās apbūves teritorijas, derīgo izrakteņu ieguves un atradņu teritorijas, nosakot Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos buferzonas starp dzīvojamo zonu un rūpniecisko zonu, prasības ugunsdrošības un civilās aizsardzībai, riska teritorijām un atkritumu apsaimniekošanai.

Lauku apdzīvojuma, dabas un dabas aizsardzības telpu perspektīva paredz saglabāt lauksaimniecības zemes un paplašināt lauksaimniecības zemju izmantošanas platības, saglabāt tradicionālo kultūrainavu un latviskas dzīves vidi, attīstīt dabas aizsardzības, ainavu un kultūrvēsturisko teritoriju koncentrācijas telpas.

11. Teritorijas plānojuma īstenošanas monitoringa rezultāti

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra tika veikta Madonas, Varakļānu un Lubānas novada teritorijas plānojumam, kā arī Ērgļu novada Sausnējas pagasta teritorijas plānojumam, tādēļ to īstenošanas periodā pašvaldībai bija jāsaprot monitoringa ziņojums¹⁷ un tas jāiesniedz Vides pārraudzības valsts birojā, kā to nosaka MK 23.03.2004. noteikumi Nr. 157.

► **Madonas novada teritorijas plānojuma** (kopīgs ar Madonas novada AP) monitoringa ziņojums tika iesniegts 2019. gadā. Tā ietvaros veiktā datu analīze norāda, ka vides stāvoklis teritorijas plānojuma īstenošanas rezultātā nav pasliktinājies. Atsevišķos rādītājos ir pat uzlabojies, piemēram, revitalizējot degradēto teritoriju Barkavas pagastā, bet 2019. gadā Bērzaunes pagasta Sauleskalna ciemā uzbūvējot trokšņu slāpējošu sienu (alumīnija paneļu skaņas barjeru), lai novērstu pārmērīgu trokšņa ietekmi uz tuvumā dzīvojošo dzīves kvalitāti un veselību. Vairākos novada ciemos realizēti ūdenssaimniecības projekti, lai uzlabotu ūdens kvalitāti.

Spēkā esošajā teritorijas plānojumā ietvertais ierobežojums ieaudzēt lauksaimniecības zemē mežu ir nodrošinājis to, ka tiek apmežotas vērtīgākās (auglība ir 38 balles un augstāka) lauksaimniecības zemes. Pašvaldības atteikumu atļaujai apmežošanai bijis ievērojami vairāk kopš 2014. gada.

Ziņojumā norādīta novērotā vietējo uzņēmēju interese mainīt Madonas novada TIAN nosacījumus, lai pavērtu iespēju veidot karjerus, mazāk ievērojot citu, piegulošo nekustamo īpašumu īpašnieku intereses. Ņemot to vērā, papildus jāizsver un jārada pamatoti risinājumi derīgo izrakteņu ieguves vietu attīstīšanas nosacījumiem jaunajā Madonas novada teritorijas plānojumā.

Latvijā 2019. gadā tika pabeigta Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamo biotopu jeb dzīvotņu izplatības un kvalitātes apzināšana (dabas skaitīšana), līdz ar to monitoringa periodā pieaudzis apzināto dabas vērtību skaits un platība Madonas novadā. Jaunie dabas dati kā papildus kritērijs teritoriju plānošanā izmantojams izstrādājot arī jauno Madonas novada teritorijas plānojumu.

Līdz šim spēkā esošajā Madonas novada teritorijas plānojumā kartogrāfiski ir attēlota informācija par ainaviskiem ceļiem un īpašas nozīmes ainavu telpām, taču tā īstenošanas periodā nav izstrādāts ainavu tematiskais plānojums (tā kā viena no rīcībām paredzēta Madonas novada AP).

Ziņojuma noslēguma daļā secināts, ka plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi kopumā labvēlīgu vai neitrālu ietekmi uz vides stāvokli. Netika konstatētas negatīvu izmaiņu tendences, un netika konstatētas iepriekš neparedzētas ietekmes uz vidi, kā arī uz ziņojuma sagatavošanas brīdi nav nepieciešams veikt plānošanas dokumentu pilnveidošanu vai grozīšanu. Nākamais monitoringa ziņojuma iesniegšanas termiņš – 2024. gads¹⁸.

¹⁷ To sagatavo, lai konstatētu plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, vides pārskatā iepriekš neparedzētu ietekmi uz vidi, kā arī, ja nepieciešams, izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā

¹⁸ Jaunā novada teritorijas plānojuma izstrādes brīdī (situācija uz 05.04.2024.) nav sagatavots un iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā

- ▶ **Lubānas novada teritorijas plānojuma monitoringa ziņojums** tika iesniegts 2018. gadā. Izvērtējot veiktā monitoringa rezultātus, netika konstatētas plānošanas dokumenta nozīmīgas vai neparedzētas ietekmes uz vidi (plānojumā paredzētās darbības īpaši nepalielina slodzi uz vidi). Nākamais monitoringa ziņojuma iesniegšanas termiņš – 2023. gads, taču Vides pārraudzības valsts biroja tīmekļa vietnē nav informācijas par tā iesniegšanu.¹⁹
- ▶ **Ērgļu novada Sausnējas pagasta teritorijas plānojumam** tika veikta novērtējuma procedūra un izstrādāts Vides pārskats, taču konstatēts, ka tas nav publicēts. Ņemot to vērā, jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādātājiem nebija iespējas ar to iepazīties. Informācija nav publicēta arī attiecībā uz monitoringa ziņojuma iesniegšanu.
- ▶ **Varakļānu novada teritorijas plānojuma** tika veikta novērtējuma procedūra un izstrādāts Vides pārskats. Saskaņā ar Vides pārraudzības valsts biroja atzinumu par „Varakļānu novada teritorijas plānojuma 2013.–2024. gadam Vides pārskatu” monitoringa ziņojums bija jāizstrādā vismaz divas reizes plānošanas periodā – 2019. un 2024. gadā. Tomēr uz jaunā Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes brīdi (29.10.2025.) nav publiski pieejama informācija par monitoringa ziņojumu izstrādi vai iesniegšanu²⁰.

12. Teritorijas plānojumu savstarpējā sasaiste

Papildus vērtēta ir spēkā esošo teritorijas plānojumu savstarpējā sasaiste. Šajā gadījumā netiek skatītas tādas kopīgās interešu teritorijas kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, valsts aizsardzībā esošu kultūras pieminekļu aizsargjoslas, virszemes ūdensobjektu aizsargjoslas u. tml., bet skatītas tās teritorijas, kuru attīstība var ietekmēt nekustamā īpašuma izmantošanu bijušajās pašvaldībās.

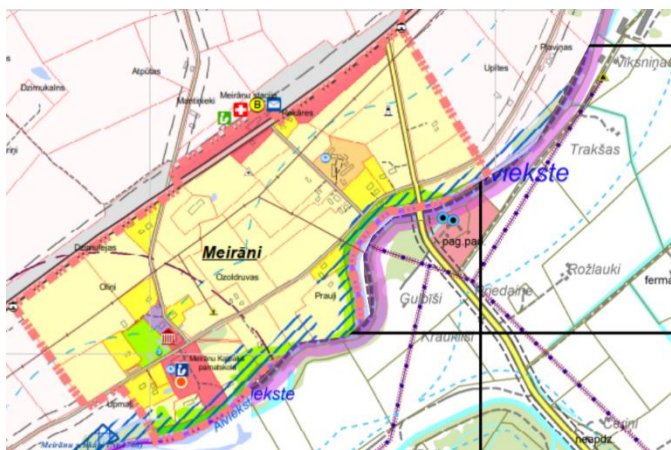
Sākotnēji norādāms, ka bijušo novada TIAN nav izvirzīta prasība saskaņot lokālpilānojumus, detālpilānojumus, būvprojektus un citus ar attīstību saistītus projektus ar piegulošās pašvaldības administrāciju, izņemot Cesvaines novadu. Cesvaines novada teritorijas plānojumā grafiski attēlota teritorija ar īpašiem noteikumiem „Kopējo interešu teritorija” (TIN11), bet TIAN 309. punktā norādīta nepieciešamība veikt iepriekš minēto saskaņojumu. Tomēr, kā jau to norādīja Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (kopš 01.07.2024. – Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija) savā 11.03.2021. vēstulē par teritorijas plānojuma 2019. gada grozījumu īstenošanu, šī norma pēc administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas ir attiecināma tikai uz to Cesvaines pagasta teritorijas daļu, kas pieguļ Gulbenes novadam.

Bijušā Lubānas novada robežas daļu ieskauj Madonas novada Sarkanu pagasta un Dzelzavas pagastu mežu teritorijas. Ošupes, Barkavas un Praulienas pagasta robežas teritorijas daļā pārsvarā atrodas valsts un privāto mežu teritorijas, kā arī lauksaimniecības teritorijas. Indrānu pagasts Praulienas un Sarkanu pagasta stūrī robežojas ar dabas lieguma „Kuja” dabas parka zonu.

¹⁹ Saskaņā ar MK 23.03.2004. noteikumu Nr.157 VIII nodaļas 32. punktu, Vides pārraudzības valsts birojs saņemtos monitoringa ziņojumus ievieto savā tīmekļa vietnē. Šī teritorijas plānojuma 1. redakcijas izstrādes brīdī (situācija uz 05.04.2024.) publicēta informācija tikai par 2022. gadā Vides pārraudzības valsts birojā iesniedzamajiem plānošanas dokumentu realizācijas ietekmes uz vidi novērtējuma (monitoringa) ziņojumiem un iesniegto monitoringa ziņojumu sarakstā nav iekļauts

²⁰ Par Varakļānu novada teritorijas plānojuma 2013.–2024.gadam Vides pārskatu

Vienota teritorija Indrāņu un Ošupes pagastam ir Meirāņu ciems (skatīt 24. attēlu), taču Ošupes pagasta pusē esošā publiskās apbūves teritorija nav ciema daļa (atradās Meirāņu pagasta nams). Savukārt Indrāņu pagastā lielā platībā pie robežas ar Sarkaņu pagastu kā „Rūpnieciskās apbūves teritorija” (R2) ir noteikta derīgo izrakteņu ieguves teritorija – Olgas purvs, kurā notiek saimnieciskā darbība.

24. attēls. Meirāņu ciems un tā funkcionāli saistītā daļa Ošupes pagastā

Avots: Lubānas novada un Madonas novada teritorijas plānojuma Grafiskā daļa

Madonas novada Dzelzavas, Sarkaņu, Praulienas pagasta pusē pie robežas ar Lubānas novada Indrāņu pagastu lielākoties atrodas valsts īpašumā esoši meži, procentuāli vairāk – privātie meži, un lauksaimniecībā izmantojamās zemes atrodas Barkavas un Ošupes pagastā.

Cesvaines novada (Cesvaines pagasta) pierobežā ar Madonas novada Liezēres, Aronas, Sarkaņu un Dzelzavas pagastu nav plānotas apbūves teritorijas. Tuvākās apbūves teritorijas (zonētas kā „Rūpnieciskās apbūves teritorijas” ar indeksu R2 jeb tās ir derīgo izrakteņu ieguves vietas), atrodas novada dienvidaustrumu pusē pie Sarkaņu pagasta, taču tās atrodas ārpus iepriekš minēto kopējo interešu teritoriju zonā.

Madonas novada Liezēres, Aronas, Sarkaņu un Dzelzavas pagasta pierobežas teritorijas tuvumā nav plānotas perspektīvās apbūves teritorijas (salīdzinoši netālu – ~500 m līdz 1 km attālumā) no Cesvaines pagasta atrodas Polvarkas un Aizpurves ciems), kas varētu ietekmēt Cesvaines pagasta puses teritoriju. Lai arī teritorija atrodas ārpus teorētiskās 500 m ietekmes zonas, taču Cesvaines pagasta tuvumā kā „Rūpnieciskās apbūves teritorija” ir plānota viena teritorija Sarkaņu pagastā virs Biksēres. Zemes vienībā atrodas AS „Latvijas valsts meži” smilts-grants ieguves karjers „Biksēre-2”.

Ērgļu novada Jumurdas pagasta ziemeļu daļu pierobežā ar Madonas novada Liezēres pagastu vieno Ogres upe un tās virszemes ūdensobjektu aizsargjosla, bet teritorijas valsts galvenā autoceļa V836 pierobežas posmā (Jumurdas, Aronas un Liezēres pagasta savienojuma punktā) teritorijas attēlotas kā lauksaimniecībā izmantojamas zemes ar drenāžu. Uz lejas pusi no autoceļa – atzīmēta kā teritorijas zona (Egļukalna un Laktu mājas un visa piegulošā teritorija līdz pagasta robežai), kur atrodas bioloģiski vērtīgi zālāji.

Jumurdas pagastā pie robežas ar Madonas novada Vestienas pagastu atrodas Bākūžu slēpošanas trase, kuras teritorijas funkcionālā zona ir „Tūrisma, sporta, aktīvās atpūtas un rekreācijas teritorijas”. Madonas novada pusē atrodas „Mežu teritorijas”, līdz ar to ietekme uz blakus pagastu nav nozīmīga.

Ērgļu un Sausnējas pagastu ar Madonas novada Vestienas pagastu vieno kopīgas lauksaimniecības zemju, mežu un ūdeņu teritorijas. Bijušā Ērgļu novada pusē nav plānotas apbūves teritorijas.

Varakļāņu novads ziemeļos robežojas ar Barkavas un Mētrienas pagastiem, ar kuriem to saista kopīgas lauksaimniecības zemes, mežu un ūdeņu teritorijas. Murmastienes pagastu ar Barkavas pagastu vieno dabas lieguma „Lubāna mitrājs” ārējā robeža, dabas liegums „Barkavas ozolu audze”, kā arī Teiču dabas rezervāta regulējamā režīma zona. Murmastienes pagastu ar

Mētrienas pagastu saista Teiču dabas rezervāta regulējamā režīma zona, savukārt Varakļānu pagastu ar Barkavas pagastu savieno mežu teritorijas, dabas lieguma „Lubāna mitrājs” ārējā robeža un tā dabas parka zona.

Teritorijas plānojumos kopumā noteikto zonu izvietojumam nav acīmredzamu pretrunu. Salīdzinoši dažādi ir noteikti zemes vienību dalīšanas parametri. Īpaši tas attiecas uz lauku teritorijām, kur jaunveidojamā zemes vienības platība uzskatāma par atšķirīgu.

1. un 2. tabulas piemēros atspoguļots piemērs spēkā esošajos teritorijas plānojumos noteiktajam savrupmāju dzīvojamās apbūves un lauku teritoriju minimālās jaunveidojamās zemes vienības dalījumam. Šis apbūves parametrs primāri parāda atšķirību iespējamam dalījumam, kas var veidoties dažādās Madonas novada teritoriālās vienībās.

Savrupmāju apbūvei Varakļānu novada, Cēsaines novada, Ērgļu, kā arī Jumurdas un Sausnējas pagasta teritorijas plānojumos ir noteiktas atšķirīgas dalāmās platības, taču noteiktais parametrs ir aptuveni vienāds – 1200 m². Mazākas (400 vai 1000 m²) vai lielākas (2500 m²) ir noteiktas ņemot vērā konkrētas vietas specifiku vai izpildot papildus prasības.

Tā, Madonas novada teritorijas plānojumā noteiktā minimālā jaunveidojamā zemes vienības platība 600 m² ir noteikta funkcionālās zonas „Savrupmāju apbūves teritorija” apakšzonai ar indeksu DzS1, kas ir apbūves teritorijas Madonas pilsētā, 1000 m² – ar indeksu DzS3 atzīmētām (esošo mazdārziņu teritorijas), bet 1200 m² – DzS2 (apbūves teritorijas ciemos). Savukārt Cēsaines novada teritorijas plānojumā noteiktā 2500 m² platība ir noteikta visām savrupmāju apbūves teritorijām (nav izdalītas apakšzonas), bet sīkāks dalījums 1200 m² tiek pieļauts, ja apbūves teritorijās ir/vai tiek nodrošināta ar centralizētajiem ūdens un kanalizācijas tīkliem.

1. tabula. Piemērs apbūves parametru salīdzinājumam funkcionālajā zonā „Savrupmāju apbūves teritorija” (savrupmāju apbūve)

FZ	Minimālā jaunizveidojamā zemes vienības platība (m ²)					Maksimālais apbūves blīvums (%)					Apbūves augstums (stāvu skaits)					Brīvās zaļās teritorijas rādītājs (%)						
	M*	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L		
DzS	600	1200	1000	400																		
	-	-	-	-	1200	40	30	40	30	30		2	2	2	2+		9	9	9	12		60
	1200	2500	1200	1200				60	40												40	65

Nav norādīts maksimālās intensitātes parametrs, jo tāds nav noteikts funkcionālajai zonai

* M – Madonas novada TP; C – Cēsaines novada TP, Ē – Ērgļu novada TP, V – Varakļānu novada TP, L- Lubānas novada TP

Lauku teritorijās atļautais zemes vienību dalījums svārstās no 0,5 ha Ērgļu novadā, 1 ha Lubānas novadā, 2 ha Varakļānu novadā un 3 ha Madonas, Ērgļu pagasta un Jumurdas pagasta teritorijas plānojumos (neskaitot tās platības, ko regulē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi). Tas nozīmē, ka Ērgļu novadā faktiski tiek pieļauts dalīt nekustamos īpašumus pat sešas reizes mazākās platībās nekā Madonas novadā. Minimālā jaunveidojamās zemes vienības platība ir noteikta 3 ha, taču visās lauksaimniecības teritorijās Ērgļu novada pagastu teritorijas plānojumos ir atļauts dalījums 0,5 ha platībā, ja tiek saņemts būvvaldes saskaņojums.

Lubānas novadā minimālā platība ir 1 ha, tādējādi tā ir trīs reizes mazāka nekā Madonas novadā. Nekustamo īpašumu dalīšanu 0,5 vai 1 ha vairs nepieļauj MK 30.04.2013. noteikumi Nr. 240.

Dalīšana 0,5 ha lielās zemes vienībās atļauta arī Cesvaines novadā, bet tas attiecas uz lauksaimniecības teritorijām pilsētā un Kraukļu ciemā. Pārējās – 2 ha, kā to nosaka šobrīd spēkā esošā likumdošana.

Varakļānu novadā lauku teritorijās jaunveidojamās zemes vienības minimālā platība ir 2 ha. Pilsētu un ciemu teritorijās minimālā zemes vienības platība lauksaimniecības teritorijās (L1) ir 2400 m², dārza māju apbūves teritorijās pilsētā (L2) – 600 m², bet personīgo palīgsaimniecību teritorijās lauku apvidū (L3) – 300 m². Funkcionālajās apakšzonās lauku apvidū TIN61 un TIN62 minimālā zemes vienības platība ir 5 ha, ja zemes kvalitātes novērtējums pārsniedz 50 balles, un 3 ha, ja zemes kvalitātes novērtējums ir 45–50 balles.

Minimālā jaunveidojamā zemes vienības platība 2000 m² atļauta Madonas novada teritorijas plānojumā noteiktajās lauksaimniecības teritorijās, kuras atzīmētās kā to apakšzona ar indeksu L2 (ciemos), bet Lubānas novadā – 0,5 ha (ciemos), bet 600 m² – (pilsētā, zemes bez apbūves).

2. tabula. Piemērs apbūves parametru salīdzinājumam „Lauksaimniecības teritorija” (viensētu apbūve)

Minimālā jaunizveidojamā zemes vienības platība (ha)		Maksimālais apbūves blīvums (%)										Maksimālā apbūves intensitāte (%)					Apbūves augstums (stāvu skaits)					Apbūves augstums (m)					Brīvās zaļās teritorijas rādītājs (%)					
FZ	M*	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L	M	C	Ē	V	L		
L	3	0,5 - 2	0,5 - 3	2	1	5	25	5	20	10			50			2	3	2+	2	2+	8	12	10	9	12						55	85

* M – Madonas novada TP; C – Cesvaines novada TP, Ē – Ērgļu novada TP, V – Varakļānu TP, L – Lubānas novada TP

Noslēgumā norādāms, ka Madonas novadam ir jaunas kopīgo interešu teritorijas – jaunizveidotās novada pašvaldības, kas ar to robežojas. Ņemot to vērā, Madonas novada teritorijas plānojuma izstrādes darba procesā vēlams izmantot vienādu aizsargjoslu noteikšanas metodiku un iegūtos rezultātus saskaņot, lai izvairītos no nesaistēm ģeotelpiskajos datos. Piemēram, Cēsu novada pašvaldība sniedzot informāciju un nosacījumus teritorijas plānojuma izstrādei norādīja, ka tas attiecināms uz purva aizsargjoslas noteikšanu Palšu purvam, kas atrodas uz Cēsu un Madonas novada robežas un ir dabas liegums (t. sk. Natura 2000 teritorija). Tāpat kaimiņu novada pašvaldība aicinājusi abpusēji saskaņot vēja parku izvietojuma noteikumus abos novados, lai izvairītos no situācijas, kad uz novadu robežas, Inešu, Vecpiebalgas, Kaives un Jaunpiebalgas, un Ērgļu, Jumurdas un Liezēres pagastos, ir atšķirīgi noteikumi. Vairāk par kopīgām interešu teritorijām skatīt Paskaidrojuma raksta 1.4. apakšnodaļā.